

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Mia-Mari Lähteenmäki

Ydinvoimautisointi ja sen vallankäyttäjät

Tarkastelussa Helsingin Sanomat ja Kaleva

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

VAASA 2015

SISÄLLYS

KUVIOT	3
TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tavoite	8
1.2 Tutkimusaineisto	9
1.3 Tutkimusmenetelmä	11
2 DISKURSSIT JA REPRESENTAATIOT UUTISOINNIN SISÄLTÖNÄ	14
2.1 Kriittisen diskurssianalyysin sovelluksia	14
2.2 Objektiivisuus ja median representaatiot	16
2.3 Uutinen – rakenteeltaan ja sisällöltään yhtenäinen	17
2.4 Diskurssit sosiaalisena kielenkäyttötapana	19
2.5 Valta mahdollisuutena saada äänensä kuuluviin	23
2.6 Valta ja ideologia osana kielenkäyttöä	24
2.7 Diskurssien tulkitseminen	25
3 SOSIAALISET TOIMIJAT VALLANKÄYTÖSSÄ	28
3.1 Sosiaaliset toimijat uutisten puhujina	28
3.2 Sosiaaliset toimijat osana joukkoa – yleistämisen keinot	30
3.2.1 Persoonan häivyttäminen inhimillisten piirteiden piilottajana	31
3.2.2 Kategorisointi identiteettien ja tehtävien korostajana	32
3.2.3 Toiminnallistaminen sosiaalisten roolien korostajana	32
3.2.4 Identifikaatio ryhmään liittämisen keinona	33
3.3 Sosiaalisten toimijoiden esittäminen yksilöinä – yksilöinnin keinot	33
3.3.1 Nimittäminen vallan korostajana	34
3.3.2 Personalisaatio inhimillisyyden korostajana	35
3.4 Sosiaalisten toimijoiden valinta	35

4 YDINVOIMAUUTISOINNIN NÄKÖKULMAT	37
4.1 Perustelut ydinvoiman puolesta	37
4.1.1 Talouskasvu ja työpaikat – perustelut Helsingin Sanomissa	39
4.1.2 Kansainvälisyys ja luotettavuus – perustelut Kalevassa	41
4.2 Perustelut ydinvoimaa vastaan	43
4.2.1 Venäjä ja uusiutuva energia – perustelut Helsingin Sanomissa	45
4.2.2 Venäjä ja Fennovoiman hankkeen keskeneräisyys – perustelut Kalevassa	47
4.3 Ydinvoimaa puolustava ja vastustava diskurssi näkökulmien varassa	49
5 SOSIAALISET TOIMIJAT UUTISOINNIN KOHTEENA	51
5.1 Poliittiset toimijat uutisoinnin keskiössä	52
5.2 Voittoa tavoittelevien organisaatioiden edustajat puolustavalla kannalla	54
5.3 Järjestöt ja yhdistykset vastustavan diskurssin keskiössä	56
5.4 Akateemiset yhteisöt ja tutkimuslaitokset puolueettomina tiedonantajina	57
5.5 Viranomaiset neutraalin kielenkäytön tukena	58
5.6 Yhteenveto sosiaalisten toimijoiden asemasta diskurssien muodostamisessa	59
6 SOSIAALISET TOIMIJAT UUTISTEN PUHUIJINA	60
6.1 Vallan vahvistaminen yleistämisen keinoin	60
6.1.1 Persoonan häivyttäminen kasvottomin toimijoin	60
6.1.2 Toiminnallistaminen ja identifikaatio kategorisoinnin keinoina	63
6.2 Vallan heikentäminen yksilöimisen keinoin	64
6.2.1 Nimittäminen neutraalina kielenkäyttötapana	65
6.2.2 Personalisaatio uskottavuuden heikentäjänä	66
6.3 Yhteenveto sosiaalisten toimijoiden esittämisestä	69
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	70
7.1 Ydinvoimaa puolustavan ja vastustavan diskurssin muodostuminen	70
7.2 Diskurssien rakentaminen sosiaalisten toimijoiden varaan	71
7.3 Tuloksia syventäviä jatkotutkimusaiheita	72

LÄHTEET	74
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimusaineisto (A) Helsingin Sanomista	79
Liite 2. Tutkimusaineisto (B) Kalevasta	81
Liite 3. Perustelut ydinvoiman puolesta ja vastaan tutkimusaineistossa (A)	83
Liite 4. Perustelut ydinvoiman puolesta ja vastaan tutkimusaineistossa (B)	85
Liite 5. Sosiaaliset toimijat tutkimusaineistossa (A)	87
Liite 6. Sosiaaliset toimijat tutkimusaineistossa (B)	90
KUVIOT	
Kuvio 1. Tutkimuksen vaiheet ja eteneminen	12
Kuvio 2. Uutisen rakenne ylösalaisin käännettynä pyramidina	18
Kuvio 3. Viestintätilanteen diskursiivinen viitekehys (Fairclough 1995a: 59)	21
Kuvio 4. Yleistämisen ja yksilöimisen keinot van Leeuwenia (2008) mukaillen	30
Kuvio 5. Perustelut ydinvoiman puolesta Helsingin Sanomissa ja Kalevassa	38
Kuvio 6. Perustelut ydinvoimaa vastaan Helsingin Sanomissa ja Kalevassa	44
Kuvio 7. Sosiaalisten toimijoiden määrä ja taustaorganisaatioiden tyypit	51

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Mia-Mari Lähteenmäki

Pro gradu -tutkielma:Ydinvoimautisointi ja sen vallankäyttäjät
Tarkastelussa Helsingin Sanomat ja Kaleva**Tutkinto:**

Filosofian maisteri

Koulutusohjelma:

Viestinnän monialainen maisterikoulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Organisaatioiden viestintä

Oppiaine:

Viestintätiede

Valmistumisvuosi:

2015

Työn ohjaaja:

Terttu Harakka

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa eritellään ja analysoidaan ydinvoimautisoinnin kielenkäyttötapoja. Lähtökohtana tutkimukselle on kriittisen diskurssianalyysin käsitys kielenkäytön vaikutuksista tekstintulkinnalle ja ajattelulle. Ydinvoimautisointi rakentaa ja vahvistaa lukijoiden mielikuvia energiapolitiikasta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaiset toimijat ja organisaatiot nostetaan esille ydinvoimaa käsittelevissä sanomalehti uutisissa ja -artikkeleissa, ja miten niiden avulla rakennetaan diskursseja ydinvoiman puolesta ja sitä vastaan. Tutkimusaineistossa on yhteensä 50 uutista ja artikkeleita, joista puolet on julkaistu Helsingin Sanomissa ja puolet Kalevassa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu kriittisen diskurssianalyysin pohjalle. Keskeisiä tutkijoita viitekehysten takana ovat Norman Fairclough sekä Theo van Leeuwen. Teoreettisessa viitekehyksessä seurataan kriittisen diskurssianalyysin suuntauksista sosiaalisen todellisuuden rakentamisen teorioita. Tutkimusmenetelmä rakentuu sisälönanalyttisellä otteella kriittisen diskurssianalyysin varaan. Analyysi etenee kolmessa vaiheessa erilaisten luokitteluiden ja esimerkkien kautta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Helsingin Sanomissa jako ydinvoimaa puolustavaan ja vastustavaan diskurssiin on selkeämpi kuin Kalevan uutisoinnissa. Helsingin Sanomien puolustavassa diskurssissa kuuluu poliittisten toimijoiden ääni, vastustavassa puolestaan järjestöjen. Helsingin Sanomissa puolustavaa diskurssia vahvistetaan yleistämällä sosiaaliset toimijat suureksi joukoksi, kun taas vastustavan diskurssin rakentamisessa puhujien uskottavuutta heikennetään yksilöinnin keinoin. Kalevassa jako ydinvoimaa puolustavan ja vastustavan diskurssin välillä on hämärämpi, koska lehti uutisoi ydinvoimasta monista eri näkökulmista.

AVAINSANAT: uutisointi, diskurssi, valta, ideologia, sosiaalinen toimija

1 JOHDANTO

Useat eurooppalaiset maat ovat 2010-luvulla päättäneet luopua ydinvoimasta kokonaan tai vähentää sen tuotantoa. Saksassa on päätetty sulkea kaikki maan ydinvoimalat vuoteen 2022 mennessä. Saksassa tavoitteena on korvata maan käyttämä ydinvoima ja osa hiilivoimasta maakaasulla ja uusiutuvilla energianlähteillä, jotka ovat ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja. (Yle 2011a) Saksan lisäksi muun muassa Sveitsissä on päätetty luopua ydinvoimasta asteittain, sillä sinne ei aiota rakentaa uusia ydinvoimaloita sulkeutuvien tilalle. Sveitsissä käytössä olevia ydinvoimaloita ei kuitenkaan suljeta ennen niiden käyttöiän päättymistä, joten ydinvoiman tuottaminen Sveitsissä päättynee vuonna 2034. (Yle 2011b)

Suomessa ydinvoimaa on päätetty rakentaa lisää. Käytössä olevien kahden voimalan lisäksi Suomessa on kesken kaksi erillistä ydinvoimahanketta. Fennovoima rakentaa parhaillaan Pohjois-Pohjanmaalle Pyhäjoelle Hanhikivi 1 -voimalaa, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuonna 2024. Hanke sai alkunsa vuonna 2013, ja siinä on Fennovoiman lisäksi mukana venäläinen Rusatom Overseas. (Fennovoima 2014) Teollisuuden Voimalla puolestaan on rakenteilla Olkiluotoon ydinvoimala, Olkiluoto 3 (TVO 2014). Teollisuuden Voima on lisäksi alkanut suunnitella Olkiluoto 4 -hanketta, mutta valtioneuvosto hylkäsi yhtiön hakemuksen rakennusajan pidentämisestä. Teollisuuden Voima anoi Olkiluoto 4 -hankkeen toteuttamiselle lisää aikaa Olkiluoto 3 -hankkeen viivästymisen vuoksi. Samalla kun valtioneuvosto hylkäsi Teollisuuden Voiman lupahakemuksen, se hyväksyi Fennovoiman Pyhäjoen hankkeen jatkamisen. (HS 2014a)

Valtioneuvoston ydinvoimaa koskevat päätökset ovat periaatepäätöksiä, joilla tarkoitetaan valtionhallinnolle annettavia suuntaviivoja asioiden valmistelua varten (ks. Valtioneuvosto 2014). Fennovoiman ja Teollisuuden Voiman hankkeita koskevien periaatepäätösten valmistelusta ja varsinaisesta päätöksestä uutisoitiin paljon, sillä aihe nousi mielenkiintoiseksi, kun vihreät jätti myönteisen periaatepäätöksen takia hallituksen (ks. HS 2014b).

Ydinvoimauutisointia leimaa aiheen poliittisuus, joten siihen liittyy myös valta-asetelmia. Suomessa julkinen valta jakautuu lainsäädäntö-, toimeenpano- ja päätäntävaltaan, jotka ovat toisistaan riippumattomia. Valtaa käyttävät siis poliittiset ja oikeudelliset toimijat. (Suomi.fi 2014) Vallankäyttöä ja -käyttäjiä on kuitenkin myös muilla yhteiskunnan aloilla. Useissa tutkimussuuntauksissa, erityisesti kriittisessä kielentutkimuksessa, tarkastellaan mediaa vallankäyttäjänä ja kieltä vallankäytön välineenä. Tähän sisältyy ajatus siitä, että vallalla ja kielenkäytöllä on tiivis yhteys. (Fairclough 1995a: 4–5) Uutisissa valtaa käyttävät erilaiset sosiaaliset toimijat, esimerkiksi poliitikot ja asiantuntijat (Fairclough 1995a: 79).

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksessa tavoitteenani on selvittää ydinvoimauutisoinnin diskurssien muodostumista ja sosiaalisten toimijoiden paikkaa näissä diskursseissa. Keskityn analysoimaan ydinvoimaa puolustavaa ja vastustavaa kielenkäyttötapaa. Haluan saada selville, millä tavoin ydinvoima esitetään sanomalehdissä. Sen vuoksi tarkastelen sitä, mitä asioita nostetaan esille, ketkä pääsevät uutisissa ääneen ja miten ääneen päässeiden sosiaalisten toimijoiden sanomiin asioihin suhtaudutaan. Tutkimuksessa on neljä keskeistä tutkimuskysymystä, joiden kautta selvitän ydinvoimauutisoinnin luonnetta.

- 1) Mistä näkökulmista ydinvoimaa puolustetaan ja vastustetaan uutisissa?
- 2) Mitkä sosiaaliset toimijat pääsevät ääneen ydinvoimaa käsittelevissä uutisissa?
- 3) Minkälaisia organisaatioita ydinvoimaa käsitteleviin uutisiin valitut sosiaaliset toimijat edustavat?
- 4) Minkälaisin keinoin ääneen pääsevien sosiaalisten toimijoiden valtaa vahvistetaan ja heikennetään?

Tutkimuskysymyksillä vastaan siihen, millä tavoin sanomalehdissä tuotetaan representaatioita eli kuvauksia ydinvoimasta. Taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että keskustelu energiapolitiikasta on kaksijakoista: ydinvoima ja uusiutuvat energiamuodot nähdään vastakkaisina, mikä heijastuu olettamukseni mukaan myös uutisointiin. Taustaoletukse-

na tutkimukselleni onkin se, että uutisoinnilla on merkitystä siihen, miten yhteiskunnallisiin asioihin suhtaudutaan. Uutisointi ei ole neutraalia, vaan se sisältää arvoja, jotka heijastuvat uutisten aiheisiin ja näkökulmiin. Ajankohtaisuuden lisäksi ydinvoimautisointia on mielenkiintoista tutkia myös siksi, että jos energiamuodot nähtäisiin rinnakkaisina, voisi päätöksenteko olla vaivattomampaa ja tehokkaampaa. Aikaa ei menisi tällöin vastakkainasetteluun, vaan molemmista energiamuodoista voitaisiin saada irti niiden hyödyt.

Tutkimusongelman ydin on se, että media käyttää uutisoidessaan valtaa, jolla on merkitystä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja yleisen mielipiteen muodostumisessa. Vaikka media voidaan nähdä vallanvahtina, on se myös vallankäyttäjä siinä mielessä, että se vaikuttaa julkisen mielipiteen muodostumiseen. Julkinen mielipide puolestaan vaikuttaa siihen, millaiseen suuntaan maailma kehittyy. Jokaisen mediankanavan taustalla olevat tavoitteet ja ideologiat eli tavat käsittää maailmaa vaikuttavat väistämättä valinnoista rakentuvaan uutisointiin. Tutkimuksessani selventyy siis sen kohteena olevien sanomalehtien suhde ydinvoimaan.

1.2 Tutkimusaineisto

Paneudun tutkimuksessani erityisesti lehdistökirjoitteluun, joten olen valinnut tutkittavakseni uutisia kahdesta eri sanomalehdestä, Helsingin Sanomista ja Kalevasta. Helsingin Sanomat on Suomen suurin sanomalehti, joka tavoittaa yhdessä painetun lehden ja digitaalisen version kanssa jopa 1,9 miljoonaa lukijaa viikoittain (Media Audit Finland 2014). Oletankin, että Helsingin Sanomissa ääneen pääseminen on yksi monista väylistä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Helsingin Sanomat on myös valtakunnallisesti merkittävä lehti, sillä sitä luetaan ympäri Suomea.

Kaleva puolestaan on Pohjois-Pohjanmaalla ilmestyvä sanomalehti, joka tavoittaa viikoittain noin 344 000 ihmistä, kun lasketaan yhteen sekä painetun lehden että verkkoversion lukijat (Media Audit Finland 2014). Kalevan tutkiminen on mielenkiintoista erityisesti siksi, että Pyhäjoella meneillään oleva Fennovoiman ydinvoimahanke on leh-

den ilmestymisalueella merkittävä. Onkin kiintoisaa tietää, vaikuttaako hankkeen läheisyys uutisointiin esimerkiksi ydinvoimaa vastustavana tai puolustavana uutisointina, ja eroavatko Kalevan ja Helsingin Sanomien uutisoinnin linjat jollakin tavalla toisistaan. Vertaan siis sitä, miten paikallinen ja valtakunnallinen media suhtautuvat ydinvoimaan, koska oletan, että uutisoinnilla on vaikutusta ajatteluun ja sen myötä merkitystä myös päätöksenteolle. Vertailu valtakunnallisen ja paikallisen uutisoinnin välillä tekee tutkimustuloksista myös kattavampia, kun tutkimusaineistoa on kahdesta lehdestä.

Olen valinnut Helsingin Sanomien sähköisestä arkistosta ja Kalevan verkkosivuilta uutisia ja artikkeleita neljän viikon ajalta. Rajasin aineiston poimimisen aikavälille 4.9.–2.10.2014, jotta tutkimusaineisto kattaa ydinvoimaa koskevia periaatepäätöksiä ympäröivän ajanjakson. Osa uutisista on julkaistu vain verkossa, osa sekä paperilehdessä että verkossa. Valitsin aineistoa tasaisesti koko aikaväliltä, jotta tutkimustulokset perustuisivat koko rajatulle ajanjaksolle. Helsingin Sanomissa uutisia on julkaistu enemmän, joten siinä ajallisesti tasainen valikointi onnistui, mutta Kalevassa materiaalin vähyyden vuoksi valitsin joiltakin päiviltä useamman uutisen tai artikkelin, jotta sain molemmista lehdistä yhtä laajan aineiston. (Tutkielman lopusta liitteistä 1 ja 2 löytyvät aineiston tarkat julkaisutiedot.)

Hakukriteerinä aineistonvalinnalle oli, että uutisten ja artikkeleiden tulee liittyä ydinvoimaan, joten käyttämäni hakusana Helsingin Sanomien verkkosivuilla oli *ydinvoima*, ja Kalevan verkkosivuilla poimin aineiston *Fennovoima*-aihealueelta. Tarkoituksena oli käyttää kummassakin lehdessä samaa hakusanaa, mutta Kalevan verkkosivuilla haku ei tuottanut tuloksia, koska ydinvoima-aiheiset uutiset ja artikkelit luokitellaan lehden verkkosivuilla Fennovoimaan liittyviksi. Vaikka Kalevan ydinvoimauutiset on koottu Fennovoima-otsikon alle, aihealue sisältää uutisia myös muista ydinvoimaan liittyvistä asioista kuin Fennovoimasta. Aineisto koostuu kaikkiaan 50 artikkelista, joista puolet on poimittu Helsingin Sanomista ja puolet Kalevasta.

Keräämäni artikkelit ja uutiset on julkaistu sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa uutispalstoilla. Rajasin aineistonvalinnassa pois mielipide- ja pääkirjoitukset, sillä keskityn tutkimuksessani siihen, kenelle puhevaltaa on valitsemissani mediakanavissa ni-

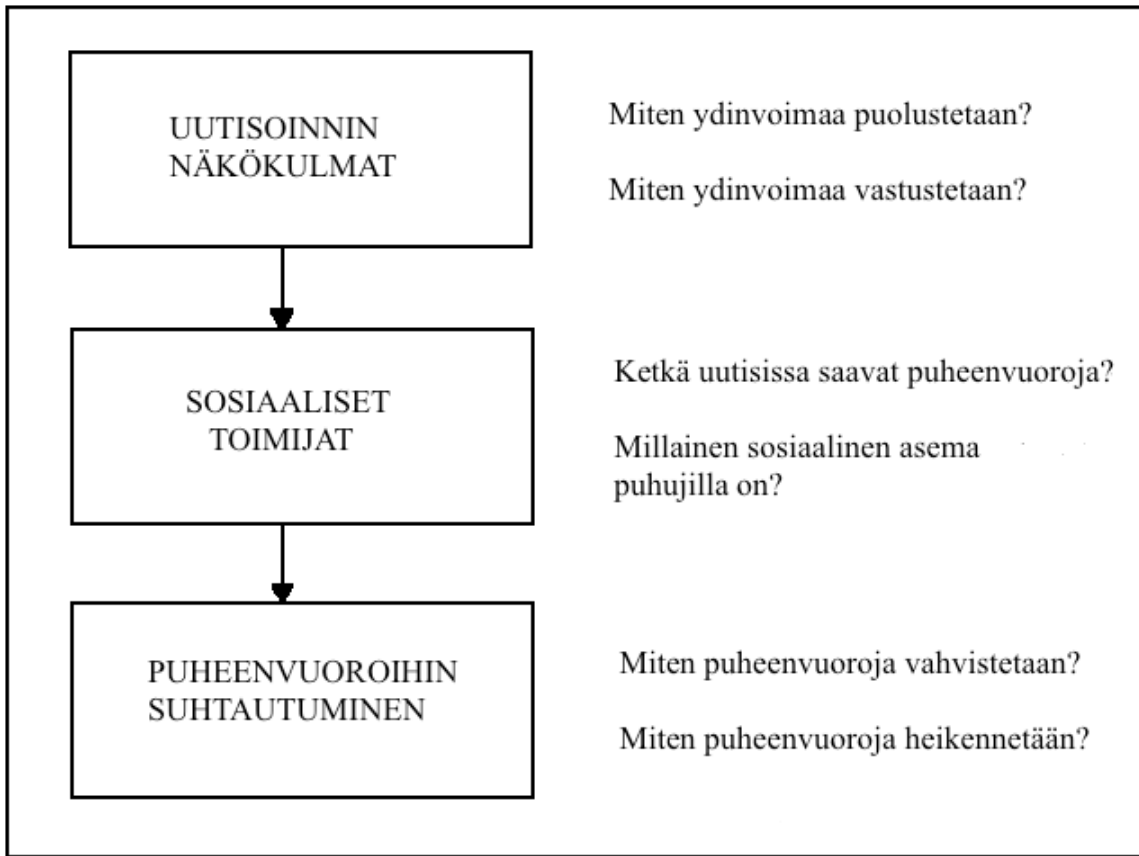
menomaan annettu. Mielipidekirjoittelun kautta kuka tahansa voi saada äänensä kuuluviin. Pääkirjoituksissakaan ei varsinaisesti uutisoida asioista, vaan niiden tarkoituksena on esittää lehden virallinen kanta. Sen sijaan, että pohtisin tutkielmassani sitä, millaista valtaa media käyttää, keskityn tutkimaan, kenellä on median tuottamisessa representaatioissa valtaa. Haluan siis tietää, minkälaiset sosiaaliset toimijat nostetaan uutisissa esille. Tutkimuksessa en kiinnitä huomiota myöskään uutiskuviin, vaikka ne ovat hyvin tärkeä osa uutisointia. Tässä yhteydessä tarkastelen kuitenkin vain tekstiä, sillä tarkoitukseni on selvittää ydinvoimauutisoinnin kielellisiä valintoja.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Lähestyn tutkimusaineistoa kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta, koska haluan kiinnittää huomiota ydinvoimauutisoinnin valtasuhteisiin. Kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastellaan kielellisiä valintoja, jotka ovat sidoksissa sosiaalisiin toimijoihin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin (Fairclough 1995b: 15; Machin & Mayr 2012: 4–5). Valitsin kriittinen diskurssianalyysin menetelmän pohjaksi, koska tutkielman tavoitteena on paljastaa uutisoinnin neutraalin vaikutelman takana piileviä valtasuhteita.

Fairclough (1995a) tarkoittaa kriittisyydellä pyrkimystä huomioida se, että kielenkäyttötapa on sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita normaalisti ei välttämättä kyseenalaisteta. Useimmille lukijoille kielenkäytön ja vallan välinen yhteys voi jäädä epäselväksi, vaikka tosiasiaa kieli on vallankäytölle tärkeä väline. Tämän yhteyden huomiotta jättäminen osaltaan vahvistaa ja pitää yllä valtasuhteita, mutta myös luo niitä. (Emt. 54–55)

Tutkimusmenetelmä on kolmivaiheinen, kuten kuvio 1 seuraavalla sivulla osoittaa. Ensin tarkastelen uutisissa esitettyjä näkökulmia niin, että listaan kaikki tutkimusaineiston positiiviset ja negatiiviset perustelut ydinvoimasta. Laadin puolustavista ja vastustavista perusteluista kuviot, joiden avulla selvitän Helsingin Sanomien ja Kalevan uutisoinnin linjoja ja vertaan niitä toisiinsa. Kiinnitän tässä kohdin huomiota siihen, mitkä näkökulmat ovat uutisoinnissa keskeisiä ja mitkä näkökulmat jäävät keskeisten varjoon.

Kuvio 1. Tutkimuksen vaiheet ja eteneminen

Toisessa vaiheessa kiinnitän huomion siihen, minkälaiset sosiaaliset toimijat saavat esittää mielipiteitään ydinvoimasta. Poimin tutkimusaineistosta kaikki ydinvoimaa kommentoimaan valitut sosiaaliset toimijat, ja luokittelen toimijat luokkiin heidän edustamansa organisaation perusteella. Tarkastelen sitä, minkälaiset sosiaaliset lähtökohdat kommentoijilla on – onko toimija esimerkiksi poliitikko, viranomainen tai asiantuntija. Luokittelussa huomioin sosiaalisten toimijoiden edustamat organisaatiot, esimerkiksi poliittiset puolueet ja yritykset. Perustan luokittelun edelleen kriittisen diskurssianalyysin varaan, mutta sovellan siihen sisällönanalyttistä otetta. Rakennan luokittelun siis aineistolähtöisesti sen perusteella, minkälaisia aineistossa esiintyvät toimijat ja heidän edustamansa organisaatiot ovat.

Kolmannessa eli viimeisessä vaiheessa käänän katseeni siihen, millä tavoin sosiaaliset toimijat esitetään uutisissa. Tarkoituksena on saada selville, miten sosiaalisia toimijoita

käytetään hyödyksi, kun rakennetaan diskursseja ydinvoimasta. Kiinnostuksen kohteena on siis se, millä tavoin sosiaalisille toimijoille asetettua valtaa vahvistetaan tai heikennetään. Jaan kolmannessa vaiheessa tarkastelun kahteen osaan, joissa tutkin kriittisen diskurssianalyysin käsittämiä yleistämisen ja yksilöllistämisen keinoja. Selvitän esitetäänkö sosiaalinen toimija esimerkiksi osana ryhmää vai puhuuko hän itsenäisenä toimijana.

Kokoan tutkimustulokset yhteen tarkastelemalla pääasiassa kahta näkökulmaa – sitä, miten tutkimusaineistossa rakennetaan ydinvoimaa puolustavaa ja vastustavaa diskursia. Tämä jaottelu kantaa läpi tutkimuksen, sillä kaikki tutkimuksen vaiheet sivuavat ydinvoimaa puolustavan ja vastustavan diskurssin rakentumista.

2 DISKURSSIT JA REPRESENTAATIOUUTISOINNIN SISÄLTÖNÄ

Kriittisen diskurssianalyysin määritelmät ovat monitulkintaisia, koska kyseessä ei ole yhtenäinen teoria tai tutkimusmenetelmä. Teoriat ja tutkimusmenetelmät haarautuvat moneen suuntaan, vaikka taustalla vaikuttavat osittain samat lähtökohdat ja tavoitteet. (Weiss & Wodak 2003: 6) Kriittisen diskurssianalyysin teorian taustalla on kriittisen lingvistiikan suuntaus, jonka pohjalta syntynyt kriittinen diskurssianalyysi on yksityiskohtaisemmin kielen sisältämään valtaan ja ideologiaan suuntautunut tutkimusala (Fowler 1996: 3–5; van Dijk 2008: 7–8). Kriittisessä diskurssianalyysissä huomio kohdennetaan diskurssien eli kielenkäyttötapojen piirteisiin sekä niiden välittämiin sosiaalisiin suhteisiin. Näiden lisäksi tarkastelun kohteena ovat ideologia ja hegemonia eli määräävä valta-asema. (Richardson 2007: 26–27) Tässä tutkimuksessa korostuvat eritoten diskurssien piirteet sekä sosiaalisten suhteiden merkitys vallankäytölle.

2.1 Kriittisen diskurssianalyysin sovelluksia

Mediaa ja vallankäyttöä on tarkasteltu monesta näkökulmasta, ja kriittistä diskurssianalyysiä on hyödynnetty tutkimuksissa eri tavoin. Kriittisen diskurssianalyysin saralla tutkitaan esimerkiksi kielenkäyttöä, mediaa, vallankäyttöä ja politiikkaa. Yhteistä kriittisen diskurssianalyysin tutkimuksille on keskittyminen kielenkäytön merkitykseen.

Kõuts ja Lõhmus (2014) tutkivat artikkelissaan sosiaalisten toimijoiden esittämistä suomalaisissa, virolaisissa ja venäläisissä lehdissä vuosina 1905–2005. Heidän mukaansa sosiaaliset toimijat ovat keskeisessä asemassa sosiaalista todellisuutta kuvastavissa representaatioissa eli median sisältämässä esityksissä, esimerkiksi uutisissa. Ajankulu ja muutokset kulttuureissa ovat heidän mukaansa muuttaneet myös sosiaalista toimijoista laadittuja representaatioita, mikä näkyy muun muassa uutisissa esiintyvien toimijoiden yhteiskunnallisessa asemassa, kulttuurisissa juurissa ja sukupuoliessa. Tutkimuksen tulokset vahvistavat kirjoittajien alkuoletusta siitä, että yhteiskunnan muutokset heijastuvat uutisointiin.

Doyle (2011) tarkastelee artikkelissaan brittiläisten lehtien suhtautumista ydinvoimaan ja ilmastonmuutokseen. Hän hyödyntää kriittistä diskurssianalyysiä selvittääkseen, miten brittilehdet esittävät ydinvoiman suhteessa ilmasto-ongelmien ratkaisuun. Doylen mukaan kolmessa suuressa lehdessä, *The Daily Mirrorissa*, *The Daily Mailissa* ja *The Independentissä*, ydinvoimauutisoinnin näkökulmat noudattavat tutkimusaineiston valossa hallituksen linjaa ydinvoimapolitiikassa. Ydinvoima siis esitetään ilmastonmuutoksen kehityksessä ratkaisuna koko ajan suureneviin ilmastohaittoihin.

Rasti ja Sahragard (2012) puolestaan käsittelevät tutkimuksessaan *The Economistin* Iranin ydinenergiaohjelmaa koskevia artikkeleita. Tutkimuksen keskiössä on se, millaiset sosiaaliset toimijat saavat puheenvuoroja, ja millä keinoin heidän sananvaltaansa pyritään uutisteksteissä heikentämään. Tutkimus keskittyy siis legitimaation eli puhujaksi oikeuttamisen heikentämiseen (*delegitimation*), koska siinä selvitetään valtaa heikentäviä kielellisiä keinoja. Tutkimustulokset osoittavat, että *The Economist* uutisoi Iranin ydinenergiaohjelmasta linjassa sen kanssa, minkälaisia kansainvälisiä pakotteita Irania kohtaan on asetettu.

Kaikkien edellä käsittelemieni tutkimusten aihepiirit ovat lähellä toisiaan, sillä niissä tarkastellaan poliittisia aiheita kriittisen diskurssianalyysin ottein. Tutkimukset valottavat kuitenkin eri näkökulmia, sillä osa tarkastelee uutisointia sosiaalisten toimijoiden näkökulmasta, osassa taas keskitytään uutisoinnin näkökulmien selvittämiseen ja vertailemiseen. Kõuts ja Lõhmus (2014) tuovat tutkimukseensa näkökulmia siitä, miten eri tavoin sosiaalisia toimijoita esitetään. Rasti ja Sahragard (2012) tarkastelevat samaa asiaa eri aihepiirissä. He tutkivat sosiaalisia toimijoita kuitenkin hieman laajemmin, sillä he huomioivat myös kielelliset keinot, joilla heikennetään toimijoiden esittämiä asioita. Doylen (2011) tutkimuksen keskiössä on ydinvoimasta tehtyjen representaatioiden vertaaminen ilmasto-ongelmiin. Hän siis tarkastelee ennen kaikkea uutisoinnin näkökulmia. Yhteistä kaikille on kriittinen tutkimusote, jossa selvitetään kielenkäytön taakse piilotettuja valta-asetelmia.

2.2 Objektiivisuus ja median representaatiot

Uutisointi on perinteisesti ajateltu objektiiviseksi ja neutraaliksi tavaksi kuvata maailmaa. Taustalla vaikuttaa ajatus median vapaasta luonteesta, ja siitä, että ulkopuoliset tahot eivät määrittele tiedotusvälineiden toimintaa. (McQuail 2013: 20) Uutisoinnissa ja tieteessä on samankaltainen pyrkimys objektiivisuuteen. Journalismissa noudatetaan samoja perusarvoja kuin tieteellisissä menetelmissä, sillä sekä tieteessä että journalismissa kerätään ja levitetään mahdollisimman tarkkaa tietoa jostakin asiasta. (Ryan 2001: 3)

Medialla on vapaus valita uutisaiheet itse, mutta se päättää myös siitä, mistä asioista ei uutisoida (McQuail 2013: 20). Journalismin objektiivisuus on riippuvaista kirjoittajien integriteetistä eli ammatillisesta moraalista sekä heitä ohjaavista arvoista. Objektiivisuus vaatii sen, että esimerkiksi toimittaja ei tue tiettyä poliittista, sosiaalista, taloudellista tai kulttuurista intressiryhmää. (Ryan 2001: 4) Werlichin (1976: 107) mukaan viestin lähettäjä esittää muutokset objektiivisesti oman itsensä ulkopuolelta. Uutisia luodaan toiminnasta ja tapahtumista, jotka ovat muiden ihmisten todistettavissa. Uutisen vastaanottaja voi tarkastella uutista omista lähtökohdistaan ymmärtäen tärkeimmän viestin, mutta hän ei ole altis toimittajan esittämille näkemyksille. (Emt.)

Fowlerin (1991: 46–47) mielestä ei kuitenkaan ole olemassa neutraalia tapaa esittää todellisuutta, sillä tapahtumat, asiat ja ihmiset välitetään median kautta erilaisina kuin ne alun perin ovat olleet. Representaatio eli median esittämä kuvaus ei voi koskaan olla täydellinen esitys alkuperäisestä kohteestaan. Kuvaus on aina tietoisten valintojen muodostama. Kyse on representaation politiikasta, joka viittaa esittämistapaan liittyviin valintoihin. (Seppänen & Väliverronen 2012: 93–95)

Representaatio on jonkin asian tai ajatuksen pohjalta rakennettu esitys, jossa käytetään erilaisia merkkejä sanoista ääneen ja kuviin. Representaatio sanana viittaakin ajatukseen siitä, että kyse on jonkin asian uudelleen esittämisestä tai uudelleen tuottamisesta, ja sillä viitataan sekä asian esittämiseen että valmiiseen esitykseen. (Seppänen & Väliverronen 2012: 92) Sihvonen (2006: 129–130) määrittelee representaation moniulotteiseksi

ilmaukseksi, joka viittaa kulttuuristen merkitysten muodostamiseen. Hänen määritelmänsä mukaan representaatio pitää sisällään sekä esittämisen että edustamisen ulottuvuudet (emt. 130).

Esitystapana representaatio on lähellä diskurssia eli kielenkäyttötapaa. Diskurssien avulla esitetään representaatioiden osallistujat, arvot, ajatukset sekä konteksti. (Machin & Mayr 2012: 219) Representaatio sisältää viitteitä tekijästään, tekijän edustamista instituutioista, toisista representaatioista ja lajityypeistä sekä oletetuista vastaanottajista (Seppänen & Väliverronen 2012: 92–93) Mediassa esitettävä representaatio suodattuu median luonteeseen liittyvien sosiaalisten arvojen ja käytänteiden läpi. Representaatiot eivät siis voi olla täysin neutraaleja kuvauksia alkuperäisistä kohteistaan. (Fowler 1991: 25) Faircloughin (1995a: 5) mukaan kielenkäyttöön sisältyvän vallankäytön ymmärtämiseksi on tarkasteltava sitä, miten asiat esitetään, minkälaisia rooleja representaation sosiaalisille toimijoille – esimerkiksi toimittajille, yleisölle ja puhujille – asetetaan eli minkälaisia suhteita toimijoiden välille muodostetaan.

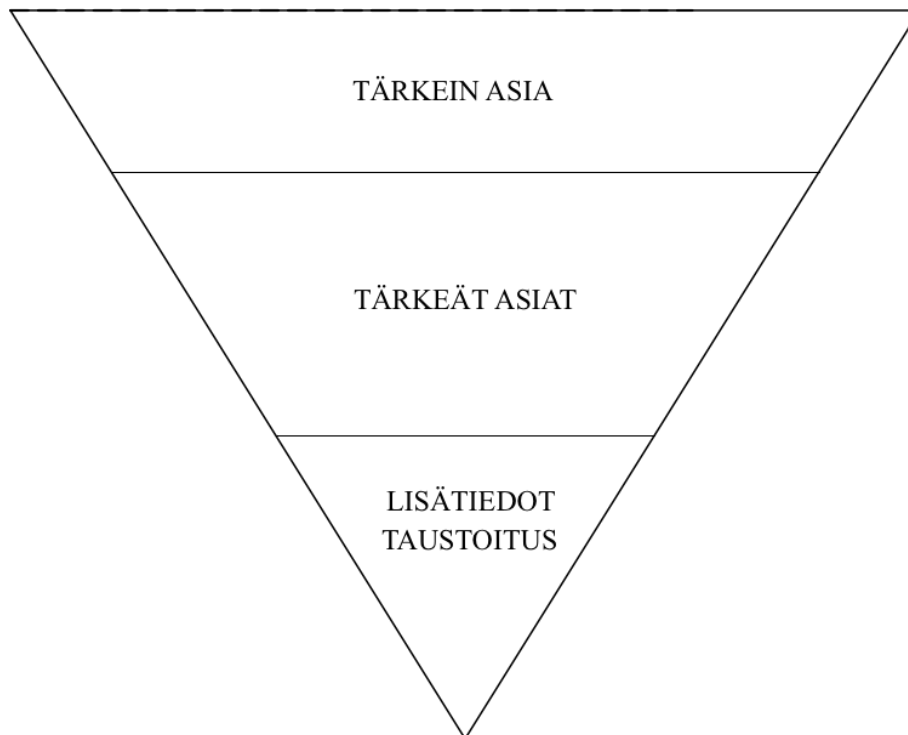
2.3 Uutinen – rakenteeltaan ja sisällöltään yhtenäinen

Mediassa esitetään asioita erilaisissa genreissä eli tekstilajeissa. Diskurssit ovat siis osa myös genrejä. Tyypillisiä genrejä joukkoviestinnässä ovat uutiset ja mainokset. (Bell 1991: 12–13) Huovilan (1996: 98) mukaan toimitukselliseen sisältöön kuuluvat esimerkiksi uutiset, taustoittavat jutut, raportit, arvostelut ja artikkelit. Uutinen on Huovilan (emt. 93) mukaan uudesta ja ajankohtaisesta asiasta kertova teksti, joka ”kiinnostaa yleisesti vastaanottajia tai vaikuttaa heidän elämäänsä sekä on totta.”

Uutista kokoava toimittaja pyrkii aina löytämään uutta kerrottavaa, raportoimaan esimerkiksi onnettomuuksista, konflikteista, rikoksista, tiedotteista ja löydöksistä. Uusiin asioihin keskittyvät uutiset kuuluvat *kovien uutisten* joukkoon. *Pehmeitä uutisia* ovat esimerkiksi artikkelit, henkilöhaastattelut sekä urheilu- ja kulttuuriuutiset, joissa ei välttämättä nosteta esille varsinaisesti uusia asioita. Pehmeät uutiset saattavat kuitenkin taustoittaa kovia uutisia. (Bell 1991: 14–15)

Toimittaja haluaa löytää uutista kirjoittaessaan aiheen kiinnostavimmat puolet (Schudson 1995: 14). Toimittajat kirjoittavatkin uutisia tarinan muodossa, sillä se on kiinnostavampaa kuin asioiden esittäminen pelkkinä asioina (Bell 1991: 47). Uutiset ja mielipiteitä sisältävät toimitukselliset sisällöt, esimerkiksi mielipidekirjoitukset ja kolumnit, on perinteisesti erotettu toisistaan (emt. 13) Uutinen on kuitenkin muiden representaatioiden tapaan arvolutautunut mediaesitys jostakin asiasta ja ympäröivästä maailmasta, sillä se edustaa aina tietynlaista maailmankuvaa (Fowler 1991: 4).

Uutiset noudattavat tiettyä kaavaa, jota on perinteisesti kuvattu ylösalaisin käännettyllä pyramidilla. Sen mukaan uutisissa tuodaan ensin esiin aiheen kiinnostavimmat ja tärkeimmät seikat, sitten tärkeät tiedot ja lopuksi lisä- ja taustatietoja. (Pulkkinen 2008: 162) Alla oleva kuvio 2 selventää pyramidirakennetta.

Kuvio 2. Uutisen rakenne ylösalaisin käännettynä pyramidina

Kuvio 2 esittää perinteistä käsitystä uutisen rakenteesta. Tärkeimmät asiat kerrotaan otsikossa ja ingressissä. Leipätekstin alussa kerrotaan tarkemmin kiinnostavista asioista, ja lopuksi aiheesta annetaan yleensä lisätietoja. (Mencher 1987: 113; Huovila 1996: 93) Vaikka pyramidimalli kuvaa perinteistä käsitystä uutisten rakenteesta, koko ajan yleistyviin tiiviisiin uutisteksteihin se ei enää sovi. Myös sanomalehtien sähköistyminen sekä muutokset lehtien visuaalisessa ilmeessä vaikuttavat uutisten rakenteisiin niin, että uutinen pyritään tekemään kauttaaltaan mielenkiintoiseksi. (Mencher 1987: 113–114; Pulkkinen 2008: 162)

Uutiset ovat heijastumia todellisuudesta, sillä ne ovat rajattuja kokonaisuuksia alkuperäisistä kohteistaan (Seppänen & Väliverronen 2012: 93–94). Medialla on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin ja sosiaalisiin suhteisiin. Mediassa asiat muuttuvat merkityksellisiksi sen kautta, mitä näkökulmia uutisiin valitaan. Tiedotusvälineiden vaikutusvalta on nimenomaan kielellistä, vaikka myös kuvilla on tulkinnan kannalta merkitystä. (Fairclough 1995a: 18–19)

Mediakanavat ovat mielipiteiden muokkaajia, koska ne toisintavat maailmaa (Seppänen & Väliverronen 2012: 95). Median ja yhteiskunnan suhdetta voidaan ajatella niin, että media heijastaa yhteiskunnan tilaa tai niin, että media muokkaa yhteiskuntaa (Hodkinson 2011: 4). Liberaalin eli vapautta korostavan yhteiskuntateorian viitekehysessä media on perinteisesti määritelty vallanvahdiksi. Sen rooli on välittää tietoa laaja-alaisesti yhteiskunnan toiminnasta ja paljastaa vallankäytön epäkohtia. (Curran 2002: 217) Media välttelee sille asetettuja odotuksia, paitsi jos se saa itse määrätä paikkansa. Poliitiikan ja journalismin suhde on tärkeä, koska riippumattoman median toiminta on kiinni demokraattisesta yhteiskuntamuodosta. (McQuail 2013: 20)

2.4 Diskurssit sosiaalisena kielenkäyttötapana

Diskurssin käsitettä käytetään eri tieteenaloilla, esimerkiksi sosiologiassa, kielitieteessä, filosofiassa ja sosiaalipsykologiassa, ja sen määritelmät ovat sidoksissa tieteenaloihin. Kriittisten tieteiden alalla, esimerkiksi kriittisessä diskurssianalyysissä, diskurssin käsite

on keskeinen. Koska diskurssi liittyy niin moneen tieteenalaan, sitä ei ole yksiselitteisesti määritelty. Sillä tarkoitetaan tulkintayhteydestä riippuen muun muassa puhetta tai keskustelua, tietynlaista kielenkäyttötapaa puheessa tai kirjoitetussa tekstissä tai jotakin tiettyä tekstin osaa. (Mills 2004: 1–7)

Kielenkäyttö ja valta ovat sidoksissa toisiinsa tavalla, joka vahvistuu ja todentuu diskurssien eli sosiaalisten kielenkäyttötapojen kautta (Fairclough 1995b: 73). Kielenkäyttö on sosiaalista, ja sen ymmärtämiseksi puheen tai tekstin vastaanottajan on tarkasteltava sosiaalisia verkostoja, käytäntöjä ja sosiaalista aktiivisuutta (Richardson 2007: 26–27). Faircloughin (1995b: 3) mukaan diskurssi on monimutkaisten viestintäsuhteiden summa, jota ei voi käsittää kontekstistaan irrallisena objektina. Viestintäsuhteita hän kuvailee esimerkiksi puhuvien ja kirjoittavien ihmisten välisinä, mutta myös tekstien interaktiivisena kanssakäymisenä (emt. 3)

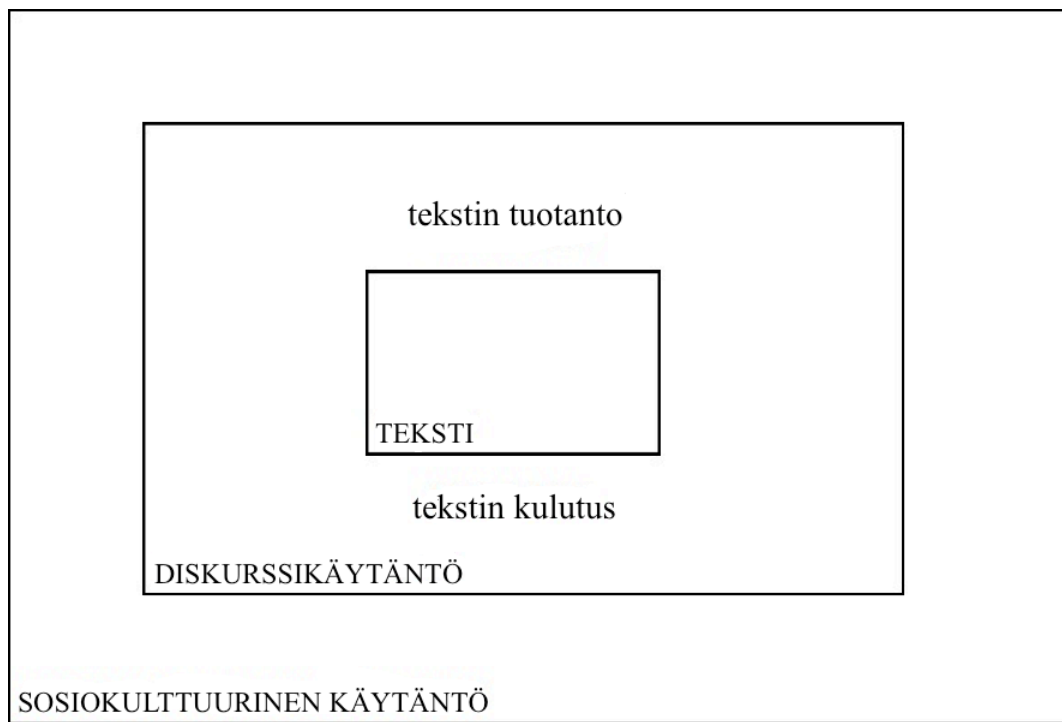
Van Dijk (1997: 2–3) mukaan diskurssi on tarkoituksenmukainen, sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö. Hänen mielestään sosiaaliset toimijat, siis puhujat tai kirjoittajat, tekstien luojat, sisällyttävät kielenkäyttöön diskursseja toteuttaakseen tavoitteitaan. Sepäsen ja Väliiverrosen (2012: 105) mukaan diskurssit ”tuottavat tietoa ja uskomuksia sekä luovat sosiaalista järjestystä käsittelemiinsä ilmiöihin ja yhteiskuntaan.”

Teubert (2010: 114–116) käsittää diskurssit ja tekstit, joista diskurssit kumpuavat, ainoana varmana keinona kuvailla ympäröivää todellisuutta. Yhteiskunnan jäsenet viestivät toisilleen diskurssien avulla, ja rakentavat näin muiden ihmisten kautta todellisuutta. Diskurssit liittyvät kielenkäyttöön, ja ovat osa sosiaalista kanssakäymistä (van Leeuwen 2008: 3). Niiden avulla rakennetaan todellisuutta, joka itsessään on objektiivisena ihmismielen tavoittamattomissa. Diskurssit ovat keino tavoittaa osa todellisuudesta, vaikka täysin sitä ei olekaan mahdollista ymmärtää. (Teubert 2010: 114–116)

Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 22) määrittelevät diskurssin sosiaalisesti kielenkäyttötavaksi. Heidän käsityksensä on lähempänä Faircloughin (1995a) kuin Teubertin (2010) määritelmää, sillä he eivät ajattele käsitettävissä olevan todellisuuden rakentuvan vain

diskurssien avulla. Käsitän tässä tutkielmassa diskurssin eritoten sosiaalisesti kielenkäyttötavaksi, jonka avulla rakennetaan todellisuutta.

Fairclough (1995a: 18) jakaa diskurssin käsitteen kahteen eri suuntaukseen: kielitieteessä esiintyvään ja jälkistrukturalistiseen yhteiskuntateoriaan liittyvään. Jälkistrukturalistisen yhteiskuntateorian viitekehyksessä diskurssi on todellisuuden sosiaalinen muodostelma, yksi tiedon muoto eli käsitys jostakin asiasta. Kielitieteellisessä viitekehyksessä diskurssi liittyy tiiviisti ihmisten väliseen kanssakäymiseen sosiaalisissa tilanteissa. Se on siis kielenkäyttötapa, joka käsittää myös sosiaaliset suhteet. (Fairclough 1995a: 18)

Kuvio 3. Viestintätilanteen diskursiivinen viitekehys (Fairclough 1995a: 59)

Kuvio 3 esittää sen, mitkä asiat kriittisessä diskurssianalyttisessä tarkastelussa ovat keskeisiä ja miten ne suhtautuvat toisiinsa. Viestintätilanteita tarkastellaan kriittisessä diskurssianalyysissä kolmella tasolla; tarkastelijan huomio kiinnittyy tekstiin, diskurssikäytäntöihin ja sosiokulttuurisiin käytäntöihin. (Fairclough 1995a: 57) Vaikka sivuan tässä tutkielmassa sosiaalisia kielenkäyttötapoja, ei kolmen tason tarkastelua sovi unohtaa. Tasoja ei voi täysin erottaa toisistaan, vaikka niitä tarkastellaankin eri keinoin.

Tekstien tulkinnassa Fairclough (1995a: 57) painottaa merkitystä ja muotoa. Tarkastelussa ovat sanat, lauseet ja lauseiden välinen yhteys eli koheesio. Tekstit sisältävät merkityksiä, joita tekstin luojat tuottavat yhdessä tekstin vastaanottajien kanssa. Tekstit itsessään ovat sisällöttömiä ilman tulkitsijaa, sillä tekstin sisältämät merkitykset todentuvat vastaanottajien tulkinnoissa. (Fowler 1991: 60) Tekstin tulkitsija tekee päätelmiä siitä, mitä tekstiin on sisällytetty, mutta myös siitä, mitä on jätetty tekstin ulkopuolelle (Fairclough 1995b: 5).

Diskurssikäytännöllä Fairclough (1995a: 16) tarkoittaa niin representaatioihin kuin niiden vastaanottamiseenkin liittyviä tapoja. Kuvio 3 havainnollistaa myös sitä, millä tavalla diskurssit sijoittuvat suhteessa tekstiin ja sosiokulttuuriseen käytäntöön erilaisissa viestintätilanteissa. Diskurssikäytännöt ovat tekstuaalisen ja sosiaalisen tason välissä, sillä tekstin tuottaminen ja kuluttaminen ovat alttiita sosiokulttuuriselle muutokselle. Tekstin tuottamiseen ja kuluttamiseen liittyvät muutokset vaikuttavat tekstiin. (Fairclough 1995a: 57–62)

Sosiokulttuuriset tavat ovat tottumusten ohjaamia tapoja tehdä asioita, esimerkiksi tuottaa tekstejä. Niihin vaikuttavat opitut mallit, joiden mukaan asioita on aiemminkin tehty. (Van Leeuwen 2008: 6–7) Viestintätilanteen sosiokulttuurisen tason tarkastelu kiinnittää huomiota kontekstiin. Kyse voi olla suppeasta, tekstin välittömästä kontekstista tai laajasta yhteiskunnallisesta kontekstista, johon tekstin sisältö viittaa. (Fairclough 1995a: 62)

Tekstit ja niiden sisältämät diskurssit ovat harvoin vain yhden henkilön luomia, sillä ne sisältävät aina viitteitä toisiin teksteihin ja tekstien luojiin (Weiss & Wodak 2003: 15). Niillä on siis konteksti eli yhteys muihin teksteihin ja aiempiin tapahtumiin (van Dijk 1985: 5). Tekstien tuottaminen, vastaanottaminen ja tulkitseminen ovat yhteydessä myös ympäröivään yhteiskuntaan. Kieltä ei käytetä sosiaalisessa tyhjiössä, eivätkä tekstit synny irrallaan yhteiskunnasta. Niitä ei voida myöskään lukea irrallaan yhteiskunnasta. Syvällisen tulkinnan apuna voi käyttää kriittistä diskurssianalyysiä. (Fairclough 1995a: 58–62)

Diskurssit rakentuvat osittain kontekstinsa kautta, eivät yksittäisistä sanoista tai lauseista (Widdowson 2004: 1–3). Van Leeuwen (2008: 6–7) kirjoittaa sosiaalisista käytännöistä, jotka rakentuvat esimerkiksi perinteiden varaan. Sosiaalisissa käytännöissä tekijöinä ovat sosiaaliset toimijat eli viestintätilanteeseen osallistuvat henkilöt (emt. 7–8). Diskurssia ei määritellä sellaisenaan vaan se liittyy aina hyvin läheisesti jonkinlaiseen viestintätilanteeseen, jota värittävät sosiaaliset toimijat. Kriittistä tarkastelua vaativatkin sosiaaliset identiteetit, suhteet ja käytännöt. (Fairclough 1995a: 55).

2.5 Valta mahdollisuutena saada äänensä kuuluviin

Bakerin ja Ellecen (2010: 106–107) määritelmän mukaan valta on yksilön tai tätä laajemman tahon kyky hallita ympäristöään, omaa ja muiden elämää. Valtaa käyttävät kaikki yhteiskunnan toimijat omalla tasollaan. Median ja yhteiskunnan raja on niin häilyvä, että median vallasta puhuttaessa puhutaan aina vallan toimimisesta koko yhteiskunnassa. (Seppänen & Väliverronen 2012: 171) Käsitys vallasta joukkoviestinnässä liittyy ideologian hallintaan, taloudellisiin suhteisiin sekä viestintäkanavien omistus- ja rahoitussuhteisiin (Kunelius 2003: 212). Talousjärjestelmän kehittyminen on vapauttanut median valtion omistuksesta, mutta myöhemmin yritysten taloudelliset omistussuhteet ovat alkaneet vaikuttaa joukkoviestinnän vapaaseen luonteeseen (Curran 2002: 79–81, 101–103).

Kalliokosken (1999b: 73–77) mukaan valta sanomalehtiteksteissä ilmenee kahdesta näkökulmasta: toimittajan suhteena kohteeseensa ja lehden suhteena lukijoihinsa. Yksittäinen toimittaja edustaa itsensä lisäksi tekstinsä julkaissutta mediaa. Uutisten ja muiden lehtitekstien luonnetta määrittävät toimittajan tekemien valintojen lisäksi lehden yleinen linja, arvot ja käytännöt, jotka vaikuttavat uutisointiin. Journalismin julkaisukanavasta riippumatta on sen menestyksen kannalta tärkeää, että tekstille löytyy sopivia vastaanottajia. Joukkoviestinnän on siis puhuteltava kohdeyleisöään, joten tekstin ilmentämän ideologian ja vastaanottajan omaksuman ideologian on jollakin tavalla kohdattava. (Kalliokoski 1999b: 73–77; Kunelius 2003: 220)

Diskurssit ja niiden sisältämät representaatiot sisältävät viitteitä taustalla piilevistä ajattelutavoista. Kieli sinällään ei ole valtaa, vaan valta on kielenkäytössä eli siinä kuka kieltä käyttää, ja miten hän sitä käyttää (Blackledge 2005: 5–6). Hallin (1992: 344–346) mukaan vallan käsittämiseksi on tunnistettava ja tunnustettava se, että joillakin ryhmillä on toisia ryhmiä enemmän mahdollisuuksia tuottaa, julkistaa ja levittää representaatioita. Keskeisiä representaatioiden esittämistä jäsentäviä piirteitä ovat esimerkiksi sosiaalisen toimijan sukupuoli, kansallisuus, luokka ja etnisyys (Seppänen & Väliaverron 2012: 96). Geen (2011: 5–6) mukaan sosiaaliset hyveet, siis ihmisen identiteettiin ja persoonaan liittyvät seikat, vaikuttavat siihen, millä tavalla hänen sanomiinsa asioihin suhtaudutaan. Puhujan ominaisuudet ohjaavat tekstien muotoutumista ja sitä, mistä näkökulmista asioita esitetään.

2.6 Valta ja ideologia osana kielenkäyttöä

Kielenkäyttö on merkityksellistä ajattelulle (Richardson 2007: 26). Myös Machin ja Mayr (2012: 16) ovat sitä mieltä, että kielenkäyttö vaikuttaa merkittävästi maailmankatsomukseen, vaikka se ei suoraan määritä ajattelua. Maailmankatsomukset ja vallitseva ympäristö vaikuttavat kielenkäytön sisältämiin merkityksiin (emt. 16). Millsin (2004: 38) mukaan kielen avulla rakennetaan diskursseja, jotka muokkaavat ihmisten käsityksiä ideologioista.

Suppeimmillaan ideologia on hyvin rajattu ajattelun osa-alue, mutta laajassa merkityksessä ideologia tarkoittaa ihmismielen tietoisuutta. Ideologiat ovat tietoisten ihmisten, sosiaalisten toimijoiden, tapa käsittää maailmaa niin, että se tuntuu merkitykselliseltä. (Therborn 1980: 2) Sosiaaliset toimijat ovat ihmisiä, jotka osallistuvat teksteihin tai kuuluvat tekstien kontekstiin, ja he sekä luovat että vastaanottavat tekstejä (van Leeuwen 2008: 7–8).

Diskursseilla ja vallalla on yhteys, sillä mitä laajemmin sosiaalinen toimija on osana diskursseja, sitä enemmän hänellä on käytettävissään valtaa. (Van Dijk 2001: 355–356) Ideologia on laveasti määriteltynä yksittäisen ihmisen tai suuremman ryhmän ajatusten,

uskomusten ja tavoitteiden muodostelma, joka ilmaistaan epäsuorasti diskurssien kautta (Baker & Ellece 2010: 64; van Dijk 1998: 26–27). Wooffittin (2005: 140) mukaan ideologioiden sekä niihin liittyvien uskomusten ja näkökulmien avulla ylläpidetään yhteiskunnallista epätasa-arvoa, sillä ideologioilla voidaan legitimoida eli oikeuttaa asioita. Ideologioiden merkitys todentuu vallan palveluksessa, ja ne edesauttavat eriarvoisten valta-asetelmien muodostumista, muokkaamista ja ylläpitämistä (Fairclough 1995a: 14).

Medialla on näiden valtasuhteiden esittämisessä merkittävä rooli, sillä sen kautta rakennetaan sosiaalista todellisuutta. Media myös vaikuttaa kulttuurin, politiikan ja sosiaalisen elämän muodostumiseen sekä niiden ilmaisutapaan. (Garrett & Bell 1998: 3–4; Fiske 1990: 217) Fowlerin (1991: 66) mukaan representaatiot rakentuvat tarkkaan valitusta ideologisista lähtökohdista, eikä neutraalia ilmaisutapaa ole. Koska kaikkea olemassa olevaa ja asiaan liittyvää tietoa ei ole järkevää tuoda esille, puhutut ja kirjoitetut diskurssit sisältävät kielenkäyttäjän valitseman osan kokonaisuudesta (van Dijk 1998: 28).

Kirjoittaja esittää ideologiat tekstissä epäsuorina väittäminä, ja ne sisältyvät yleensä tekstin alussa esitettyihin olettamiin (Fairclough 1995a: 14). Epäsuora esitystapa vahvistaa ideologioiden vaikutusta vastaanottajaan (Fairclough 1995b: 56–57). Niiden ilmaisussa tekstin muoto ja merkitys ovat yhtä, koska ei ole olemassa objektiivista ilmaisutapaa. Kielenkäyttötapa kertoo aina ilmaisijan suhtautumisesta kyseessä olevaan asiaan. Kielelliset valinnat ovat kytköksissä ideologioihin, joita voidaan verrata myös maailmankuviin. (Kalliokoski 1999a: 8, 13)

2.7 Diskurssien tulkitseminen

Vaikka representaatiot eivät ole objektiivisia esityksiä alkuperäisestä kohteestaan, on huomionarvoista, että niiden kirjoittaja heijastaa yhteiskunnallisia asioita, minkä vuoksi representaatiot ovat merkityksellisiä. Heijastumat yhteiskunnasta ovat toki värittyneitä enemmän toisista ideologioista kuin toisista, mutta ne vaikuttavat yhteiskuntaan julkisen keskustelun kautta. (Hodkinson 2011: 4) Representaation vastaanottaja tulkitsee sen sisältämiä merkityksiä esitystavan lisäksi omien kokemustensa, maailmankatsomuksen-

sa ja aiemman tietämyksensä valossa. Vaikutusta on lisäksi kulttuurilla ja elinympäristöllä, jotka representaation vastaanottaja tuntee. (Seppänen & Väliverronen 2012: 95–96)

Kielellisesti tuotetut representaatiot eivät ole tarkoituksellisesti rakennettuja siinä mielessä, että taustalla piilisi aina jokin vakaa tarkoitus. Toimittajat valitsevat raportoimansa asiat lukuisten tapahtumien joukosta, mutta eivät kirjoita niistä käyttämällä tietoisia sanavalintoja, jotka peittäisivät lukijoilta ideologiset oletamat. (Fowler 1991: 41) Toimittajat tarkastelevat asioita omista lähtökohdistaan, mikä luonnollisesti vaikuttaa myös sanavalintoihin ja uutisten sisältöihin (Bolinger 1980: 120). Ideologiset oletamat sisältyvät usein kieleen niin luonnollisesti, että lukija ei omaksu tekstien kautta uusia ideologisia ajatuksia vaan tulkitsee ne itsestäänselvyyksinä (Fairclough 1995a: 45).

Fairclough (1995b: 55–57) jakaa diskurssit esitystavan mukaan kahteen tasoon: suoraan ja epäsuoraan diskurssiin. Suoraan siteerattu lause on aina suora diskurssi, jossa sosiaalisen toimijan ääni kuuluu vahvemmin kuin epäsuorassa. Epäsuora sitaatti on vastaavasti merkki epäsuorasta diskurssista, jossa puhujan ääni on representaation tuottajan tulkinnan värittämää. (Emt. 55–57) Blackledgen (2005: 73) mukaan jako suoraan ja epäsuoraan diskurssiin ei kuitenkaan yksiselitteisesti kerro diskurssin autenttisuudesta, koska diskurssihin vaikuttavat monet kirjoittajasta tai puhujasta riippumattomat seikat. Konteksti ja kirjoittajan kielelliset valinnat sekä sitaattiverbien eli puhetta raportoivien verbien käyttäminen vaikuttavat sekä suorien että epäsuorien diskurssien vastaanottamiseen. Ei voi siis sanoa, että suora diskurssi olisi lähempänä alkuperäistä kielenkäyttöä kuin epäsuora. (Emt. 73)

Samalla, kun representaatio tuo jonkin vieraan asian tarkasteltavaksi, se myös erottaa tarkastelijan alkuperäisestä kohteestaan, ja antaa tälle mahdollisuuden katsella asiaa ulkopuolisen silmin. Representaatiot vahvistavat olemassa olevia mielikuvia ja tuottavat tietoa esittämistään kohteista, ja toimivat näin osana vallankäyttöä. (Seppänen & Väliverronen 2012: 95–96) Representaatiot sisältävät merkityksiä, jotka todentuvat vasta lukijan tulkinnan kautta. Tulkinnat ovat luonnollisesti riippuvaisia niiden vastaanottajis-

ta. Tekstin tulkinnassa kohtaavat kirjoittajan ja lukijan ”enemmän tai vähemmän jaettu tietämys maailmasta, yhteiskunnasta ja kielestä itsestään.” (Fowler 1991: 60)

Faircloughin (1995a) mukaan ideologioiden ytimen tulkitseminen diskursseista suoraan on mahdotonta, koska tekstien merkitykset tuotetaan aina niistä tehtyjen tulkintojen perusteella. Tekstin tulkinta sumentaa hänen mukaansa lukijan kyvyn havaita ideologian ydintä. (Emt. 14–15) Tästä päätellen täysin vieras ajattelutapa, ideologiakin, voi muuttua ymmärrettäväksi oikeanlaisen kielenkäytön avulla, mikä vaikeuttaa diskurssien tulkitsemista.

3 SOSIAALISET TOIMIJAT VALLANKÄYTÖSSÄ

Uutisissa vallankäyttö voi jäädä tunnistamatta, sillä lajityyppiä leimaava pyrkimys objektiivisuuteen sumentaa vallankäytön rajoja. Kielenkäyttö mediassa ei kuitenkaan ole neutraalia, kuten Fowler (1991: 1–2) on todennut. Vaikka kriittisessä diskurssianalyysissä yleensä kiinnitetään huomiota kokonaisuuteen tarkastelemalla tekstin tekstuaalista tasoa, diskurssin tuottamisen tasoa sekä sosiaalisen toiminnan tuottamista (Fairclough 1995a: 20–34), keskityn tutkielmassani tarkastelemaan sosiaalisen toiminnan tuottamista. Tulkintani ydinvoimaa käsittelevistä diskursseista perustuu keskeisesti sosiaalisten toimijoiden esittämistapojen tarkastelulle.

3.1 Sosiaaliset toimijat uutisten puhujina

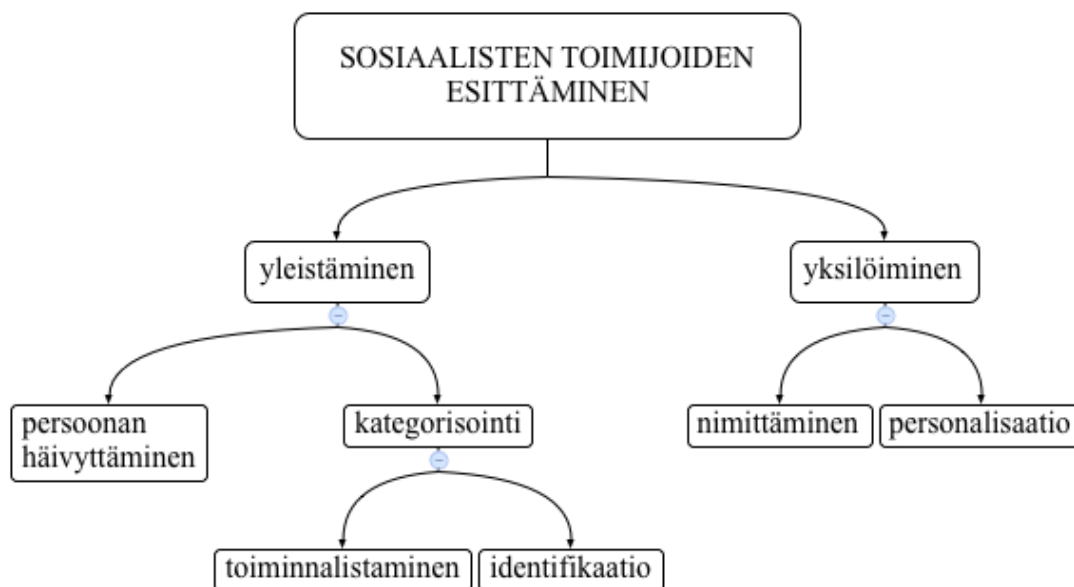
Median sisällöistä hyvin suuri osa on erilaisten sosiaalisten toimijoiden – esimerkiksi poliitikkojen ja asiantuntijoiden – puheen suodattamista (Fairclough 1995a: 79). Sosiaaliset toimijat muodostavat perustan sosiaalisen todellisuuden rakentamiselle, sillä he ovat siinä joko aktiivisia tai passiivisia tekijöitä (van Leeuwen 2008: 8). Kaikkia sosiaalisia toimijoita ei välttämättä mainita tekstissä, sillä osa toimijoista on sosiaalisen todellisuuden taustalla riippumatta tekstiin liittyvistä valinnoista. Esimerkiksi opetustilanteeseen liittyy aina opettaja ja oppilas, vaikka tekstissä tuotaisiin esiin vain oppilaan näkökulma. (Van Leeuwen 2008: 8)

Uutisia kirjoittaessaan toimittaja asettaa sosiaaliset toimijat uutisen näkökulman kannalta sopiviin rooleihin (Schudson 1995: 8). Sosiaaliset toimijat ovat osa diskursseja, joiden avulla esitetään sosiaalisia identiteettejä ja sosiaalisia suhteita (Fairclough 1995a: 12) Kirjoittaessaan uutista toimittaja tulkitsee asioita sosiaalisten toimijoiden kautta, mutta myös sekä toimittaja itse että uutisen lukijat ovat sosiaalisia toimijoita (van Leeuwen 2008: 8). Tässä tutkielmassa tarkastelen uutisissa esiintyviä sosiaalisia toimijoita. Jatkossa sosiaalisista toimijoista kirjoittaessani viittaan uutisissa esiintyviin tai niiden kohteena oleviin sosiaalisiin toimijoihin, en toimittajaan tai lukijoihin.

Sosiaaliset toimijat kuuluvat kokonaisuuksiin, sosiaalisiin luokkiin, ryhmiin, ammattiryhmiin, organisaatioihin, yhteisöihin, yhteiskuntiin ja kulttuureihin (van Dijk 1997: 2–3). Sosiaaliset toimijat voivat olla yksilöitä tai ihmisjoukkoja, mutta yhtä hyvin personifikaation eli elollistamisen myötä organisaatiot tai instituutiot nähdään sosiaalisina toimijoina (van Leeuwen 2008: 36). Sosiaaliset toimijat osallistuvat sosiaaliseen toimintaan, joita ovat esimerkiksi keskustelu tai laajasti ymmärrettyinä erilaiset tekstit. Tekstien tulkinta on riippuvaista siitä, miten kirjoittaja esittää sosiaaliset toimijat ja heihin liittyvän toiminnan teksteissä. (Köuts & Löhmus 2014: 663)

Fowler (1991: 21–22) kirjoittaa Brian Whitakeriin viitaten, että jatkuvasti uutisissa siteerattavia tai mainittavia sosiaalisia toimijoita ovat esimerkiksi eduskunta ja hallitus, poliisi ja hätäpalvelut sekä oikeusistuimet. Lisäksi muun muassa yritykset ja ammattiyhdistykset, poliittiset puolueet, kolmannen sektorin organisaatiot ja puolustusvoimat nostetaan uutisissa toistuvasti esiin. Yksittäisistä ihmisistä äänessä ovat uutisissa yleensä kuuluisat henkilöt, vaikka toisinaan myös tavalliset kansalaiset päästetään ääneen. (Fowler 1991: 21–22)

Keskeinen ero sosiaalisten toimijoiden esittämisessä liittyy siihen, esitetäänkö heidät osana jotakin ryhmää vai itsenäisinä, yksilöllisinä toimijoina (van Leeuwen 2008: 35). Olen käyttänyt esittämistapojen luokittelun pohjana van Leeuwenin (2008) teoriaa, mutta valinnut mukaan vain osan alkuperäisestä teoriasta. Suomenkielisten tekstien tarkastelussa kaikki van Leeuwenin (emt.) alun perin englanninkielisten tekstien tarkastelemiseen tarkoitetuista käsitteistä eivät tuota tarkastelulleni lisäarvoa, sillä esimerkiksi sosiaalisten toimijoiden nimittämiskeinot ovat suomen- ja englanninkielissä erilaisia. Analyysini perustuukin seuraavalla sivulla olevan kuvion 4 havainnollistamiin esittämistapoihin.

Kuvio 4. Yleistämisen ja yksilöimisen keinot van Leeuwenia (2008) mukaillen

Kuviosta 4 käy ilmi, miten sosiaalisten toimijoiden yleistäminen ja yksilöiminen sekä niiden keinot sijoittuvat toisiinsa nähden tässä tutkielmassa. Yleistäminen ja yksilöiminen ovat keinojen yläluokkia. Tarkastelussani yleistäminen tapahtuu persoonan häivyttämisen ja kategorisoinnin avulla. Kategorisoinnin keinoja ovat toiminnallistaminen ja persoonan häivyttäminen. Tarkastelussani jaan yksilöiminen nimittämiseen ja personalisaatioon. Kuvio 4 selventää tutkimusmenetelmään valitsemiani sosiaalisten toimijoiden esittämistapoja, jotka määrittelen seuraavissa alaluvuissa. Käsitteiden määritelmät pohjautuvat van Leeuwenin (2008) määritelmiin, mutta olen täydentänyt niitä myös muilla lähteillä.

3.2 Sosiaaliset toimijat osana joukkoa – yleistämisen keinot

Yleistämisessä (genericization tai generalization) sosiaalinen toimija liitetään osaksi suurempaa joukkoa, minkä seurauksena toimijan persoona ja henkilökohtaiset ominaisuudet jäävät taustalle (van Leeuwen 2008: 35). Yleistämisen seurauksena kyseessä oleva asia painottuu. Kirjoittaja esittää sosiaalisen toimijan niin, että mielipiteen taustal-

la näyttää olevan yhden toimijan sijasta suuri joukko toimijoita tai kokonainen organisaatio. Tekstin asiasisältö painottuu, koska yksittäisen toimijan tarkoitusperät jäävät tekstissä taustalle. Kannanotto ei henkilöidy yksittäiseen sosiaaliseen toimijaan, jolla saattaa olla henkilökohtaisia tavoitteita. (Machin & Mayr 2012: 80)

Yleistäminen on kiintoisa kielenkäytön keino, koska nyky maailmassa media korostaa yksilökeskeisyyttä (van Leeuwen 2008: 37). Fowlerin (1991: 175) mukaan yleistäminen on tapa saada asiat tai toimijat näyttämään samantasoisilta, sillä yleistämisessä heidät asetetaan rinnakkain samantapaisten ominaisuuksiensa mukaan. Kääntöpuolena sosiaalisen toimijan liittämässä osaksi suurempaa joukkoa on se, että hänet etäännytetään lukijoista. (Machin & Mayr 2012: 80)

3.2.1 Persoonan häivyttäminen inhimillisten piirteiden piilottajana

Persoonan häivyttäminen (impersonalization) tarkoittaa sellaisia kielen keinoja, joiden kautta sosiaalisen toimijan inhimilliset piirteet jäävät taustalle. Persoonan häivyttämisen myötä sosiaalisen toimijan rooli ja identiteetti jäävät taustalle. Persoonan häivyttämiseksi sosiaalisiin toimijoihin viitataan teksteissä substantiivilla, joka luo epäinhimillisen käsityksen toimijajoukosta. Esimerkiksi *laittomiin siirtolaisiin* saatetaan viitata *ongelmana*, mikä korostaa inhimillisyyden sijaan laittomaan siirtolaisuuteen liittyvää piirrettä. (Van Leeuwen 2008: 46–47; Machin & Mayr 2012: 80)

Sosiaaliseen toimijaan viittaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa. Kun sosiaaliseen toimijaan viitataan suoraan, esimerkiksi nimittämisessä (ks. luku 3.3.1), hänestä käytetään useimmiten persoonapronominia tai nimeä. Epäsuorassa viittauksessa eli persoonan häivyttämisessä tekijä jätetään taustalle käyttäen passiivia tai kasvottomia toimijoita, koska inhimilliset piirteet halutaan syystä tai toisesta jättää taka-alalle. (Fairclough 1995b: 155; Luukka & Markkanen 1997: 169)

3.2.2 Kategorisointi identiteettien ja tehtävien korostajana

Kategorisointi (categorization) liittyy identiteettiin ja tehtäviin, jotka sosiaalinen toimija jakaa muiden samantyyppisten sosiaalisten toimijoiden kanssa. Kategorisoinnissa sosiaalinen toimija luokitellaan osaksi jotakin joukkoa, eikä nosteta esiin omana persoonanaan. Kategorisointi on tapa ilmaista toimijoiden piirteitä epämääräisesti, sillä sen kautta sosiaaliset toimijat näyttäytyvät osana jotakin ryhmää tai ihmisjoukkoa. (Van Leeuwen 2008: 40–41)

Van Leeuwenin (2008: 40) mukaan on tavallista, että esimerkiksi työväenlehdissä hallitsevaan luokkaan viitataan kategorioilla, kun taas keskiluokkaisissa lehdissä kategorisoidaan korkeassa asemassa olevia henkilöitä. Fowlerin (1991: 84) mielestä kategorisointi vaikuttaa merkittävästi ideologioiden esittämiseen, sillä tiettyihin ryhmiin – esimerkiksi naisiin tai lapsiin – vetoaminen on ideologisesti latautunutta.

Kategorioita tuotetaan yhteiskunnallisesti, eivätkä ne ole olemassa sattumalta. Media ei siis varsinaisesti luo kategorioita, vaan ne ovat Faircloughin (1995a) mielestä yhteiskunnallisesti tuotettuja luokkia. Huomionarvoista on kuitenkin se, että uutiseen valitulle kategorialle on aina olemassa vaihtoehto. Sosiaalinen toimija tai ilmiö luokitellaan siis tietyllä tavalla siksi, että kategorisoinnilla halutaan osoittaa jotakin. (Emt. 113–114) Kategorisointi tapahtuu esimerkiksi sosiaalisten toimijoiden toiminnallistamisen ja identifikaation kautta (van Leeuwen 2008: 42).

3.2.3 Toiminnallistaminen sosiaalisten roolien korostajana

Toiminnallistaminen (functionalization) on yksi kategorisoinnin keinoista. Toiminnallistamisessa sosiaalinen toimija esitetään hänelle tyypillisessä roolissa esimerkiksi viran tai työtehtävän kautta. Toiminnallistamisen avulla sosiaalinen toimija kiinnittyy lukijan mielessä siihen, mitä hän tekee esimerkiksi työkseen. Näin korostetaan toimijan roolia yhteiskunnassa, ei niinkään hänen persoonaansa liittyviä piirteitä. Hänet siis liitetään tekemisen tai aseman avulla osaksi toimijajoukkoa. (Van Leeuwen 2008: 42)

Sosiaalista asemaa, jolla Machin ja Mayr (2012: 79) tarkoittavat muun muassa puhujan työtehtävää tai virkaa, korostetaan tekstin vastaanottajan luottamuksen herättämiseksi. Sosiaalinen asema merkitsee muun muassa puhujan ammattia tai asiantuntemusta, varallisuutta tai yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Usein uutisteksteissä tuodaan esille, mikäli puhuja on sosiaalisesti korkeassa asemassa. Sosiaalisten toimijoiden toiminnallistaminen liittyy myös puhujien oikeuttamiseen. Toimintaa korostetaan, jotta sosiaalisen toimijan puheenvuoro vaikuttaisi oikeutetulta. (Emt. 80–81)

3.2.4 Identifikaatio ryhmään liittämisen keinona

Identifikaatio (identification) on toinen tarkasteleman kategorisoinnin keino. Identifikaatiota ovat sellaiset esittämisen tavat, joissa sosiaalinen toimija määrittellään persoonallisten ominaisuuksiensa kautta osaksi jotakin ryhmää. Esimerkiksi ikä, sukupuoli ja kansallisuus ovat identifikaation keinoja. Identifioitaessa voidaan käyttää henkilön pysyviä ominaisuuksia, kuten esimerkiksi ihonväriä, tai sitten väliaikaisia ominaisuuksia, kuten ikää. (Van Leeuwen 2008: 42)

Identiteettien rakentaminen on mediateksteissä tavallista, sillä sosiaaliset toimijat ovat väistämättä persoonansa kautta osa jotakin yhteiskunnallista kategoriaa (Fairclough 1995a: 125). Vaikka identifikaatiossa nostetaan esiin sosiaalisen toimijan ominaisuuksia, häntä ei silti esitetä yksilönä, vaan ominaisuuksiensa kautta osana joukkoa. Tarkoituksena on tällöin häivyttää jälleen toimijan henkilökohtainen kokemus, ja kiinnittää huomiota pelkästään uutisen aiheeseen. (Van Leeuwen 2008: 42–43; Machin & Mayr 2012: 80)

3.3 Sosiaalisten toimijoiden esittäminen yksilöinä – yksilöinnin keinot

Kun sosiaalinen toimija esitetään eritellen eli yksityiskohtaisemmin, hänen suhtautumisenensa kyseessä olevaan asiaan vaikuttaa henkilökohtaiselta. Sosiaalinen toimija esitetään tällöin aktiivisessa roolissa, mikä saattaa lisätä lukijan luottamusta sosiaalista toimijaa kohtaan. (Van Leeuwen 2008: 23, 33, 37) Machin ja Mayr (2012: 80) ovat kui-

tenkin sitä mieltä, että persoonan korostaminen vie huomion kyseessä olevasta asiasta, ja kohdistaa sen sosiaalisen toimijan inhimillisiin piirteisiin. Tällä tavoin heikennetään sosiaalisen toimijan uskottavuutta puhujana, sillä tunteiden tai inhimillisten ominaisuuksien esittäminen uutisessa on epätavallisempaa kuin järkeen vetoavat perustelut (emt. 80).

Se, miten persoona tuodaan tekstissä esille, riippuu olennaisesti siitä, millaisessa mediassa tai kanavassa teksti julkaistaan. Esimerkiksi radiosta sosiaalisen toimijan persoona välittyy selkeämmin kuin sanomalehdissä, koska vastaanottaja kuulee sosiaalisen toimijan äänen ja äänenpainon. (Fairclough 1995a: 38) Sanomalehtitekstissä taas lukija voi nähdä kuvan sosiaalisesta toimijasta, mutta mielikuva tästä rakentuu myös toimittajan laatiman tekstin perusteella. (Huovila 1996: 15)

Yksilöinti on siis keino tuoda tekstin lukija lähemmäksi sosiaalista toimijaa. Kun toimija esitetään yksilönä, vastaanottajan on helpompi samaistua ja ymmärtää toimijan tarkoitusperiä. Tarkoitukset myös näyttäytyvät tällöin henkilökohtaisempina. Sanotut asiat saavat henkilökohtaisen vivahteen, jolloin niiden painoarvo on puhujan arvostuksen varassa. (Van Leeuwen 2008: 37) Tarkastelen tutkimusaineistosta yksilöllistämisen keinoja nimittämisen ja personalisaation kautta.

3.3.1 Nimittäminen vallan korostajana

Nimittäminen (nomination) on keino tuoda sosiaalinen toimija esiin omalla nimellään. Nimittämisen merkki on se, että sosiaaliseen toimijaan viitataan virallisesti sukunimellä sekä mahdollisella tittelillä tai kunnianimellä. Puolivirallisessa nimittämisessä mainitaan sosiaalisen toimijan koko nimi ilman titteliä tai kunnianimeä. Uutisissa harvoin käytetty nimittämiskeino on epävirallinen nimittäminen, jossa viitataan toimijaan vain tämän etunimellä. (Van Leeuwen 2008: 40–41)

Nimittämisellä pyritään kiinnittämään huomiota sosiaaliseen toimijaan nimenomaan toimijana. Kun tästä kirjoitetaan nimellä, hän näyttää vaikutusvaltaisena. Esimerkiksi keskiluokkaisissa sanomalehdissä nimitetään hallitsevaan luokkaan kuuluvia sosiaali-

sia toimijoita ja työnväenlehdissä puolestaan nimitetään tavallisia kansalaisia. Tarkoituksena on esittää sosiaaliset toimijat lehden vastaanottajille asiantuntevina ja samaistuttavina puhujina nimittämisen avulla. (Van Leeuwen 2008: 40)

3.3.2 Personalisaatio inhimillisyyden korostajana

Personalisaatio (personalization) on representaatiokeino, jonka avulla rakennetaan kuvaa sosiaalisesta toimijasta inhimillisenä yksilönä. Sosiaalisen toimijan personalisaatio tapahtuu viittaamalla tähän persoona- tai omistuspronominilla, nimellä tai adjektiivilla, joka sisältää merkityksen inhimillisyydestä. (Van Leeuwen 2008: 46) Personalisaatio ilmenee pääasiassa kahdella tasolla. Joko eliittiin kuuluvat henkilöt tekevät jotakin merkityksellistä tai arkipäiväistä tai tavallisille ihmisille sattuu jotakin odottamatonta tai he todistavat jotakin epätavallista. (Fowler: 1991: 91)

Personalisaatio ja uutisoitavien aiheiden henkilöiminen yksittäisiin sosiaalisiin toimijoihin on Fowlerin (1991: 15) mukaan haitallista, sillä se estää merkityksellisen keskustelun ja selvityksen esimerkiksi piilevistä sosiaalisista ja taloudellisista seikoista. Tiiltä heittävä mellakoitsija on Fowlerin (emt. 16) mukaan kuvattu loputtoman monta kertaa, mutta todelliset taloudelliseen epätasa-arvoon liittyvät ongelmat sivuutetaan uutisoinnissa jatkuvasti. Personalisaation käyttö on merkki siitä, että kyseinen tapahtuma koetaan tärkeämmäksi tuoda esiin henkilön kautta kuin asiana itsessään. Tällöin halutaan korostaa itse henkilöä, ja jättää asia taka-alalle, koska se koetaan merkityksettömänä. (Bell 1991: 158)

3.4 Sosiaalisten toimijoiden valinta

Se, minkälaisia sosiaalisia toimijoita kulloinkin uutisissa nostetaan esiin, liittyy uutiskriteereihin, jotka ovat sidoksissa yhteiskunnan arvoihin sekä journalistisiin perinteisiin. Uutiskriteerit siis vaikuttavat siihen, minkälaisista aiheista kirjoitetaan uutisia ja minkälaiset sosiaaliset toimijat nostetaan uutisten puhujiksi tai minkälaisiin sosiaalisiin toimijoihin uutinen liittyy. (Fowler 1991: 12–13) Palmer (1998: 377–378) selventää uutiskri-

teerien luonnetta niin, että jokin tapahtuma muuttuu uutiseksi vasta silloin, kun se täyttää uutiskriteerin. Ollakseen uutisen arvoinen, on tapahtuman tai aiheen siis vastattava jotakin uutiskriteeriä.

Uutiskriteereitä ovat esimerkiksi aiheen toistuvuus ja negatiivisuus, päivän muu uutistarjonta, tapahtuman selkeys, merkityksellisyys ja odottamattomuus sekä aiheen liittyminen eliittihenkilöihin tai muihin ihmisiin (Galtung & Ruge 1965). Uutiskriteerit mahdollistavat sen, että toimittajat pystyvät raportoimaan maailmasta ja sen tapahtumista tarinan muodossa. Uutiskriteerit vahvistavat perinteisiä valintoja, joita tehdään uutista kirjoittaessa, sekä korostavat auktoriteettiasemaa. Auktoriteettiasema korostuu sosiaalisten toimijoiden valinnassa. (Curran & Seaton 2003: 336)

Bell (1991: 146) ajattelee niin, että toimittajat luovat uutisia kirjoittaessaan *tarinoita*. Myös Curran ja Seaton (2003: 336) tuovat esiin ajatuksen siitä, että uutisilla on aina alku, keskikohta ja päätös, samanlainen rakenne kuin tarinalla. Käsitän ajatuksen uutisista tarinoina tässä yhteydessä niin, että sosiaaliset toimijat ovat uutisten keskeisiä henkilöitä. Tavallinenkin kansalainen saattaa olla merkittävässä asemassa, kun hänet esitetään esimerkiksi luonnonkatastrofin silminnäkijänä (Fowler 1991: 14).

Uutiskriteerit ovat muuttumassa koko ajan enemmän siihen suuntaan, että tunteita herättävät, paikalliset ja henkilökohtaiset tapahtumat muuttuvat useimmiten uutisiksi. Uutiskriteerit siis siirtyvät kauemmaksi demokraattisen päätöksenteon kannalta tärkeistä asioista ja lähentelevät sensaationhakuisuutta ja suurten yleisöjen huomiota herättäviä tapahtumia, joissa merkityksellistä on inhimillisyys. (Curran & Seaton 2003: 312) Ajattelen tämän viittaavan siihen, että sosiaalisten toimijoiden valinnassa entistä useammin ääneen pääsevät tavalliset kansalaiset.

Tutkielman seuraavat kolme lukua keskittyvät tässä ja edellisessä luvussa esittämäni teorian soveltamiseen käytännössä. Ydinvoimauutisoinnin näkökulmien, sosiaalisten toimijoiden ja sosiaalisten toimijoiden esittämistapojen analyysistä syntyy käsitys Helsingin Sanomien ja Kalevan ydinvoimaa puolustavista ja vastustavista diskursseista ja lehtien välisistä eroista esittää ydinvoimaan liittyviä tapahtumia ja toimijoita.

4 YDINVOIMAUUTISOINNIN NÄKÖKULMAT

Olen tutkinut ydinvoimauutisoinnin näkökulmia listaamalla uutisista jokaisen perustelun ja luokittelemalla sen jälkeen perustelut ydinvoimaa puolustaviin ja vastustaviin (ks. lisätietoa liitteistä 3 ja 4). Perustelut olen jaotellut aihealueittain. Kaikissa uutisissa ei suoraan puolusteta tai vastusteta ydinvoimaa, sillä ydinvoimaan ja sen lisärakentamiseen liittyy kysymyksiä myös esimerkiksi omistajuussuhteista ja rakennussuunnitelmista. Näilläkin aiheilla kuitenkin rakennetaan joko puolustavaa tai vastustavaa ydinvoimakantaa.

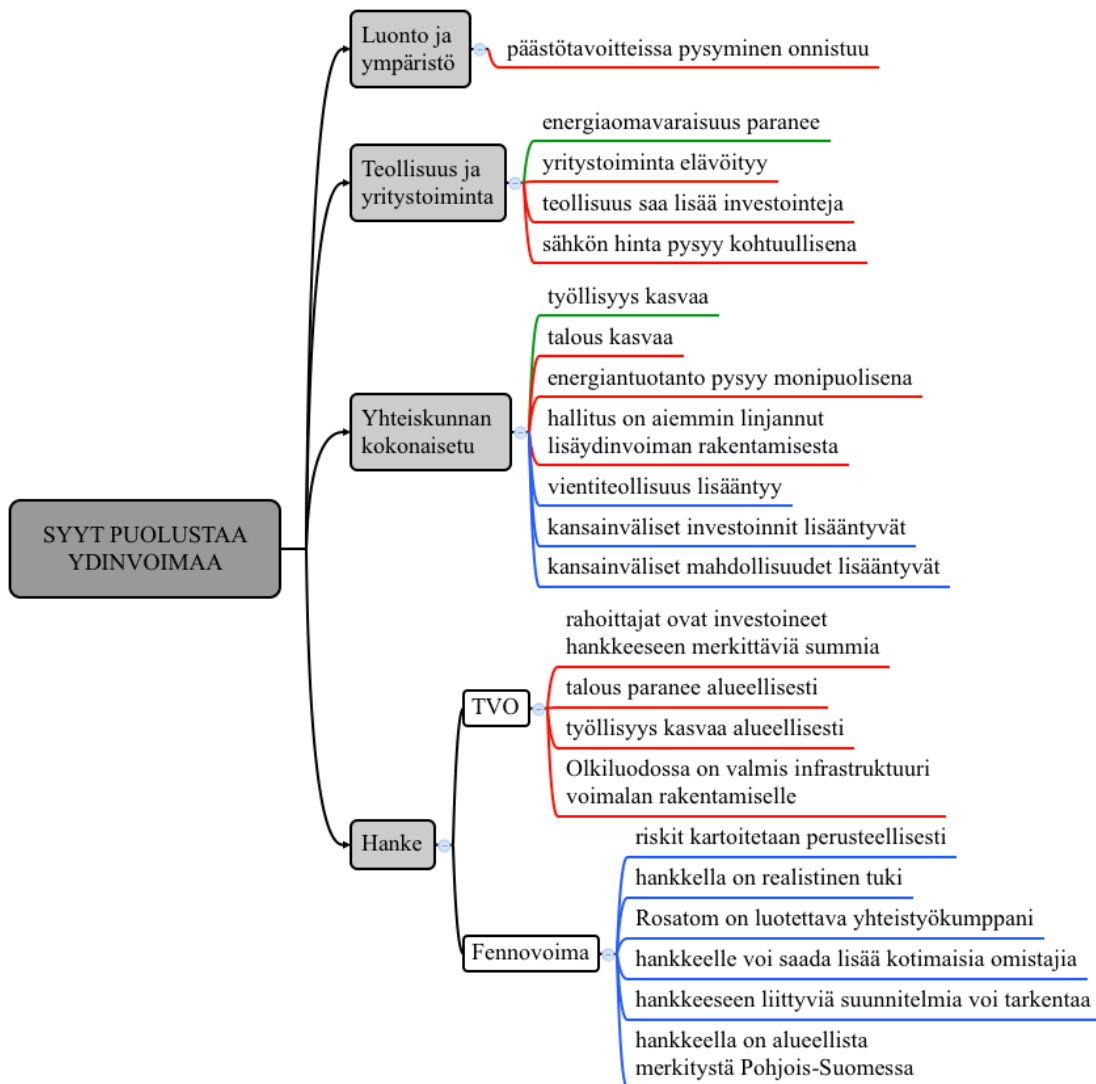
Aineistoa määrittelee valitsemani ajankohdan vuoksi keskustelu siitä, mille yhtiöille pitäisi myöntää periaatelupa toiminnan jatkamiseksi. Olen kuitenkin tulkinnut tällaiset keskustelut niin, että aineiston kaikissa uutisissa otetaan – jos ei suoraan niin epäsuorasti – kantaa ydinvoiman puolesta tai sitä vastaan. Tulkitsen väitteitä niin, että niitä käytetään aina joko ydinvoimaa puolustavan tai vastustavan diskurssin rakentamiseen, joten neutraaleita väittämiä aiheesta ei ole.

Uutisoinnin näkökulmia koskevista tutkimustuloksista olen laatinut kaksi kuviota, toisen ydinvoimaa puolustavista perusteluista (kuvio 5 seuraavalla sivulla) ja toisen vastustavista perusteluista (kuvio 6 sivulla 44). Kuvioissa punaisella on alleviivattu Helsingin Sanomissa esitetyt perustelut ja sinisellä alleviivatut on esitetty Kalevassa. Vihreä alleviivaus tarkoittaa, että perustelu on esitetty molemmissa lähteissä. Kuviot poikkeavat toisistaan hieman, sillä tutkimusaineistossa esitetyt perustelut ydinvoiman puolesta ja sitä vastaan poikkeavat jonkin verran aihealueiltaan, ja olen esittänyt tulokset aineistolähtöisesti.

4.1 Perustelut ydinvoiman puolesta

Ydinvoimaa ja ydinvoiman lisärakentamiseen liittyvien kysymysten puolesta esitetään sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa monenlaisia perusteluita. Helsingin Sanomien ydinvoimakannan voi aineiston (A) perusteella sanoa olevan positiivinen, mutta aineis-

ton (B) perusteella Kalevan kantaa on hankala määritellä. Molemmissa lehdissä ydinvoimasta kirjoitetaan sekä positiivisia että negatiivisia näkökulmia esittäen, mutta Helsingin Sanomissa perusteluita ydinvoiman puolesta esitetään hankammin kuin negatiivisia, kuten kuviot 5 ja 6 osoittavat. Kalevan uutisointi puolestaan on monisyistä, sillä sen uutisissa esitetään sekä negatiivisia että positiivisia näkemyksiä rinnakkain.

Kuvio 5. Perustelut ydinvoiman puolesta Helsingin Sanomissa ja Kalevassa

Kuten kuviosta 5 käy ilmi, olen jakanut ydinvoimaa puolustavan diskurssin tekijät neljään kategoriaan, jotka ovat luonto ja ympäristö, teollisuus ja yritystoiminta, yhteiskunnan kokonaisuus ja hankkeet. Kategoriat merkitsevät aihealueita, joiden sisään olen koonnut erilaiset perustelut ydinvoiman puolesta tutkimusaineistossa. Luontoon ja ympäristöön liittyvät perustelut ovat sellaisia, joissa viitataan luonnonsuojeluun. Ainoana tällaisena näkökulmana tuodaan esille aineistossa (A), että ydinvoiman kautta Suomen on mahdollista vähentää hiilidioksidipäästöjä. Teollisuus ja yritystoiminta -kategoria sisältää yritystoiminnan ja siihen liittyvien seikkojen puolesta esitetyt perustelut. Yhteiskunnan kokonaisuuteen liittyvät perustelut liittyvät esimerkiksi talouden ja teollisuuden elpymiseen. Hankkeisiin liittyvät perustelut jakaantuvat Teollisuuden Voiman ja Fennovoiman hankkeita koskeviin perusteluihin, joilla perusteellaan erillisten hankkeiden tärkeyttä.

4.1.1 Talouskasvu ja työpaikat – perustelut Helsingin Sanomissa

Ydinvoimaa on puolustettu Helsingin Sanomissa erityisesti taloustilanteeseen ja työllisyyteen vedoten, kuten kuviosta 5 käy ilmi. Nämä kaksi teemaa toistuvat läpi uutisoinnin, ja niiden kautta rakennetaan ydinvoimaa puolustavaa diskurssia. Esimerkiksi Antti Rinne puolustaa ydinvoimaa seuraavasti:

- (1) ”Tässä taloustilanteessa on tärkeää, että Suomessa on vakaa energiantuotanto. Jotta tänne syntyy uusia investointeja, työpaikkoja ja talouskasvua, on tärkeää, että energia-asiat ovat kunnossa.” (A6)

Esimerkissä (1) sosiaalinen toimija näkee ydinvoiman keinona tasapainottaa Suomen energiantuotantoa. Sitaatti sisältää ajatuksen, että ydinvoima on paras tai jopa ainoa ajateltavissa oleva keino tuottaa lisää energiaa, sillä muita vaihtoehtoja ei tuoda esille. Samalla esimerkissä (1) käy selkeästi ilmi se, että ydinvoiman lisärakentamisella uskotaan olevan vaikutuksia investointien ja työpaikkojen lisääntymiselle ja näiden kautta talouden kasvuille, jotka nähdään ehdottoman positiivisina seikkoina taloudeltaan vientivetoiselle Suomelle.

Toinen – tosin paljon suppeampi – tema Helsingin Sanomien ydinvoimaa puolustavassa diskurssissa on se, että ydinvoiman rakentaminen auttaa Suomea saavuttamaan kansainväliset ilmastotavoitteet, koska ydinvoiman tuottaminen ei aiheuta hiilidioksidipäästöjä. Luontoon ja ympäristöön liittyvät perustelut siis valjastetaan ydinvoimaa puoltaviksi keinoiksi, vaikka aineistossa (A) ympäristöasioihin otetaan kantaa positiivisessa mielessä vain varoen. Päästötavoitteisiin ja Euroopan unionin kiristyneeseen ilmastopoliittikkaan vedotaan kuitenkin muun muassa referoimalla työmarkkinajärjestöjen allekirjoittamaa vetoomusta.

- (2) Työmarkkinajärjestöjen mielestä hallituksen päätös heikentää Suomen tulevaisuuden näkymiä ”merkittävästi” sekä vaarantaisi Suomen mahdollisuuden noudattaa Euroopan unionin sitoumuksia hiilidioksidipäästöistä. (A2)

Esimerkissä (2) viitataan Elinkeinoelämän keskusliiton ja SAK:n allekirjoittamaan kannanottoon, jossa työmarkkinajärjestöt kritisoivat päätöstä evätä Teollisuuden Voiman hakema lisäaika Olkiluodon neljännen ydinreaktorin rakentamista varten. Sosiaalisten toimijoiden eli työmarkkinajärjestöjen tiedotteen avulla nostetaan esille ilmastotavoitteiden saavuttaminen positiivisena hyötynä, joka ydinvoimasta seuraisi. Vaikka myös uusiutuvilla energiamuodoilla voitaisiin vastata ilmastotavoitteisiin, niitä ei uutisessa tuoda esiin. Uutisen lukija joutuu itse pohtimaan jätetäänkö ydinvoima vertaamalla uusiutuviin energia muotoihin tarkoituksella. Uutisessa toimittajan tarkoituksena on rakentaa positiivista kuvaa ydinvoimasta.

Osa ydinvoimaa puoltavista perusteluista esitetään Helsingin Sanomissa kielteisten ilmaisujen avulla, erityisesti periaatepäätöksen jälkeen julkaistuissa uutisissa. Kielteisissä ilmaisuissa ei sanota suoraan, että ydinvoima olisi välttämättä hyvä vaihtoehto, mutta otetaan kantaa sen rakentamisen puolesta. Esimerkiksi metsäyhtiö UPM:n talous- ja rahoitusjohtaja Tapio Korpeista siteerataan seuraavasti Teollisuuden Voiman saaman kielteisen periaatepäätöksen jälkeen:

- (3) ”Suomalaisena yrityksenä meidän on vaikea ymmärtää, kuinka tämä päätös voi olla yhteiskunnan kokonaisedun mukainen.” (A22)

Esimerkissä (3) puolustetaan ydinvoimaa sillä perustella, että ydinvoimahankkeen jatkaminen Olkiluodossa on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Sosiaalinen toimija ei selvennä, mitä yhteiskunnan kokonaisuus tarkalleen tarkoittaa. Sekä kyseisen uutisen kontekstista että ydinvoimauutisoinnin sävystä Helsingin Sanomissa yleisemmin voi kuitenkin päätellä, että kokonaisedulla todennäköisesti tarkoitetaan sellaisia asioita, joita uutisissa muutenkin käsitellään: taloudellista vaurautta, työllisyyden kasvua ja energiantuotannon hyötyjä. Vaikka esimerkissä on kyse ennen kaikkea yritystoiminnan puolustamisesta, viitataan siinä olennaisesti myös ydinvoiman tärkeyteen ja ylivoimaisuuteen muihin energiamuotoihin verrattuna. Lisäydinvoiman rakentamisen puolustaminen on siis ydinvoiman puolustamista, vaikka samalla puolustetaan yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

4.1.2 Kansainvälisyys ja luotettavuus – perustelut Kalevassa

Kuten kuvioista 5 (sivulla 38) käy ilmi, keskeisenä perusteluna Fennovoiman ydinvoimahankkeen puolesta esitetään Kalevassa se, että hankkeella on laaja yhteiskunnallinen tuki. Fennovoiman hanke on aineiston (B) mukaan uskottava ja luotettava. Ydinvoimahanke nähdään turvallisena, ja siinä halutaan olla myös mukana. Yritysnäkökulmaa nostetaan Kalevan uutisoinnissa esille kertomalla paikallisista yrityksistä, jotka haluavat olla mukana Fennovoiman ydinvoimahankkeessa. Kalevassa kirjoitetaan esimerkiksi Havator Groupista, joka on mukana Fennovoiman projektissa.

- (4) Pohjoismaiden johtava nosturialan yritys, Torniossa pääpaikkaansa pitävä Havator Group haluaa näyttää esimerkkiä osallistumalla Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Pyhäjoella. Toimitusjohtaja Jussi Yli-Niemi sanoo, että Suomi tarvitsee vahvaa vientiteollisuutta ja kansainvälisiä investointeja. (A21)

Esimerkissä (4) yhteistyö Fennovoiman kanssa esitetään esimerkillisenä ja vastuullisena toimintana. Uutinen antaa ymmärtää, että muidenkin tulisi tukea hanketta lähtemällä siihen mukaan, ja tämä väite esitetään Havator Groupin nimissä. Esimerkillisyys perustuu organisaation toimitusjohtajan epäsuoran lainauksen mukaan siihen, että vientiteollisuus ja kansainväliset investoinnit ovat Suomelle tarpeellisia. Talouden elpymisen merkitystä ei kielletä Kalevassakaan, minkä osoittaa muun muassa esimerkin (4) mai-

ninta *vahvasta vientiteollisuudesta ja kansainvälisistä investoinneista*. Kaleva korostaa siis Helsingin Sanomien tapaan ydinvoiman olevan talouden ja työllisyyden kannalta merkityksellistä, mutta Helsingin Sanomista poiketen väitettä vahvistetaan nostamalla sosiaalisiksi toimijoiksi paikallisia yrityksiä ja yritysten johtoa. Paikallisuuden korostamisella uutisen kirjoittanut toimittaja pyrkii herättämään lukijoiden kiinnostusta.

Fennovoiman luotettavuutta ydinvoimatoimijana puoltavat Kalevassa ulkopoliittiset seikat, sillä joissakin aineiston (B) uutisissa tuodaan esiin, että Fennovoima ja sen venäläinen omistaja Rosatom ovat kansainvälisesti hyväksytyjä toimijoita. Seuraavissa esimerkeissä käy ilmi, että Euroopan komissiolla tai Yhdysvalloilla ei ole mitään Fennovoiman ydinvoimahanketta vastaan.

- (5) EU:n komissio ei näe ongelmaa Fennovoiman ydinvoimahankkeessa. Energiakomissaari Günther Oettingerin tiedottaja tähdentää, että Fennovoiman venäläisomistaja Rosatom ei ole EU:n pakotelistalla. (B9)
- (6) Rosatom kaavailee ydinvoimaloita myös Unkariin ja Turkkiin, missä rakentaminen on jo aloitettu. Rosatom ei ole päätenyt myöskään Yhdysvaltain pakotelistalle. (B9)

Esimerkissä (5) tuodaan ilmi, että Fennovoiman yritystoiminta hyväksytään myös Euroopan unionissa, sillä Rosatom ei ole joutunut unionin pakotelistalle, vaikka osa muista venäläisistä yrityksistä on. Esimerkissä (5) tarkoituksena on vahvistaa käsitystä Fennovoimasta ja sen yhteistyökumppanista Rosatomista luotettavina toimijoina, ja kertoa, että Fennovoiman tulevaisuus näyttää valoisalta, vaikka mukana on venäläinen yritys. Se, miksi venäläisen yrityksen luotettavuutta puolustellaan, johtuu Venäjän ulkopoliittisesti epävakaa tilanteesta. Sota Ukrainassa, ja sen seurauksena asetetut taloudelliset pakotteet vaikuttavat Venäjän ja venäläisten yritysten maineeseen negatiivisesti.

Esimerkissä (6) ilmaistaan myös se, että Fennovoiman ydinvoimahankkeessa mukana oleva Rosatom on rakentamassa ydinvoimaa Suomen lisäksi muihin maihin, Unkariin ja Turkkiin. Perusteluna ydinvoiman puolesta on siis se, että muutkin maat luottavat Pyhäjoen voimalan laitetoimittajaan, joten hankkeella on hyvät mahdollisuudet onnistua myös Suomessa. Esimerkissä (6) tuodaan lisäksi esille, että Yhdysvallatkaan ei ole aset-

tanut pakotteita Rosatomia vastaan, mikä rakentaa käsitystä Rosatomista luotettavana yhteiskumppanina. Esimerkissä (5) mainittu Euroopan komissio ja esimerkissä (6) esiin nostettu Yhdysvallat ovat auktoriteettiasemassa, ja niiden hyväksynnällä Rosatomia kohtaan katsotaan olevan Kalevassa merkitystä, koska ne on otettu mukaan uutisoinnin sosiaalisiksi toimijoiksi.

Alueellisia hyötyjä ei tuoda esille Kalevassa eritellen, vaan todetaan, että hanke hyödyttää Pohjois-Pohjanmaata yleisesti, vaikka hanketta koskevat suunnitelmat vaativat vielä parannuksia. Koska hyötyjä ei ole eritelty, positiiviset vaikutukset otetaan itsestäänselvyytenä, ja niihin voisi lukea ainakin talouden ja työllisyyden tuomat positiiviset vaikutukset. Esimerkiksi kansanedustaja Esko Kurvinen kommentoi Fennovoiman periaatelupaa ja Tornion LNG-terminaalihankkeelle myönnettyä energiatukea seuraavasti:

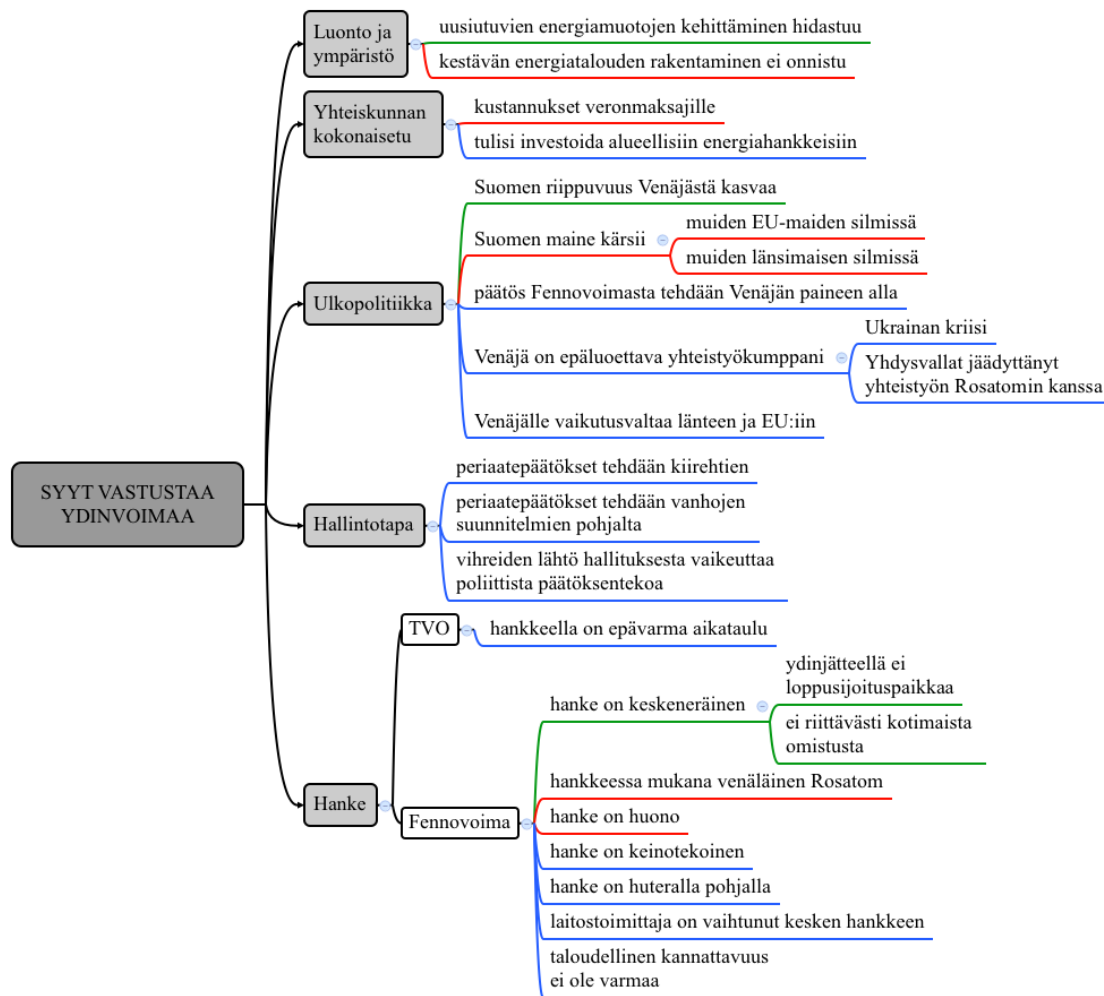
- (7) ”Nämä energiahankkeet tuovat rakennusaikana valtavan sysäyksen Pohjois-Suomeen ja luovat uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja”, Kurvinen toteaa. (B20)

Esimerkissä (7) myönteinen päätös ydinvoimahankkeen jatkumisesta esitetään positiivisena, koska se hyödyttää Pohjois-Pohjanmaata alueellisesti. Sosiaalinen toimija tuo esille, että ydinvoimahanke tuo alueelle uutta yritystoimintaa ja lisää työpaikkojen määrää, jotka nähdään talouskeskeisessä yhteiskunnassa positiivisina asioina. Ydinvoimahanke esitetään esimerkissä (7) positiivisena sekä voimalan rakentamisen aikana että sen valmistuttua, mikä kertoo siitä, että hankkeen ajatellaan hyödyttävän aluetta ja sen ihmisiä alusta hamaan tulevaisuuteen. Talouden ja työllisyyden merkitys toistuvat jälleen positiivisen ydinvoimadiskurssin rakentamisessa.

4.2 Perustelut ydinvoimaa vastaan

Ydinvoiman ja ydinvoiman lisärakentamiseen liittyviä kysymyksiä vastaan esitetään Helsingin Sanomissa ja Kalevassa monenlaisia perusteluita. Ydinvoimaa vastustava diskurssi rakentuu seuraavalla sivulla olevan kuvion 6 osoittamalla tavalla. Kuviossa punainen väri merkitsee Helsingin Sanomien aineistosta poimimiani perusteluita, sini-

nen Kalevassa esitettyjä perusteluita ja vihreä molempien lehtien esittämiä perusteluita. Vastustavassa diskurssissa korostuvat sekä Fennovoiman että Teollisuuden Voiman erillisiin hankkeisiin liittyvät negatiiviset piirteet, mutta myös ajatus siitä, että ydinvoiman lisärakentaminen jarruttaa uusiutuvien energiamuotojen kehittämistä. Nämä kannat ovat esillä sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa.

Kuvio 6. Perustelut ydinvoimaa vastaan Helsingin Sanomissa ja Kalevassa

Kuten kuviosta 6 käy ilmi, olen jakanut ydinvoimaa vastustavan diskurssin viiteen kategoriaan, jotka ovat luonto ja ympäristö, yhteiskunnan kokonaisuus, ulkopoliitika, hallintotapa ja hankkeet. Luonto ja ympäristö -kategoria viittaa sellaisiin näkökulmiin, joissa ydinvoimaa vastustetaan luonnonsuojelullisista syistä. Yhteiskunnan kokonaise-

tuun viittaavissa perusteluissa viitataan yhteiskuntaan laajasti vaikuttaviin seikkoihin, joilla on merkitystä myös yksittäisille kansalaisille. Ulkopoliittiset perustelut ydinvoimaa vastustavissa perusteluissa liittyvät keskeisesti Venäjä-vastaisuuteen, mikä johtuu muun muassa Venäjän sotatoimista Ukrainassa.

Hallintotapaan liittyvät perustelut ovat sellaisia, joissa ydinvoimaa vastustetaan vedoten hallinnolliseen päätöksentekoon tai sen puutteellisuuteen. Hankekohtaiset perustelut jakaantuvat Fennovoiman ja Teollisuuden voiman kesken epätasaisesti, mikä johtuu siitä, että Fennovoiman hankkeelle annettiin myönteinen periaatepäätös ja Teollisuuden Voimalle ei. Fennovoiman hanketta vastustetaan tutkimusaineistossa sen keskeneräisyyden ja Venäjä-kytköksen vuoksi, mutta Teollisuuden Voiman hankkeesta tuodaan negatiiviseen sävyyn ilmi vain yrityksen ongelmat laatia uskottava aikataulu.

4.2.1 Venäjä ja uusiutuva energia – perustelut Helsingin Sanomissa

Osa uutisointia hallitsevista talouskasvuun liittyvistä perusteluista, on pyritty Helsingin Sanomissa kumoamaan viittaamalla uusiutuviin energianlähteisiin ja niiden kehittämiseen, jotka yhtä lailla kehittäisivät haastateltujen ja siteerattujen sosiaalisten toimijoiden mukaan taloutta ja mahdollistaisivat uusien työpaikkojen syntymisen. Kuten kuviosta 6 havaitaan, nämä viittaukset ovat kuitenkin vähemmistössä, sillä luonto ja ympäristö nähdään aineiston (A) ydinvoimadiskurssissa toissijaisena talouskasvun rinnalla. Uusiutuvat energiamuodot nostetaan kuitenkin tapetille, kuten seuraavassa esimerkissä.

- (8) Niinistö muistutti, että viime vuosina Ruotsissa ja Tanskassa on rakennettu uusiutuvaa energiaa yhtä paljon kuin Fennovoiman voimala tulisi tuottamaan joskus valmistuessaan. (A5)

Esimerkissä (8) sosiaalinen toimija eli ympäristöministeri vetoaa uusiutuvien energiamuotojen tärkeyteen ja menestyksellisyteen kertaamalla niiden tuottoisuutta Ruotsissa ja Tanskassa. Rinnastamalla ydinvoima ja uusiutuva energia tällä tavalla halutaan osoittaa, että uusiutuva energia on tuottoisaa, ja että siihen kannattaisi panostaa ydinvoiman sijaan. Muut Pohjoismaat ovat oiva rinnastuskohde, jolla halutaan osoittaa, että Suomikin voisi olla yhtä edistyksellinen energiapäätöksissään. Esimerkissä (8) halutaan myös

osoittaa, että ydinvoimalan rakentaminen vie vuosia, mutta uusiutuvaa energiaa voisi rakentaa paljon nopeammin ja tehokkaammin. Tässä erityisesti sanavalinta *joskus valmistuessaan* on merkityksellinen, sillä sen tarkoituksena on osoittaa, että ydinvoimalan rakentaminen on pitkäaikainen hanke, eikä voimalan valmistumisajankohtaa ole mahdollista luotettavasti määritellä. Ydinvoiman lisärakentamiseen liittyy siis epävarmuutta.

Koska toisessa syyskuun 2014 aikana käsitellyssä ydinvoimahankkeessa, eli Fennovoiman Pyhäjoen hankkeessa, toimijakenttään kuuluu venäläinen Rosatom, ovat päätöksenteko ja sen myötä myös uutisointi värittyneet ulkopoliittisilla kysymyksillä. Venäjäsuhde nostetaan aineiston (A) uutisissa esille negatiivisessa valossa, ja Fennovoiman yhteyttä venäläisiin toimijoihin käytetään vastustavana argumenttina Fennovoiman hankkeelle. Esimerkiksi puolustusministeri Carl Haglund pohtii Fennovoiman ydinvoimahankkeen vaikutuksia Suomen ulkopoliitikalle Helsingin Sanomissa.

- (9) Jos Fennovoiman voimalahanke torpattaisiin laitostoimittajaksi tulleen venäläisen Rosatomin takia, se kertoisi Venäjälle, että Suomi ei pidä naapuriaan turvallisena kumppanina. ”Se olisi aika kova viesti naapurimaahan”, Haglund sanoo. (A10)
- (10) Jos taas Fennovoiman annetaan rakentaa voimala yhteistyössä venäläisten kanssa, Haglundin mukaan päätös näyttäisi huonolta muiden EU-maiden ja länsimaiden silmissä. (A10)

Esimerkissä (9) sosiaalinen toimija nostaa esille, että Suomen ja Venäjän välit voivat kärsiä, mikäli Fennovoiman ydinvoimahanketta ei toteuteta venäläiskytkösten takia. Kommentista voi päätellä myös, että Suomen ja Venäjän välit luultavasti lähentyisivät, mikäli hanketta jatkettaisiin, mutta esimerkin (10) mukaan se taas vaikuttaisi negatiivisesti Suomen väleihin muiden maiden kanssa. Suomen ydinvoimapäätökset vaikuttavat siis maan ulkopoliittiseen maineeseen, ja Fennovoiman ydinvoimahanke asettaa Suomen tilanteeseen, jossa sen pitää valita ovatko välit Venäjään tärkeämmät kuin Euroopan unionin maihin ja länsimaihin. Perustelut ovat ulkopoliittisia, mutta liittyvät myös itse hankkeeseen. Esimerkeissä (9) ja (10) ei sanota suoraan, miten Pyhäjoella tulisi toimia. Tarkoituksena on eritellä päätöksen energia-asioita laajempia vaikutuksia sekä arvioida päätöksenteon hankaluutta ja päätöksenteossa harkittavia asioita.

Tutkimusaineisto osoittaa, että energiapolitiikka ei ole puhdasta energiapolitiikkaa, koska päätöksiä tehdään globaalissa toimintaympäristössä. Tämä seikka tuli esille myös edellisissä esimerkeissä (9) ja (10). Fennovoiman hankkeen tapauksessa uutisoinnissa ja alkuperäisessä keskustelussa on siis viitteitä ulkopoliitiikkaan. Ulkopoliittisia perusteluita, erityisesti Venäjistä, käytetään hyväksi, kun vastustetaan ydinvoimahankkeita. Venäjään liittyvät perustelut ovat voimakkaampia kuin muut vastustavat puheenvuorot, sillä ne nostetaan muiden perusteluiden edelle, kuten kuviosta 6 (sivulla 44) ilmenee. Seuraavassa esimerkissä viitataan Helsingin Sanomien aineiston ainoan kerran Greenpeacen ydinvoimakannanottoihin.

- (11) ”Fennovoima on nyt venäläinen hanke venäläisissä käsissä. Kaupallisia edellytyksiä hankkeen etenemiselle ei ole, joten sitä edistetään Venäjän valtionrahastoista. Kannattaisi miettiä, mikä on motivaationa, kun Rosatom aikoo ostaa itse itseltään ydinvoimalan Suomeen”, sanoo Greenpeacen maajohtaja Sini Harkki järjestön tiedotteessa. (A3)

Esimerkissä (11) tiivistyy se, että Venäjään liittyvä kytkös on keskeinen perustelu ydinvoiman lisärakentamista vastaan. Sen sijaan, että luonnonsuojelujärjestön tiedotteista olisi nostettu esiin luontoon ja sen suojeluun liittyviä asioita, Helsingin Sanomissa representaatio käsittää kannanoton Fennovoiman hankkeen venäläisistä kytköksistä. Venäläisyys on siis Helsingin Sanomien mukaan tietyllä tavalla suurempi este ydinvoimahankkeelle kuin esimerkiksi ydinjätteen loppusijoituspaikkaan liittyvät epäselvyydet tai loppusijoitukseen liittyvä yleisempi epävarmuus.

4.2.2 Venäjä ja Fennovoiman hankkeen keskeneräisyys – perustelut Kalevassa

Kalevassa ydinvoimaa vastustavat perustelut esitetään eritoten Fennovoiman hanketta vastaan. Sosiaaliset toimijat esittävät uutisoinnissa negatiivisina puolina Fennovoiman omistajuuskysymykset sekä hankkeen keskeneräisyyden. Kuviosta 6 (sivulla 44) onkin huomattavissa se, että hankekohtaiset syyt ovat keskeisiä Kalevan uutisoinnissa. Fennovoiman omistajuuteen liittyvissä perusteluissa on kyse siitä, että hallitus asetti periaatepäätöksen etenemiselle ehdon, jonka mukaan 60 prosenttia ydinvoimalan omistuksesta on oltava suomalaista. Ulkomaisten omistajien määrää on haluttu rajoittaa Kalevan mukaan erityisesti siksi, että voimalan toimintaa koskevat päätökset pysyisivät suomalais-

sisä käsissä nyt, kun Venäjän ja Ukrainan välinen tilanne on epävakaa. Fennovoiman hanketta vastustavan Pro Hanhikivi -yhdistyksen varapuheenjohtaja kommentoi asiaa seuraavasti:

- (12) ”Minusta on täysin moraalitonta ja röyhkeää esittää, että periaatepäätöksen täydentäminen tehtäisiin pika-aikataululla tietämättä, mikä sen omistuspohja on”, yhdistyksen varapuheenjohtaja Hanna Halmeenpää sanoo. (B3)

Sosiaalinen toimija tuo esimerkissä (12) esille sen, että Fennovoiman hankkeen omistajuudessa on epäselvyyttä, ja että tämä seikka sivuutetaan päätöksenteossa. Negatiivinen suhtautuminen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen esitetään esimerkissä (12) voimakkain sanavalinnoin, käyttämällä esimerkiksi ilmaisua *täysin moraalitonta ja röyhkeää*. Tarkoituksena on korostaa kommentoijan suhtautumista niin, että se erottuu neutraalista positiivisesta ilmaisusta, jota puolustavissa puheenvuoroissa suositaan. Esimerkki kertoo rivien välistä Kalevan suhtautumisesta Fennovoimaan. Vaikka uutisointi on monipuolista ja esittelee hanketta eri puolilta, ydinvoimaa vastustavia kommentoijia siteerataan niin, että he vaikuttavat tuohtuneilta. Tuohtumuksen esille tuominen vähentää kommentin ja kommentoijan uskottavuutta, sillä vakuuttavampaa olisi pysyä neutraalina ja tyynenä.

Myös Fennovoiman hankkeen keskeneräisyys nostetaan esille esimerkissä (12), sillä siinä viitataan *pika-aikatauluun*. Esimerkissä (12) siteeratun sosiaalisen toimijan mukaan omistuspohja ei ole riittävän kotimainen, ja siinä olisi parantamista. Keskeneräisyys kuitenkin sisältää omistajuuskysymysten lisäksi pohdintaa siitä, että Pyhäjoen ydinvoimalasta syntyvälle ydinjätteelle ei ole määritelty loppusijoituspaikkaa. Myös Rosatomin toimittama ydinvoimalaa koskeva suunnitelma on Kalevan mukaan keskeneräinen, mikä käy ilmi esimerkiksi seuraavassa:

- (13) Itä-Suomen yliopiston emeritusprofessori Teuvo Pohjolainen sanoo, että laki ei rakennettavaa laitosta koskevia suunnitelmia vaadi – mutta nyt periaatepäätös perustuu jopa väärään tietoon. ”Minusta olisi pitänyt yksinkertaisesti jättää hakemus vaikka siinä vaiheessa, kun heillä on suunnitelma.” (B23)

Uutisen sosiaalinen toimija tuo esimerkissä (13) esiin sen, että vaikka periaatepäätökseen johtanut suunnitelma ei menettelynä ollut laitton, se voi vaikuttaa päätöksenteon uskottavuuteen, koska periaatepäätös tehtiin vanhojen suunnitelmien pohjalta. Nyt myönteisen periaatepäätöksen sai sellainen hanke, joka on niin keskeneräinen, että voimallituksen lopullinen suunnitelma ei ole vielä valmis. Sitaatti kertoo lisäksi kommentoijan suhtautumisesta ydinvoimaa koskevaan päätöksentekoon. Käyttämällä ilmauksia *yksinkertaisesti* ja *vaikka siinä vaiheessa* korostetaan sitä, että on epäilyttävää tehdä periaatepäätös keskeneräiseltä pohjalta. Puhujan mukaan Fennovoiman olisi pitänyt esittää valmis suunnitelma ja päättäjien olisi pitänyt odottaa sitä. Sosiaalinen toimija siis asettaa ydinvoimapäätöksen kyseenalaiseksi, vaikka se ei olekaan laitton.

4.3 Ydinvoimaa puolustava ja vastustava diskurssi näkökulmien varassa

Uutisoinnin asetelma on Helsingin Sanomissa sellainen, että ydinvoiman positiivisia vaikutuksia nostetaan negatiivisten puolten edelle. Ydinvoiman myönteiset vaikutukset tuodaan esiin ennen negatiivisten vaikutusten esittämistä. Kun tutkimusaineiston uutisia vertaa perinteiseen uutisoinnin rakenteeseen, jossa ensin esitetään tärkeimmät asiat, vaikuttaa siltä, että ydinvoiman hyödyt ovat haittoja tärkeämpiä. Ydinvoimaa puoltavat perustelut liittyvät pääosin energiaomavaraisuuden ja talouden kasvuun, kun taas vastustavissa perusteluissa vedotaan ydinvoimaa Pyhäjoelle rakentavan Fennovoiman Venäjä-sidoksiin sekä uusiutuvien energiamuotojen kehittämisen tärkeyteen.

Kalevassa paikallisuus on tärkeä uutiskriteeri. Lehdessä korostuu se, että Fennovoimalla on keskeneräinen hanke Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevalla Pyhäjoella, joka on osa Kalevan ilmestymisalueella. Kalevassa on havaittavissa jako Fennovoiman ja Teollisuuden Voiman hankkeiden välillä. Vaikka osa uutisista käsittelee ydinvoimaa yleisellä tasolla, Kalevassa nostetaan esille erityisesti Fennovoima ja sen ydinvoimahanke.

Kalevan uutisoinnissa nostetaan esiin vuorotellen sekä ydinvoiman negatiivisia että positiivisia puolia. Kalevankin uutisointi on kuitenkin siinä mielessä positiivissävytteistä, että negatiiviset perustelut ydinvoimaa vastaan pyritään aina kumoamaan tuomalla esiin

vastaväite. Positiiviset perustelut siis jäävät mieleen, vaikka asioita käsitellään vaihtelevista näkökulmista. Vastaavasti positiivisia perusteluita ei pyritä välttämättä kumoamaan negatiivisilla perusteluilla, vaikka luultavasti kommentteja olisi saatu myös positiivisia puolia vastaan.

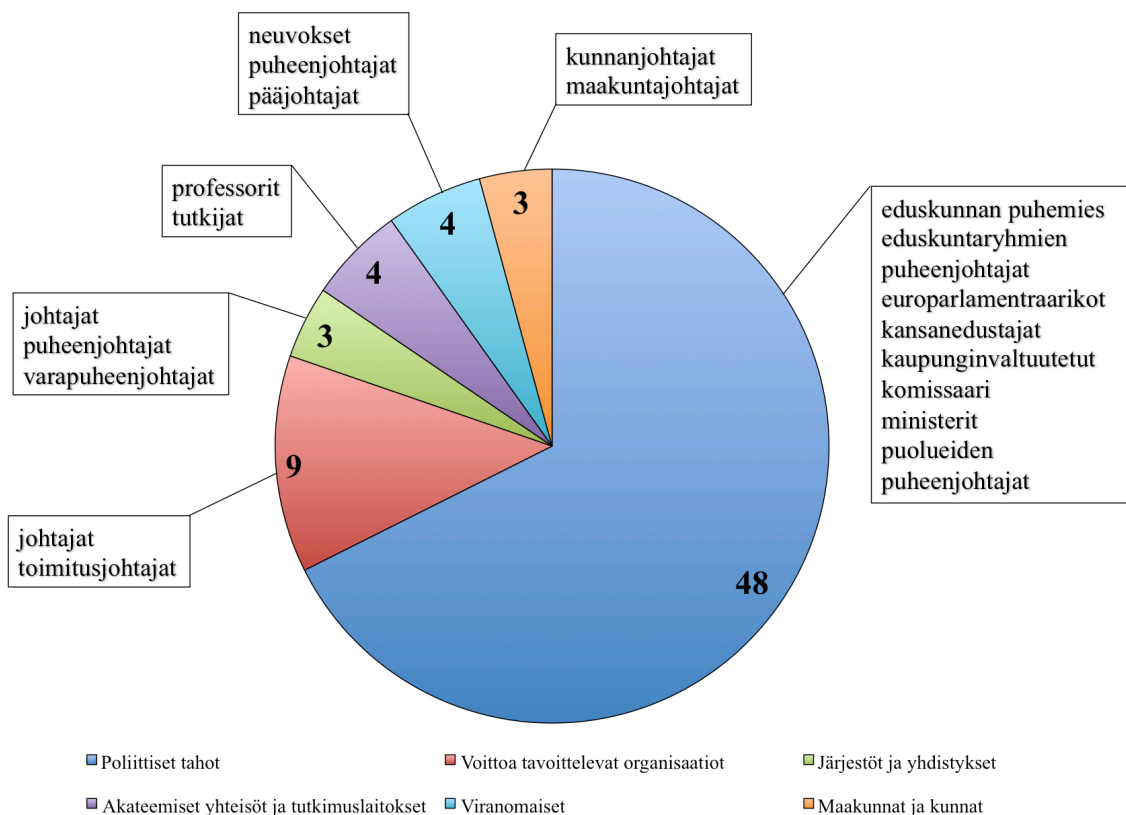
Painoarvoa on sillä, mitä uutisissa sanotaan, mutta valtasuhteita ja taustalla piileviä ideologioita tarkastellessa kiintoisaa on myös se, mitä jätetään sanomatta. Helsingin Sanomissa sanomatta jätetään se, miksi on niin tärkeää saada Suomeen lisää työpaikkoja ja yritystoimintaa – nämä ovat itsestään selviä asioita, joita ei tarvitse perustella. Teema, jonka ympärillä Helsingin Sanomat ja Kaleva eivät uutisoi, on ydinvoiman aiheuttamat ympäristöhaitat ja -riskit. Näitä asioita ei pidetä tärkeinä, vaan ympäristöön liittyvissä asioissa esille nostetaan vain ilmastotavoitteiden saavuttamiseen liittyvät positiiviset seikat, mikä kertoo siitä, että molemmat lehdet arvostavat taloudellisia hyötyjä ja työllisyyden kasvua enemmän kuin luonnonsuojelullisia seikkoja.

Ydinvoiman puolesta ja sitä vastaan esitetyt diskurssit rakentuvat Helsingin Sanomissa ja Kalevassa sellaisille arvoille, jotka vaikuttavat lehtien tapaan uutisoida ja nostaa tiettyjä aiheita esille. Uutisiksi nousseita aiheita voi siis nähdäkseni tulkita myös merkkeinä siitä, mitä asioita lehti pitää tärkeinä. Helsingin Sanomat ja Kaleva uutisoivat samantyyppisistä aiheista, mutta suurena erottavana tekijänä uutisoinnin linjoilla on paikallisuuden korostaminen, mikä näyttäytyy Kalevassa mutta ei Helsingin Sanomissa.

5 SOSIAALISET TOIMIJAT UUTISOINNIN KOHTEENA

Sosiaalisten toimijoiden asemaa korostamalla legitimoidaan eli oikeutetaan puheenvuoroja. Kyse on sosiaalisen aseman eli statuksen esittämisestä niin, että puhuja esiintyy asiantuntevassa valossa. On siis olemassa perustelu sille, miksi sosiaalinen toimija kommentoi aihetta. Sosiaalisten toimijoiden takana olevat organisaatiot liittyvät puheenvuorojen legitimointiin, mutta myös puhujan asemalla organisaatiossa on merkitystä, sillä se oikeuttaa ja vahvistaa puheenvuoroa (ks. luku 3).

Sosiaaliset toimijat esitellään sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa samaan tapaan, kertomalla, minkälainen heidän sosiaalinen asemansa jossakin organisaatiossa on. Alla oleva kuvio 7 esittää koko aineiston pohjalta tehdyn luokittelun siitä, millaisessa asemassa olevat toimijat ovat päässeet erityyppisten organisaatioiden nimissä kommentoimaan ydinvoimaa ja sen lisärakentamiseen liittyvää päätöksentekoa.

Kuvio 7. Sosiaalisten toimijoiden määrä ja taustaorganisaatioiden tyypit

Kuten kuviosta 7 käy ilmi, aineistosta löytyy erilaisia organisaatioiden edustajia, joihin ydinvoimaa käsittelevissä uutisissa viitataan. Lisätietoa sosiaalisten toimijoiden esiintymisestä tutkimusaineistoissa on liitteissä 5 ja 6. Jos toimija esiintyy sekä Helsingin Sanomien että Kalevan uutisoinnissa, hänet on huomioitu tuloksissa vain kerran. Suurimman toimijaluokan muodostavat poliittiset toimijat, sillä heitä on aineistossa 48 kappaletta. Toiseksi suurin toimijaluokka ovat voittoa tavoittelevat organisaatiot, joiden edustajia aineistossa esiintyy yhdeksän. Muissa luokissa sosiaalisia toimijoita on vain kolme tai neljä, mutta näiden toimijoiden alat poikkeavat toisistaan niin merkittävästi, että ne tarvitsevat oman luokkansa.

5.1 Poliittiset toimijat uutisoinnin keskiössä

Kuviosta 7 käy ilmi, että poliittiset tahot muodostavat suurimman luokan, johon kuuluvat poliittiset puolueet, nuorisjärjestöt ja elimet. Poliittisia toimijoita on koko aineistossa yhteensä 48, eli yli puolet kaikista aineistossa esiintyvistä toimijoista. Poliittisten toimijoiden suuri osuus kertoo eritoten siitä, että ydinvoima on poliittiseen päätöksentekoon liittyvä aihe, mutta myös siitä, että politiikoilla on uutisissa sananvaltaa. Poliittisten puolueiden nimissä puheenvuoroja ovat saaneet kansanedustajat, puolueiden puheenjohtajat, eduskuntaryhmien puheenjohtajat ja kaupunginvaltuutetut. Poliittisista elimistä ääneen ovat päässeet hallituksen jäsenet eli ministerit sekä eduskunnan puheemies, europarlamentaarikot ja EU-komissaari.

Helsingin Sanomien uutisoinnissa keskeisiä poliittisia toimijoita ovat ministerit ja kansanedustajat. Kautta Helsingin Sanomien aineiston erottuu ministereiden ääni. Muun muassa pääministeri Alexander Stubbia, elinkeinoministeri Jan Vapaavuorta ja (nyt jo entistä) ympäristöministeri Ville Niinistöä siteerataan useissa aineiston (A) uutisissa, mikä kertoo siitä, että heillä uskotaan olevan asiaan kuuluvaa asiantuntemusta. Esimerkiksi Jan Vapaavuorta siteerataan seuraavasti:

- (14) Vapaavuori sanoo, että hän osasi odottaa esityksensä kohtaavan kritiikkiä TVO:lta ja tietyiltä elinkeinoelämän piireiltä. ”Mutta se oli kiistatta yllätys, että Sdp:n piiristä näin vahvasti reagoitiin asiaan. Ottaen huomioon,

että olen lukuisia kertoja jo huomattavan kauan aikaa sitten informoinut Sdp:tä prosessin kulusta ja siitä, mihin johtopäätökseen olen todennäköisesti tulossa.” (A9)

Esimerkissä (14) sosiaaliselle toimijalle annetaan mahdollisuus puolustautua tekemänsä esityksen saamalta kritiikiltä, sillä muun muassa sosiaalidemokraattien Antti Rinne on ydinvoimapäätöksiä koskevissa kommentteissaan arvostellut Vapaavuorta Olkiluodon jatkoaikahakemuksen hylkäämisestä. Ministereiden siteeraaminen uutisissa kertoo siitä, että heidän uskotaan olevan perillä aiheesta, koska he liittyvät oleellisesti ydinvoimaan liittyvään päätöksentekoon. Jan Vapaavuori on elinkeinoministerinä ollut keskeisessä asemassa periaatepäätöksiä tehtäessä, sillä hallitus äänesti ydinvoimapäätöksistä elinkeinoministeriön tekemien ehdotusten perusteella. Lisäksi ministereiden runsaat puheenvuorot aineistossa (ks. liitteet 5 ja 6) selittyvät sillä, että he muodostavat hallituksen, ja ovat päätöksenteon keskiössä.

Esimerkissä (14) tiivistyy se, minkälaista Helsingin Sanomien ydinvoimaa käsittelevä uutisointi hyvin pitkälti on. Siinä tuodaan esille erilaisia näkökulmia lyhyesti, auktoriteetteihin tukeutuen, aiempiin uutisiin ja aiemmin sanottuihin asioihin viitaten. Myös kontekstisidonnaisuus ja sosiaalisten toimijoiden siteeraaminen ovat keskeisiä piirteitä. Tärkeimpiä ydinvoimaan liittyviä aiheita Helsingin Sanomissa ovat talous ja teollisuus.

Kalevankin uutisoinnissa ääneen pääsevät ministerit, mutta Helsingin Sanomien linjasta poiketen uutisissa kuuluu vahvasti myös kaupunginvaltuutettujen ääni, sillä Kaleva uutisoi Helsingin Sanomista poiketen paikallisista asioista. Seuraavassa esimerkissä sosiaalisena toimijana on Oulun kaupunginvaltuusto.

- (15) Fennovoiman osalta valtuusto päätti, että Oulun kaupunki osallistuu Oulun Energian kautta Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Voimaosakeyhtiö SF:n osakeomistuksella ja 16–17 miljoonan euron sijoituksella.
(B1)

Esimerkissä (15) referoidaan valtuuston päätöstä, jonka takana ovat kaupunginvaltuutetut. Valtuusto on siis sitaatin mukaan päättänyt seistä Fennovoiman hankkeen takana ja osallistua siihen. Esimerkki (15) osoittaa myös Kalevan uutisoinnille tyypillisen piirteen eli paikallisuuden, joka korostuu läpi aineiston (B). Paikallisuutta korostetaan nostamal-

la esiin paikallisia toimijoita ja Fennovoiman Pyhäjoen hanketta. Kalevassa Olkiluodon hankkeeseen viitataan Fennovoiman hankkeen rinnalla, mikä kertoo siitä, että Kalevassa Fennovoiman hankkeesta uutisoimista pidetään tärkeämpänä kuin Olkiluodon hankkeesta uutisoimista. Kalevan ydinvoimauutisoinnin keskiössä on siis Fennovoima.

Koska tutkimusaineisto sijoittuu ajalle, jolloin hallituksessa ajettiin ydinvoiman lisärentamiseen liittyviä periaatepäätöksiä, uutisissa aihetta kommentoivat poliittiset toimijat, ja heidän asemansa korostuu. Ajankohta vaikuttaa myös siihen, että osa aineiston uutisaiheista liittyy poliittisiin hallintomenettelyihin, sillä periaatepäätöksen tekee hallitus. Poliitikankin kehyksessä olen tulkinnut aineistoa niin, että uutisissa vastustetaan ja puolustetaan pohjimmiltaan ydinvoimaa. Periaatepäätökseen liittyvät perustelut viittaavat siis laajemmin ydinvoimaan, vaikka teksteissä kirjoitetaan myös politiikasta.

5.2 Voittoa tavoittelevien organisaatioiden edustajat puolustavalla kannalla

Voittoa tavoittelevien organisaatioiden edustajia löytyy koko aineistosta vain yhdeksän, mutta tämä luokka on sosiaalisten toimijoiden luokista toiseksi suurin. Luokan nimi voittoa tavoittelevat organisaatiot selittyy sillä, että niiden toimintaa motivoi ensisijaisesti mahdollisimman suuri taloudellinen tuotto. Voittoa tavoittelevien yritysten luokkaan kuuluvat Teollisuuden Voima, Voimaosakeyhtiö SF, Pohjolan Voima, Fennovoima, Rosatom, Metsäyhtiö UPM sekä Havator Group. Voittoa tavoittelevia organisaatioita edustavat koko aineistossa toimitusjohtajat ja johtajat, mikä kertoo siitä, että yritysten johtoon kuuluvilla henkilöillä on yrityksiä koskevan päätösvallan lisäksi puhevaltaa. Yrityskulttuuriin kuuluu myös se, että organisaatioiden virallinen kanta tulee johdolta, jotta viestintää ja sen rakentamaa yrityskuvaa olisi mahdollista hallita. Tämä näkyy tutkimustuloksissa.

Helsingin Sanomien uutisoinnissa nostetaan esiin eritoten kielteisen periaatepäätöksen saanut Teollisuuden Voima ja samaan konserniin kuuluvat Pohjolan Voima sekä Voimaosakeyhtiö SF. Esimerkiksi Lauri Virkkusen puheenvuoroa siteerataan seuraavasti:

- (16) TVO:n pääomistajan Pohjolan Voiman toimitusjohtaja Lauri Virkkunen sanoo, että yhtiö kunnioittaa demokraattista päätöksentekoprosessia, mutta se aikoo vaikuttaa mahdollisuuksiensa mukaan muuttaakseen valtioneuvoston eli Suomen hallituksen torstaina tekemää ratkaisua. (A16)

Esimerkissä (16) tuodaan esille, että Teollisuuden Voiman saama kielteinen periaatepäätös ei miellytä organisaation edustajia, vaan päätöstä pyritään vielä muuttamaan. Pohjolan Voiman yritysjohdolle annetaan puheenvuoro, koska hanketta halutaan puolustaa. On perusteltua ajatella, että Helsingin Sanomien yleisen linjan mukaan kielteinen periaatepäätös on virhe, sillä Teollisuuden Voimaa kielteistä päätöstä eivät kommentoineet aineistossa positiivisesti yhdenkään organisaation edustajat. Ydinvoimaa puolustavaa diskurssia rakennetaan Helsingin Sanomissa siteeraamalla voittoa tavoittelevien organisaatioiden edustajia.

Kalevassa paikallisuutta korostavan uutisoinnin otteeseen sopii esimerkiksi yritysesitys nosturialalla toimivasta Havator Groupista. Havator Groupin nimissä ääneen pääsevät toimitusjohtaja Jussi Yli-Niemi sekä konsernijohtaja ja suuromistaja Erkki Hanhiova. Uutisessa otsikointi paljastaa, millä tavalla organisaatio suhtautuu ydinvoimaan ja Fennovoiman hankkeeseen.

- (17) Havator haluaa näyttää esimerkkiä osallistumalla Pyhäjoen ydinvoimalaan (B21)

Ydinvoiman rakentaminen ja siihen liittyvä yritystoiminta nähdään esimerkissä (17) positiivisena, esimerkillisenä toimintana. Esimerkillisyyteen vetoaminen viestii siitä, että Havator Groupin mukaan muidenkin paikallisten yritysten kannattaisi tukea Fennovoiman ydinvoimahanketta. Uutisessa Havator Groupin edustajat kannustavat muitakin kannattamaan ja tukemaan Fennovoiman toimintaa. Tämän asian esilletuominen kertoo, että Kalevan uutisoinnissa Fennovoimaan suhtaudutaan positiivisesti.

Yritysten edustajien suuri määrä kertoo yhtäältä siitä, että niillä on vaikutusvaltaa, mutta toisaalta myös siitä, että taloudellisilla seikoilla on uutisoinnin mukaan merkitystä ydinvoimaa punnittaessa. Talouden merkitys korostuu eritoten, kun verrataan yritysten vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi järjestöjen aineistossa saamaan huomioon. Yritysten

edustajia on aineistossa yli puolet enemmän kuin järjestöjen edustajia, kuten kuviosta 7 käy ilmi.

5.3 Järjestöt ja yhdistykset vastustavan diskurssin keskiössä

Järjestöjen ja yhdistysten nimissä ydinvoimaa ovat tutkimusaineistossa kommentoineet johtajat, puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. Aineistossa esiintyviä järjestöjä ovat Metalliliitto, Pro Hanhikivi -yhdistys ja Greenpeace, joilla kaikilla on erilainen suhtautuminen ydinvoimaan. Metalliliiton kannanotoissa korostuvat ydinvoiman tarjoamat työllisyysnäkömät, Greenpeace vastustaa yleisesti ydinvoimaa ja Pro Hanhikivi vastustaa erityisesti Fennovoiman ydinvoimahanketta Pyhäjoella. Greenpeacen suhtautumisesta Fennovoiman hankkeeseen kirjoitetaan muun muassa seuraavasti:

- (18) Ympäristöjärjestö Greenpeace suhtautui Vapavuoren päätöksiin nihkeästi. ”-- Kannattaisi miettiä, mikä on motivaationa, kun Rosatom aikoo ostaa itse itseltään ydinvoimalan Suomeen”, sanoo Greenpeacen maajohtaja Sini Harkki järjestön tiedotteessa. (A3)

Esimerkissä (18) käy ilmi tyyli, jolla sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa annetaan puheenvuoroja ydinvoiman vastustajille. Niissä tuodaan esiin yksittäisiä, negatiivisia puolia hankkeista, mutta ei luoda kokonaiskuvaa tai anneta mahdollisuutta kertoa vaihtoehtoisista energiantuotantotavoista. Sanavalintana *nihkeä* antaa Greenpeacesta myös hankalan vaikutelman; ikään kuin se asettuisi perusteettomasti poikkiteloin Fennovoiman hanketta vastaan.

Vastustajien perusteluita ei tuoda esille yhtä kokonaisvaltaisesti kuin puolustajien. Ydinvoiman vastustamiselle yleisemmin ei anneta tilaa, ja annetut puheenvuorot ovat vähäisiä tai ne ovat sitaatteja valmiista tiedotteista. Vastustajien puheenvuoroja korostetaan värikkäin sanankääntein niin, että niissä on huvittavakin sävy. Esimerkiksi Pro Hanhikivi -yhdistyksen varapuheenjohtaja Hanna Halmeenpähän viitataan seuraavasti:

- (19) Hänen mielestään ministeriöltä puuttuu rohkeus tehdä johtopäätöksiä Fennovoiman tilasta. Nyt yhtiölle annetaan keinotekoisia tekohengitystä, jolla sen hanke yritetään jotenkin pitää hengissä. (B6)

Sanavalinta *keinotekoinen tekohengitys* esimerkissä (19) korostaa sitä, että sosiaalisen toimijan mielestä Fennovoiman hanke on huteralla pohjalla eikä voi lopulta olla kannattava. Toimija ei kuitenkaan perustele väitettään sen enempää – tai ainakaan sitä ei ole kirjoitettu uutiseen, vaan vastustus jää toteamuksen tasolle. Toimija ei uutisessa myöskään ehdota Fennovoiman tilanteen kohentamiseksi mitään, vaan puheenvuoro jää moittimiseksi. Ydinvoiman vastustajien keino on siis moittia ydinvoimaa ja siihen liittyviä hankkeita, mutta muilla tavoin he eivät saa ääntään kuuluviin.

5.4 Akateemiset yhteisöt ja tutkimuslaitokset puolueettomina tiedonantajina

Akateemisia yhteisöjä ja tutkimuslaitoksia Helsingin Sanomissa edustaa Turun Kaupakorkeakoulu ja Eduskuntatutkimuksen keskus. Kalevassa tähän luokkaan kuuluvia organisaatioita ovat Aalto yliopisto sekä Itä-Suomen yliopisto. Vaikka akateemisia yhteisöjä on aineistossa vain kolme ja tutkimuslaitoksia yksi, on perusteltua, että ne muodostavat oman luokkansa, sillä ne ovat organisaatioina täysin erilaisia kuin muut aineistossa esiintyvät organisaatiot. Niiden tarkoituksena on ennen kaikkea puolueettoman asiantuntijatiedon tuottaminen, ei esimerkiksi poliittisten tai taloudellisten etujen ajaminen. Niiden taustalla ei myöskään vaikuta selkeästi näkyvä ideologia, kuten esimerkiksi luonnonsuojelujärjestöjen taustalla.

Akateemisten yhteisöjen ja tutkimuslaitosten nimissä ydinvoimaa kommentoivat professorit ja tutkija. Huolimatta siitä, että näillä asiantuntijoilla on artikkeleissa puolueeton suhtautuminen ydinvoimaan, puolustavaa ja vastustavaa diskurssia rakennetaan heidän sanomiensa asioiden varaan. Esimerkiksi professori Kari Liuhtoa siteerataan seuraavalla tavalla:

- (20) Liuhto pohtii, että jos Venäjän ja lännen välit vielä kiristyvät, Rosatom voi menettää kiinnostuksensa Fennovoimaa kohtaan. ”Jos tilanne ei parane, voihan olla, että Venäjällä sanotaan, ettei lähdetä ulkomaille”, hän kertoo. (A10)

Esimerkissä (20) sosiaalisen toimijan sanomat asiat esitetään neutraalissa valossa, mutta sanavalinnat kuten *menettää kiinnostuksensa* ja *jos tilanne ei parane* tukevat ydinvoi-

maa puolustavan diskurssin rakentumista. Ilmaus *menettää kiinnostuksensa* kertoo siitä, että Rosatomin kieltäytyminen yhteistyöstä olisi negatiivinen asia Fennovoimalle ja suomalaiselle ydinvoimahankkeelle. Vastaavasti ilmaus *jos tilanne ei parane* kertoo, että tällä hetkellä meneillään oleva kiistely ydinvoiman lisärakentamisesta on negatiivista, ja jos se ei muutu, tilanne kääntyy ydinvoiman kannattajien näkökulmasta ei-toivottuun suuntaan, jolloin Rosatom saattaa vetäytyä hankkeesta kokonaan.

5.5 Viranomaiset neutraalin kielenkäytön tukena

Viranomaisten luokkaan kuuluvat Säteilyturvakeskus, eduskunnan talousvaliokunta ja työ- ja elinkeinoministeriö, joiden nimissä ydinvoimaa kommentoivat puheenjohtaja, entinen pääjohtaja ja teollisuusneuvos. Viranomaisten rooli ydinvoimauutisoinnissa on samankaltainen kuin akateemisilla yhteisöillä ja tutkimuslaitoksilla; ne pyrkivät puolueettomiin ja neutraaleihin kommentteihin, joiden kautta uutisissa kuitenkin rakennetaan ydinvoimaa puolustavaa diskurssia.

Viranomaislähteiden käytön tehokkuus lehtiartikkeleissa perustuu viranomaisten auktoriteettiin ja asiantuntemukseen, sillä tekstin vastaanottajan saattaa luottaa esimerkiksi Säteilyturvakeskuksen entiseen pääjohtajaan, vaikka hän on sittemmin siirtynyt Rosatomin johtoon. Hän kommentoi yhtiön kytköksiä Venäjän presidenttiin seuraavasti:

- (21) ”En ole havainnut mitään Kremlin ohjausta. Toimimme kuin mikä tahansa kaupallinen firma”, Laaksonen toteaa HS:lle Moskovasta. (A12)

Säteilyturvakeskuksen entisenä pääjohtajana sekä Rosatomin nykyisenä työntekijänä sosiaalisella toimijalla on esimerkissä (21) kaksijakoinen rooli, josta uutisessa ensimmäisenä esille nostetaan hänen historiansa Säteilyturvakeskuksessa. Tarkoituksena on korostaa sitä, että kyseessä on luotettava ja asiantunteva puhuja, vaikka hän työskenteleekin nykyään venäläisellä Rosatomilla ja puhuu uutisessa edustamansa yhtiön puolesta. Sosiaalinen toimija kieltää valtionhallinnon ohjauksen ja korostaa sitä, että Rosatom toimii tavallisen kaupallisen yhtiön tavoin. Uutisen kirjoittaja sulkee poliittiset kytkök-

set pois ydinvoimaa puolustavassa diskurssissa, ja tähän hän käyttää Suomessa luotettavassa asemassa työskennellyttä Säteilysuojelukeskuksen entistä pääjohtajaa.

5.6 Yhteenveto sosiaalisten toimijoiden asemasta diskurssien muodostamisessa

Edellisissä alaluvuissa käsiteltyjen luokitteluiden perusteella voi sanoa, että sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa ydinvoimaa puolustavaa ja vastustavaa diskurssia rakennetaan monien erilaisten ja eri organisaatioissa työskentelevien sosiaalisten toimijoiden perusteella. Helsingin Sanomissa puolustavan diskurssin rakentamiseen käytetään eritoten ministereiden ja yritysjohtajien puheenvuoroja. Vastustava diskurssi puolestaan rakentuu järjestöjen ja yhdistysten edustajien varaan.

Kalevassa uutisoinnin näkökulmat ovat vaihtelevampia kuin Helsingin Sanomissa, kuten luvusta 4 kävi ilmi. Myös sosiaalisten toimijoiden puheenvuorot ydinvoimaa puolustaviin ja vastustaviin jakaantuivat Kalevassa tasaisemmin, eikä Kalevan uutisoinnin linjasta voi tehdä jyrkkiä päätelmiä lehden ydinvoimakannasta. Kalevassa on kuitenkin Helsingin Sanomien tapaan siteerattu useita poliitikoita, erityisesti kunnallispoliitikoita.

On käynyt ilmi, että kaikkien aineistossa esiintyvien sosiaalisten toimijoiden asemaa on korostettu heidän työtehtävänsä tai aiemmin työtehtävänsä kautta. Se osoittaa, että heidät on valittu puhujiksi ammattitaitonsa tai työtehtäviensä ansiosta. Heitä pidetään siis asiantuntijoina. Osa uutisten sosiaalisista toimijoista on keskeisiä poliittisia päätöksentekijöitä, osalla on ydinvoiman suhteen taloudellisia intressejä, osa on asialla aatteellisista syistä. Kaikilla toimijoilla on motiivi osallistua julkiseen keskusteluun.

6 SOSIAALISET TOIMIJAT UUTISTEN PUHUIJINA

Sosiaalisia toimijoita voidaan esittää monella eri tavalla uutisoinnissa, mutta olen lähestynyt tutkimusaineistoa kahdesta näkökulmasta. Tarkastelen aineistoa yleistämisen ja yksilöimisen viitekehyksessä. Tarkastelu noudattaa kolmannessa pääluvussa esitettyä kaavaa, jossa yleistämisen keinoja ovat persoonan häivyttäminen sekä kategorisointi, jota tarkastelen toiminnallistamisen ja identifikaation kautta. Vastaavasti yksilöllistämistä tarkastelen nimittämisen ja personalisaation kautta. Tarkastelun tarkoituksena on selvittää tapoja, joilla erilaisiin sosiaalisiin toimijoihin suhtaudutaan uutisoinnissa.

6.1 Vallan vahvistaminen yleistämisen keinoin

Olen tehnyt tutkimusaineistosta laajan tulkinnan, jonka mukaan yleistämisen keinoja käytetään eritoten Helsingin Sanomissa vallan vahvistamiseen ydinvoimaa puolustavassa diskurssissa. Vastaavaa yleistystä ei voi tehdä Kalevan uutisoinnista, sillä Kalevassa yleistämistä on käytetty monipuolisemmin, ja sosiaaliset toimijat organisaatioiden takana esitellään aineiston (B) uutisissa. Aineistossa (A) on myös sellaisia uutisia, joissa organisaatiot esittävät kommentteja ydinvoimasta, mikä kertoo lehden suhtautuvan ydinvoimaan myönteisesti. Ydinvoiman puolesta pyritään siis Helsingin Sanomissa argumentoimaan yleistäen, mutta Kalevassa sosiaalisia toimijoita ei systemaattisesti yleistetä.

6.1.1 Persoonan häivyttäminen kasvottomin toimijoin

Persoonan häivyttämistä käytetään Helsingin Sanomissa ydinvoimaa puolustavan diskurssin rakentamiseen. Perusteluita ydinvoiman lisärakentamisen puolesta esitetään niin, että niiden taustalla vaikuttaa olevan koko organisaatio, eikä yksittäisen sosiaalisen toimijan persoona korostu. Esimerkiksi seuraavassa Teollisuuden Voima esitetään puhujana.

- (22) Eurajoen Olkiluotoon suunnitteilla olevalla nelosreaktorilla on laaja yhteiskunnallinen tuki, sanoo ydinvoimayhtiö Teollisuuden Voima TVO. (A1)

Lukija tietää, että esimerkissä (22) puhujana esitelty organisaatio ei todellisuudessa ole varsinainen kielenkäyttäjä, vaan lausunnon taustalla on joku organisaation jäsenistä. Elottomat toimijat eivät luonnollisestikaan voi puhua, mutta niiden nimissä esitetään kommentteja, jotka tukevat organisaation tavoitteita. Kyse on kuitenkin organisaation virallisesta kannasta. Esimerkissä (22) halutaan korostaa Olkiluotoon suunnitteilla olevan hankkeen tärkeyttä, minkä vuoksi kommentoijaksi on valittu Teollisuuden Voima.

Sanottu asia vaikuttaa painavalta, koska puhujaksi nimetään koko organisaatio. Tämä osoittaa myös organisaation luottamusta omaan toimintaansa ja siihen, että myös muut luottavat organisaation toimintaan. Esimerkissä (22) epäsuoran sitaatin sisältö, jossa viitataan *laajaan yhteiskunnalliseen tukeen*, antaa Teollisuuden Voimasta luotettavan vaikutelman, sillä se esitetään yhteiskunnassa hyväksyttynä toimijana, mikä tukee organisaation omaa käsitystä toiminnastaan.

Samaan tapaan tukensa Teollisuuden Voiman hankkeelle esittävät työmarkkinajärjestöt, joiden nimissä todellisuudessa asian on esittänyt joku elollinen kielenkäyttäjä.

- (23) Työnantaja- ja palkansaajajärjestöt toivovat yksimielisesti hallituksen mahdollistavan Olkiluoto-hankkeen jatkamisen. (A2)

Työnantaja- ja palkansaajajärjestöt viittaavat esimerkissä (23) Elinkeinoelämän keskusliittoon ja SAK:hon, jotka ovat olleet mukana laatimassa kannanottoa Teollisuuden Voiman ydinvoimahankkeen puolesta. Yksittäiset järjestöt esitetään yhtenäisenä rintamana, jotta niillä vaikuttaisi olevan enemmän valtaa, ja jotta työmarkkinajärjestöjen kannanotto saisi huomiota. Mielikuvaa yhtenäisestä rintamasta vahvistetaan esimerkissä (23) kirjoittamalla *yksimielisyydestä*. Vaikka sosiaalisena toimijana uutisessa on järjestöjen yhteenliittymä, niillä on yhtenäinen kanta Olkiluoto-hankkeesta. Kannanotto Olkiluoto-hankkeen puolesta nähdään uutisessa (A2) niin tärkeänä, että työmarkkinajärjestöjen annetaan puhua sen puolesta yhteisvoimin, eikä puhujaksi ole valittu vain yhtä sosiaalista toimijaa.

Helsingin Sanomien linjasta poiketen Kalevasta ei löydy vastaavia selkeitä esimerkkejä persoonan häivyttämisestä puolustavan diskurssin rakentajana, sillä Kalevassa uutisointi ei ole selkeästi puolustavaa tai vastustavaa, kuten Helsingin Sanomissa aineiston (A) perusteella näyttää olevan. Kalevassa sen sijaan kirjoitetaan esimerkiksi Keskustanuorista yhtenä ryhmänä, mutta myöhemmin samassa uutisessa varsinaiseksi puhujaksi esitellään järjestön puheenjohtaja.

- (24) Keskustanuorten mielestä hanketta pitävät pystyssä kuntien ja kaupunkien hallituksissa ja liikelaitosten johtokunnissa tehdyt poliittiset päätökset. (B15)
- (25) ”-- Suurin osa kotimaisesta omistuksesta on veromaksajien rahaa, sillä kunnalliset energiayhtiöt Keravalta Keminmaalle omistavat Fennovoimasta jopa 40 prosenttia”, Keskustanuorten puheenjohtaja Teppo Säkkinen painottaa. (B15)

Keskustanuoret esitetään esimerkissä (24) yksimielisenä sosiaalisena toimijana, joka vastustaa Fennovoiman hanketta epämääräisten rahoituskuvioiden vuoksi, mutta esimerkissä (25) puhujaksi paljastetaan järjestön puheenjohtaja. Ensin siis annetaan ymmärtää, että uutisen puhujana on koko organisaatio, mutta myöhemmin puhujaksi nimitetään organisaation puheenjohtaja. Vaikka esimerkissä (25) on nostettu esiin puheenjohtaja, on hänen sanomiinsa asioihin viitattu järjestön nimissä, eikä asioita yksilöidä Teppo Säkkisen mielipiteiksi. Näin ollen persoonan häivyttäminen toimii rinnakkain yksilöllistämisen kanssa.

Kun esimerkissä (25) nimetään Keskustanuorten puhujaksi Teppo Säkkinen, sosiaaliselle toimijalle saadaan kasvot, mikä vahvistaa lukijan luottamusta toimijaa kohtaan. Perustelut ydinvoimaa vastaan vahvistuvat kuitenkin esimerkin (24) kaltaisessa kielenkäytössä, jossa samalle kannalle asetetaan yhden sosiaalisen toimijan sijasta koko organisaatio. Kasvottomien toimijoiden käyttö ei ole epätavallista suomalaisessa sanomalehtidiskurssissa, ei myöskään tutkimusaineistoissa.

6.1.2 Toiminnallistaminen ja identifikaatio kategorisoinnin keinoina

Toiminnallistamista käytetään sekä Helsingin Sanomien että Kalevan uutisoinnissa kategorisoinnin keinona, jonka avulla rakennetaan ydinvoimaa puolustavaa ja vastustavaa diskurssia. Toiminnallistaminen kategorisoinnin keinona on erityisen tehokasta otsikoinnissa, sillä otsikot kiinnittävät lukijoiden huomion. Ne myös tekevät ensivaikutelman lukijaan, jonka suhtautumiseen uutisoinnin on tarkoitus vaikuttaa. Seuraavat esimerkit ovat otsikoita, joissa toiminnallistetaan uutisten toimijat kategorioiden kautta.

(26) Päätäjien kesken jako kahtia (B1)

(27) Vihreiden vaikuttajat: Hallituksesta pakko lähteä (A7)

Esimerkeissä (26) ja (27) viitataan suurempiin ihmisjoukkoihin kategorisoimalla sosiaaliset toimijat joko *päätäjiksi* tai *vihreiden vaikuttajiksi*. Toiminnallistamisella ilmaistaan otsikoissa tietynlaisen ryhmän olemassaoloa. Esimerkkien (26) ja (27) mukaan on olemassa kaksi ryhmää, joita voi kutsua päätäjiksi ja vihreiden vaikuttajiksi, mutta näiden ryhmien seikkaperäinen määrittelyminen on tarkemmin mietittynä vaikeaa. On mahdotonta sanoa, ketkä kaikki kuuluvat päätäjien ryhmään. Yhtäläisesti on mahdotonta määrittellä tarkkaa sosiaalisten toimijoiden ryhmää, jolla on mahdollisuus vaikuttaa vihreiden tai minkä tahansa puolueen toimintaan.

Esimerkeissä (26) ja (27) on yhdentekevää, miten sosiaaliset toimijat itse kategorioisivat itseään, sillä uutisten kirjoittajat ovat määritelleet valmiit kategoriat. Riippumatta siitä, onko esimerkeissä (26) ja (27) esitettyjä ryhmiä olemassa, niiden kautta luodaan uutisiin kuva samaan luokkaan kuuluvista toimijoista. Kyse on samaan aikaan sekä toiminnallistamisesta että identifikaatiosta. Päätäjät ja vaikuttajat ovat molemmat kategorioita, joiden kautta sosiaaliset toimijat esitetään *tekijöinä*, mutta ne ovat myös kategorioita, jotka määrittävät sosiaalisten toimijoiden luonnetta.

Esimerkissä (26) päätäjillä tarkoitetaan Oulun kaupunginvaltuustoon kuuluvia toimijoita, jotka ovat olleet erimielisiä Fennovoiman hankkeesta. Myöhemmin samassa uutisessa viitataan *valtuutettuihin*. *Päätäjät*-sana viittaa vaaleilla valittuihin henkilöihin, joilla

on valtaa tehdä päätöksiä muiden ihmisten puolesta. Sanaan siis sisältyy oletus valtaa käyttävistä ihmisistä. Osa päättäjistä eli tässä yhteydessä kaupunginvaltuutetuista on uutisen (B1) mukaan ydinvoimaa vastaan, osa sen puolesta. Tämä kuvastaa hyvin Kalevan uutisointia, jossa nostetaan tasaisesti esiin sekä perusteluita että sosiaalisia toimijoita ydinvoimakannasta riippumatta.

Esimerkissä (27) luotuun mielikuvaan *vihreiden vaikuttajista* liittyy käsitys tavallista suuremmasta vallasta, kyvystä vaikuttaa mielipiteisiin ja päätöksiin. Todellisuudessa vihreisiin vaikuttajiin kuuluvat uutisen (A7) mukaan Osmo Soininvaara, Heidi Hautala, Anni Sinnemäki, Tarja Cronberg ja Oras Tynkkynen, jotka muodostavat vain pienen osan vihreistä poliitikoista. Kaikilla uutisessa esiintyvillä sosiaalisilla toimijoilla on takanaan pitkä ura vihreissä. Sen perusteella heidät on kategorisoitu vaikuttajiksi, joiden mukaan vihreiden lähteminen hallituksesta on välttämätöntä. Esimerkissä (27) annetaan toiminnallistamisen avulla yhtenäinen kuva niistä sosiaalisista toimijoista, joiden mukaan hallituksen jättäminen on ainoa vaihtoehto. Tässä yhteydessä kysymys ydinvoimasta esitetään vihreille niin hankalana, että puolueen on jätettävä hallitus säilyttääkseen uskottavuutensa. Puolueen tilanne vaikuttaa uutisen (A7) mukaan siltä, että sillä ei ole vaihtoehtoja. Hallituksesta ei välttämättä haluttaisi lähteä, mutta on *pakko*.

6.2 Vallan heikentäminen yksilöimisen keinoin

Vaikka yksilöimistä käytetään tutkimusaineistossa osana tavallista, neutraaliuteen pyrkivää sanomalehtidiskurssia, annetaan sen kautta joissakin tilanteissa myös sellainen kuva, että sanotut asiat ovat sosiaalisen toimijan henkilökohtaisia näkemyksiä. Näin ollen sosiaalisen toimijan ja hänen kommenttinsa uskottavuus kärsivät, koska ne liitetään tekstissä toimijan persoonaan. Erityisesti Helsingin Sanomissa ydinvoimaa vastustavassa diskurssissa nimittäminen ja personalisaatio ovat tavanomaisia kielen keinoja, joiden kautta pyritään heikentämään vastustavia perusteluita.

6.2.1 Nimittäminen neutraalina kielenkäyttötapana

Kuten jo luvun 5 tarkastelu osoitti, aineistossa on useita erityyppisiä sosiaalisia toimijoita, joista kaikki edustavat itsensä lisäksi jotakin organisaatiota. Sekä Helsingin Sanomien että Kalevan ydinvoimauutisoinnissa käytetään uutisgenrelle tyypillistä puolivirallista nimittämistapaa, jossa mainitaan toimijan koko nimi. Puolivirallinen nimittämistapa liittyy erityisesti siihen, kun toimija esitellään uutisessa ensimmäistä kertaa. Tällöin nimittämiseen liittyy myös toimijan titteli tai kunnianimi, mikä eroaa van Leeuwenin (2008: 40–41) nimittämiskeinojen jaottelusta viralliseen, puoliviralliseen sekä epäviralliseen. Ensimmäisen esittelyn jälkeen molemmissa tutkimissani lehdissä viitataan sosiaalisiin toimijoihin sukunimellä tai yksikön kolmannella persoonapronominilla *hän*. Nimittämistä on käytetty edellä kuvaillulla tavalla muun muassa seuraavissa esimerkeissä.

- (28) Energiayhtiö Teollisuuden Voima (TVO) ei saa valtioneuvostolta lisää aikaa Olkiluotoon aiotulle neljännelle ydinreaktorille, kertoo elinkeinoministeri Jan Vapaavuori (kok.). (A3)
- (29) Vapaavuori aikoo esittää hallitukselle, että ainoastaan energiayhtiö Fennovoiman Pyhäjoelle kaavailemasta ydinvoimalasta tehtäisiin valtioneuvoston periaatepäätös. (A3)

Esimerkissä (28) sosiaalinen toimija esitellään tekstissä koko nimellään sekä tittelillään, ja myöhemmin samassa uutisessa häneen viitataan sukunimellä, kuten esimerkki (29) osoittaa. Sukunimi riittää ensimmäisen esittelyn jälkeen kertomaan lukijalle, kenestä on kyse. Toimijaan viittaaminen sukunimellä on neutraali kielen keino, sillä se ei korosta esimerkiksi toimijan persoonaa tai sosiaalista asemaa. Nimittämisen neutraalius osaltaan selittää sen, miksi se on koko aineistossa yleinen tapa viitata sosiaalisiin toimijoihin. Nimittämisellä ei siis pyritä vahvistamaan tai heikentämään ydinvoimaan liittyviä diskursseja, vaan se on uutisteksteissä tyypillinen neutraali ilmaisutapa, jota käytetään sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa samalla tavoin.

Nimittäminen toimii aineistossa myös seuraavassa alaluvussa käsiteltävän personalisointitavoin. Sen avulla yksilöidään kannanottoja yksittäisten toimijoiden nimiin. Nimit-

tämistä käytetään samalla tavoin molemmissa tutkimissani lehdissä. Esimerkiksi Kalevassa kirjoitetaan Fennovoiman omistajuuskysymyksistä seuraavasti:

- (30) Valtiovarainministeri Antti Rinne (sd.) vaatii Ylen haastattelussa tuntuva suomalaista omistus pohjaa Fennovoimalle. (B3)

Esimerkissä (30) sosiaalinen toimija esitetään nimittämisen avulla niin, että näyttäytyy vaikutusvaltaisena. Tekstistä välittyy kuva, jonka mukaan sosiaalinen toimija päättäisi Fennovoiman omistajuuskysymyksestä yksin. Taustalla olevan puolueen tai valtiovarainministeriön kantaa ei tuoda esille. Koko päätös vaikuttaa olevan kiinni yksin valtiovarainministeristä, jolla on oikeus *vaatia* Fennovoiman hankkeelle suomalaista omistusta. Esimerkissä (30) nimittämisen avulla yksilöidään sosiaalinen toimija vaikutusvaltaiseksi ja samalla informoidaan Fennovoiman hankkeen omistajuuteen liittyvästä kesken eräisyydestä. Nimittäminen toimii esimerkissä (30) ensisijaisesti vallan vahvistajana, vaikka kyse on yksilöimisestä. Tekemäni jako yksilöimisen keinoista vallan heikentäjänä ja yleistämisen keinoista vallan vahvistajana ei siis ole yksiselitteinen.

6.2.2 Personalisaatio uskottavuuden heikentäjänä

Sosiaalisia toimijoita personalisoidaan erityisesti Helsingin Sanomissa toimijan uskottavuuden heikentämiseksi. Uskottavuutta heikennetään personalisaation avulla niin, että toimijan sanomat asiat vaikuttavat henkilökohtaisesti tärkeiltä. Vaikka toimija esitettävään asiantuntevassa valossa, on Helsingin Sanomissa ydinvoimaa vastustavien sosiaalisten toimijoiden sanomisiin viitattu personalisoiden ne toimijan omiksi mielipiteiksi. Esimerkiksi Osmo Soininvaaran tuntemuksista liittyen vihreiden lähtöön hallituksesta kirjoitetaan seuraavasti:

- (31) Soininvaarasta hallituksesta lähteminen on surullista. ”Ei ole kiva lähteä hallituksesta, kun siinä on pitkään oltu. Näin tässä nyt näyttää käyvän.” (A7)

Esimerkissä (31) sosiaalisen toimijan uskottavuutta horjutetaan asettamalla hänet tunteikkaaseen rooliin personalisaation kautta. Hänet nimitetään aiemmin samassa uutisessa *konkarikansanedustajaksi*, millä viitataan pitkään uraan kansanedustajana. Uutisessa väitetään, että Soininvaaralla on kokemusta ja asiantuntijuutta, mutta häneen viitataan

enemmänkin tuntevana kuin rationaalisena toimijana. Tunteiden näyttäminen heikentää toimijan sanomien asioiden painoarvoa, sillä järkiperäisiin syihin vetoaminen on päätöksenteossa uskottavampaa.

Uutisessa ei esimerkiksi tuoda esille, että hallituksesta lähteminen on välttämätöntä puolueen periaatteiden vuoksi, vaan kerrotaan, että sosiaalinen toimija tuntee itsensä surulliseksi lähdön vuoksi. Esimerkin (31) sitaatti antaa ymmärtää, että toimija ajattelisi poliittisen liikkeen olevan surullinen käänne puolueen tiellä. Lisäksi sitaatti, jossa lähtemistä luonnehditaan ei-kivaksi, antaa toimijasta naiivin kuvan, mikä sekin heikentää puheenvuoron ja toimijan uskottavuutta. Esimerkissä (30) Soininvaaran surullisten tunteusten perusteluksi annetaan pitkä historia hallituspuolueena. Soininvaarasta ei siis ole surullista, että hallitus päätti vastoin vihreiden näkemyksiä, vaan on surullista jättää hallitus, *kun siinä on pitkään oltu*.

Yksilöimisen tarkoituksena on yksittäisten sosiaalisten toimijoiden uskottavuuden lisäksi horjuttaa ydinvoimaa vastustavaa diskurssia. Ydinvoimaa vastustavat sosiaaliset toimijat personalisoidaan samaan tapaan läpi Helsingin Sanomista poimitun aineiston. Esimerkiksi Fennovoiman hanketta vastustavan Pro Hanhikivi -yhdistyksen nimissä ydinvoimaa vastustaa varapuheenjohtaja Hanna Halmeenpää.

- (32) Hänen mielestään ministeriöltä puuttuu rohkeus tehdä johtopäätöksiä Fennovoiman tilasta. Nyt yhtiölle annetaan keinotekoista tekohengitystä, jolla sen hanke yritetään pitää jotenkin hengissä. (A5)

Esimerkissä (32) viitataan Pro Hanhikivi -yhdistyksen kantaan ydinvoimasta yksilöimällä se yhdistyksen varapuheenjohtajan nimiin, koska yhdistyksen varapuheenjohtaja toimii puhujana uutisessa. Samaa ei tehdä ydinvoimaa puolustavan diskurssin rakentamisessa, koska puolustaville perusteluille halutaan saada enemmän painoarvoa. Esimerkissä (32) kannanotto vaikuttaa yhden ihmisen mielipiteeltä, vaikka todellisuudessa sen taustalla seisoo muitakin ihmisiä, sillä kyse on Pro Hanhikivi -yhdistyksen kannanotosta. Näin ollen perustelut eivät vaikuta painavilta, ja tarkoituksena on heikentää sosiaalisen toimijan valtaa.

Järjestöjen ja yhdistysten edustajat eivät ole ainoita yksilöinnin kohteita Helsingin Sanomissa, sillä myös esimerkiksi ympäristöministeri Ville Niinistön sanomia asioita esitetään hänen eikä hänen edustamansa puolueen nimissä, esimerkiksi seuraavasti:

- (33) Vihreiden puheenjohtaja Ville Niinistö roimi mahdollista uutta ydinvoimahanketta poikkeuksellisin sanankääntein maanantaina. ”Vaikea kuvitella, että kukaan voisi keksiä huonompaa hanketta Suomessa toteutettavaksi”, hän arvosteli Fennovoiman Pyhäjoen-ydinvoimahanketta. (A5)

Viittaamalla vihreisiin esimerkissä (33) liitetään puolueen puheenjohtaja osaksi organisaatiota, mutta hänen sanomansa asiat yksilöidään hänen mielipiteikseen, koska Ville Niinistö personalisoidaan sosiaalisena toimijana. Esimerkissä ei kirjoiteta, että vihreät arvostelisivat ydinvoimahanketta poikkeuksellisin sanankääntein, vaan että Ville Niinistö *roimii mahdollista uutta ydinvoimahanketta poikkeuksellisin sanankääntein*. Sitaatin sisältämien asioiden painoarvoa pyritään heikentämään luomalla mielikuva siitä, että ne ovat vain yksittäisen ihmisen mielipide.

Kalevassa personalisaatiota käytetään sosiaalisen toimijan uskottavuuden heikentämisen sijaan sen vahvistamiseen. Tarkoituksena esimerkiksi aineiston (B) uutisessa (B20) on luoda positiivista vaikutelmaa uutisen sosiaalisesta toimijasta. Tarkoituksena esimerkiksi seuraavassa sitaatissa on luoda positiivista vaikutelmaa kansanedustaja Esko Kurvisesta.

- (34) ”Torstai toi toivoa pohjoisen suuriin energiainvestointeihin”, Kurvinen iloitsee. (B20)

Aiemmin analysoimassani esimerkissä (31) Osmo Soininvaara esitettiin tunteellisena ja naiivina, jotta hänen ydinvoimaa vastaan esittämänsä perustelut olisivat vähemmän uskottavia. Kalevasta poimitussa esimerkissä (34) kansanedustaja Esko Kurvinen esitetään päinvastoin iloisena, mutta tunteiden ilmaisusta huolimatta uskottavana sosiaalisena toimijana. Hänen puheenvuoroonsa on nimittäin sisällytetty perustelu siitä, että ydinvoima parantaa pohjoissuomalaista energia-alan liiketoimintaa. Kurvisen sanomia asioita ei siis pyritä heikentämään personalisaation kautta, koska uutisoinnissa halutaan tuoda tasapuolisesti esiin näkökulmia ydinvoimasta.

6.3 Yhteenveto sosiaalisten toimijoiden esittämisestä

Edellä tekemäni analyysi sosiaalisten toimijoiden esittämistavoista käsittää yleistämisen ja yksilöllistämisen keinoja, joiden kautta rakennetaan erityisesti Helsingin Sanomissa ydinvoimaa puolustavaa ja vastustavaa diskurssia. Puolustavassa diskurssissa sosiaalisten toimijoiden sanomille asioille haetaan painoarvoa yleistämisen keinoin, jolloin sosiaalinen toimija esitetään yleensä osana joukkoa. Näin ydinvoimaa puolustavien perusteluiden taakse saadaan suuri joukko ihmisiä, millä pyritään vakuuttamaan lukija ydinvoiman hyvistä puolista.

Tarkastelussani kiinnitin huomiota yleistämisen keinoina persoonan häivyttämiseen ja kategorisointiin, jossa korostuivat toiminnallistaminen ja identifikaatio. Sekä persoonan häivyttäminen että kategorisointi toimivat Helsingin Sanomissa puolustavan diskurssin vahvistajina, mutta Kalevassa vastaavaa linjaa ei voinut yhtä selkeästi havaita. Kalevan ydinvoimauutisoinnissa korostuvat erilaiset näkökulmat, joissa sosiaalisten toimijoiden uskottavuutta ei pyritä niinkään heikentämään, vaan tarkoituksena on sekä yleistämisen että yksilöinnin keinoin vahvistaa puhujan uskottavuutta.

Helsingin Sanomissa yksilöimistä käytetään tekemäni analyysin perusteella ydinvoimaa vastustavien sosiaalisten toimijoiden uskottavuuden heikentämiseen. Lisäksi yksilöiminen on Helsingin Sanomien uutisoinnissa keino horjuttaa esitettyjen perusteluiden uskottavuutta, jotta ydinvoimaa puolustavat perustelut näyttäytyisivät uskottavampina. Uskottavuuden heikentämisessä personalisaatio on olennaista, sillä sen kautta henkilöidään sanottuja asioita yhden ihmisen mielipiteiksi. Toinen tarkastelemani yksilöinnin keino – nimittäminen – on puolestaan yleinen neutraalin kielenkäytön keino sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Paneuduin tutkimuksessani ydinvoimauutisoinnin tarkastelemiseen kolmesta eri näkökulmasta. Erittelin ja analysoin ensin uutisoinnin näkökulmia – siis sitä, millä tavalla ydinvoimaa on Helsingin Sanomissa ja Kalevassa puolustettu ja vastustettu. Tutkimuksen toisessa vaiheessa tarkastelin uutisoinnin sosiaalisia toimijoita. Jaoin aineistossa esiintyvät sosiaaliset toimijat luokkiin heidän edustamiensa organisaatioiden mukaan. Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa analysoin sosiaalisten toimijoiden esittämistä ydinvoimaa puolustavassa ja vastustavassa diskurssissa yleistämisen ja yksilöinnin keinoin. Tutkimustulokset ovat riippuvaisia esimerkiksi aineistonkeruutavasta sekä valitsemistani analyysimenetelmistä, jossa subjektiivisella tulkinnalla on paljon tilaa.

7.1 Ydinvoimaa puolustavan ja vastustavan diskurssin muodostuminen

Näkökulmien tutkiminen osoitti, että molemmissa lehdissä ydinvoimasta on esitetty puolustavia ja vastustavia perusteluita. Talouskasvu ja työllisyyden paraneminen esitettiin erityisesti Helsingin sanomissa ydinvoiman lisärakentamista tukevin perusteluina, mutta teemoja sivuttiin myös Kalevan uutisoinnissa. Kalevassa puolustavan diskurssin muodostuminen oli pääasiassa sen varassa, että Fennovoiman hanke vaikuttaa luotettavalta ja ydinvoimalan myötä Pohjois-Suomeen saadaan kansainvälistä liiketoimintaa. Helsingin Sanomissa ydinvoimaa vastustettiin vetoamalla uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen sekä siihen, että Fennovoiman voimalahankkeen yhteistyökumppani Rosatom ei ole luotettava. Kalevassa puolestaan vastustettiin ydinvoimaa sillä perusteella, että Fennovoiman hanketta ei ollut suunniteltu perusteellisesti. Myös Kalevassa venäläisyhteistyö epäilytti.

Tutkimustuloksissa korostui se, että Helsingin Sanomissa jako ydinvoimaa puolustavaan ja vastustavaan diskurssiin on selkeämpi kuin Kalevassa. Tulokseen vaikuttaa merkittävästi se, että Kalevassa julkaistut uutiset ovat pääosin Suomen Tietotoimiston tuottamia, eivät siis Kalevan omia uutisia. Kalevan omaa tuotantoa on aineiston (B) 25 uutisesta vain seitsemän. Aineiston julkaisutietoja voi tarkastella tutkielman lopusta

liitteistä 1 ja 2. Tulkitsin asian kuitenkin niin, että Kalevassa on tehty valinta julkaista STT:n uutisia, ja näin ollen ne noudattavat Kalevan toimituksellista linjaa.

Fennovoiman hankkeen korostuminen Kalevan uutisoinnissa johtuu osittain siitä, että Fennovoiman ydinvoimala rakennetaan Pyhäjoelle, joka kuuluu Kalevan ilmestymisalueeseen. Myös se vaikuttaa tutkimustuloksiin, että aineistonkeruuvaiheessa keräsin tutkimusaineiston Kalevasta aihealueelta *Fennovoima*. Vaihdoin hakusanan Fennovoimaksi, koska hakusana *ydinvoima* johti lehden verkkosivujen keskustelupalstalle. Ydinvoimaan liittyvä uutisointi liitettiin Kalevassa siis olennaisesti Fennovoimaan, vaikka uutisissa käsiteltiin ydinvoimaa laajemminkin.

7.2 Diskurssien rakentaminen sosiaalisten toimijoiden varaan

Sosiaalisten toimijoiden jaottelu noudatti sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa samaa kaavaa, jossa poliittisten toimijoiden sekä voittoa tavoittelevien yritysten edustajat pääsivät ääneen kaikista toimijaryhmistä eniten. Poliittisista toimijoista ministerit esiintyivät molempien lehtien uutisissa keskeisinä päätöksentekijöinä. Kalevassa korostui myös paikallisuus, sillä siteerattujen sosiaalisten toimijoiden joukossa oli eritoten paikallispoliitikkoja ja paikallisten yritysten edustajia.

Kummassakin lehdessä ydinvoimaa vastustavien yhdistysten ja luonnonsuojelujärjestöjen ääni jäi lähestulkoon kuulumattomiin, kun niiden näkyvyyttä verrataan esimerkiksi poliitikkojen ja voittoa tavoittelevien yritysten johtajien saamaan näkyvyyteen. Huomionarvoista on myös se, että luonnonsuojelujärjestöjen edustajien ydinvoimaa vastaan esittämät perustelut liittyivät hankkeiden taloudellisiin seikkoihin ja omistajuuskysymyksiin. Järjestöjen edustajille ei annettu uutisissa mahdollisuutta tuoda esille ydinvoimaan liittyviä ympäristöasioita, mikä kertoo siitä, että niitä ei pidetty yhtä tärkeinä kuin taloudellisia seikkoja. Toki on myös mahdollista, että luonnonsuojelujärjestöjen edustajat itse halusivat nostaa esille talouteen liittyviä seikkoja ydinvoiman ympäristöriskien edelle, koska pitävät niitä tässä vaiheessa uskottavimpina perusteluina.

Aineistonkeruuajankohta, joka sijoittuu hallituksen tekemien periaatepäätösten ympärille, vaikutti todennäköisesti sekä tutkimusaineiston näkökulmiin että uutisissa esiintyvien sosiaalisten toimijoiden valintaan. Uutisten ajankohtaisuus perustuu siihen, että niissä esitetään meneillään olevia asioita ja tapahtumia, ja tutkimani ajanjakson – kaksi viikkoa ennen 18.9.2014 annettua periaatepäätöstä ja kaksi viikkoa sen jälkeen – aikana julkinen keskustelu pyöri periaatepäätösten ympärillä. Periaatepäätökset ovat poliittisia linjauksia, mikä selittää poliittisten toimijoiden roolin korostumista tutkimusaineistossa.

Tulkintani mukaan Helsingin Sanomien uutisoinnissa sosiaalisia toimijoita yleistettiin osaksi suurta joukkoa, jos sanotulle asialle haluttiin saada erityistä painoarvoa. Sosiaalisten toimijoiden vallan heikentämisessä tarkoituksena on se, että toimija ja sen myötä myös hänen sanomansa asiat, vaikuttaisivat lukijan mielestä epäuskottavilta. Uskottavuutta pyrittiin heikentämään eritoten Helsingin Sanomissa yksilöimisen keinoin niin, että puheenvuoro esitettiin yhden sosiaalisen toimijan henkilökohtaisena mielipiteenä. Tulosten kannalta ongelmallista on se, että yleistämisen ja yksilöinnin keinojen tulkitseminen ei kerro mitään uutisten lukijoiden todellisesta suhtautumisesta aiheisiin tai sosiaalisiin toimijoihin. Sen sijaan analyysi tuotti tietoa lehtien suhtautumisesta ydinvoimaan.

Sosiaaliset toimijat olivat tulosten mukaan uutisissa tiedon välittäjiä, mutta tulkitsin asian niin, että uutisissa myös rakennettiin diskursseja sosiaalisten toimijoiden sanomien asioiden varaan. Sanottuja asioita vahvistettiin ja heikennettiin uutisissa yleistämisen ja yksilöinnin keinoin. Kaikki kielenkäyttö ei ole niin tarkoitushakuista kuin tekemieni tulkintojen perusteella vaikuttaa. Kieli sisältää paljon sellaisia merkityksiä, joihin toimittajat eivät tule kiinnittäneeksi aktiivisesti huomiota.

7.3 Tuloksia syventäviä jatkotutkimusaiheita

Tutkimukseni antaa käsityksen Helsingin Sanomien ja Kalevan suhtautumisesta ydinvoimaan, mutta Suomessa ja maailmalla julkaistaan tietysti myös muita sanomalehtiä. Valitsin tutkimusaineiston Helsingin Sanomista ja Kalevasta, koska halusin vertailla

toisiinsa valtakunnallista ja paikallista uutisointia ydinvoimasta. Kiinnostavaa olisi verrata toisiinsa esimerkiksi pohjoismaisten sanomalehtien uutisointia ydinvoimasta, koska Suomessa tehtävät poliittiset päätökset noudattavat usein muiden Pohjoismaiden sekä Euroopan unionin poliittista linjaa.

Tuloksissa korostui se, että ydinvoimaa vastustettiin Fennovoiman venäläisyhteistyön vuoksi. Olisikin kiinnostavaa tutkia syvällisemmin sitä, millä tavalla venäläisvastaisuus ydinvoiman ympärillä näkyy suomalaisessa mediassa laajemmin, koska venäläisyys korostui ydinvoimaa vastustavassa diskurssissa niin selkeästi sekä Helsingin Sanomissa että Kalevassa. Aineistoksi voisi valita muitakin sanomalehtiä tai täysin toisenlaisia mediakanavia – esimerkiksi radio- tai televisiouutiset, joiden tutkiminen esimerkiksi kriittisen diskurssianalyysin keinoin on mahdollista. Mielenkiintoista olisi myös tietää, miten Venäläisessä mediassa kirjoitetaan Rosatomin yhteistyöstä Fennovoiman kanssa.

Keskityin tutkielmassani tarkastelemaan sanomalehtien käyttämää kieltä kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Kriittistä diskurssianalyysiä voi kuitenkin käyttää myös kuvien tulkinnassa, ja uskon, että kuva-analyysin avulla tutkimustuloksia olisi mahdollista syventää. Kuva-analyysissä voisi huomioida uutiskuvissa esiintyvien sosiaalisten toimijoiden suhdetta toisiinsa, mikä syventäisi tulkintaani lehtien rakentamista representaatioista. Vaikka ydinvoimauutisoinnista tekemäni tutkimus kertoo paljon siitä, millaista suomalainen lehdistökirjoittelu ydinvoimasta on, eivät tutkimustulokset missään tapauksessa kerro kaikkea aiheeseen liittyvästä julkisesta keskustelusta. Aiheen tutkimista olisikin tärkeää jatkaa, jotta tutkimustuloksia olisi mahdollista yleistää.

LÄHTEET

- Baker, Paul & Sibonile Ellece (2010). *Key Terms in Discourse Analysis*. Lontoo: Continuum International Publishing.
- Bell, Allan (1991). *The Language of the News Media*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Blackledge, Adrian (2005). *Discourse and Power in Multilingual World. Discourse Approaches to Politics, Society and Culture*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Bolinger, Dwight (1980). *Language – the Loaded Weapon. The Use & Abuse of Language Today*. New York: Longman.
- Curran, James (2002). *Media and Power*. Lontoo: Routledge.
- Curran, James & Jean Seaton (2003). *Power without Responsibility. The press, broadcasting, and new media in Britain*. Lontoo: Routledge. 6. painos.
- Dijk, Teun A. van (1985). Introduction. Teoksessa: Teun A. van Dijk (toim.). *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. New York: Walter de Gruyter. 1–9.
- Dijk, Teun A. van (1997). The Study of Discourse. Teoksessa: Teun A. van Dijk (toim.). *Discourse as Structure and Process*. Lontoo: SAGE Publications. 1–34.
- Dijk, Teun A. van (1998). Opinions and Ideologies in the Press. Teoksessa: Allan Bell & Peter Garrett (toim.). *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell. 21–63.
- Dijk, Teun. A. van (2001). Critical Discourse Analysis. Teoksessa: Deborah Schriffin, Deborah Tannen & Heidi E. Hamilton (toim.). *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell. 352–337.
- Dijk, Teun A. van (2008). *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Doyle, Julie (2011). *Acclimatizing nuclear? Climate change, nuclear power and the reframing of risk in the UK news media*. *International Communication Gazette* 73: 1–2, 107–125.
- Fairclough, Norman (1995a). *Media Discourse*. Lontoo: Hodder Education.
- Fairclough, Norman (1995b). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Lontoo: Longman.

- Fennovoima (2014). Hanhikivi 1 -hanke: Fennovoiman ydinvoimalahanke [online]. [Lainattu 17.10.2014]. Saatavilla: <http://www.fennovoima.fi/hanke>
- Fiske, John (1990). *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. (Introduction to Communication Studies, 2. painos, toimittaneet suomeksi Veikko Pietilä, Risto Suikkanen ja Timo Uusitupa)*. Tampere: Vastapaino.
- Fowler, Roger (1991). *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. Lontoo: Routledge.
- Fowler, Roger (1996). On Critical Linguistics. Teoksessa: Carmen Rosa Caldas-Coulthard & Malcolm Coulthard (toim.). *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis*. Lontoo: Routledge. 3–14.
- Galtung, Johan & Mari Ruge (1965). Structuring and Selecting News. Teoksessa: Stanley Cohen & Jock Young (toim.). *The Manufacture of News: Social Problems, Deviance and the Mass Media*. Lontoo: Constable. 62–72.
- Garrett, Peter & Allan Bell (1998). Media and Discourse: A Critical Overview. Teoksessa: Allan Bell & Peter Garrett (toim.). *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell Publishers. 1–20.
- Gee, James Paul (2011). *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. 3. painos. New York: Routledge.
- Hall, Stuart (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. (Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg.) Tampere: Vastapaino.
- Hodkinson, Paul (2011). *Media, Culture and Society. An introduction*. Lontoo: SAGE Publications.
- HS (2014a). Hallitus asettui ydinvoimapäätöksessään TVO:ta vastaan [online]. [Lainattu 17.10.2014]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/politiikka/a1411632904288>
- HS (2014b). Fennovoiman periaatepäätös hyväksyttiin, vihreät jättää hallituksen [online]. [Lainattu 17.10.2014]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/politiikka/a1411005707940>
- Huovila, Tapani (1996). Toimittaja – vastuussa oleellisesta muutoksesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kalliokoski, Jyrki (1999a). Johdanto. Teoksessa: Jyrki Kalliokoski (toim.) *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. 8–36. 3. painos.

- Kalliokoski, Jyrki (1999b). Kieli, tunteet ja ideologia uutisteksteissä. Näkymiä tekstiläjin historiaan ja nykyisyyteen. Teoksessa: Jyrki Kalliokoski (toim.). *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. 37–97. 3. painos.
- Kõuts, Ragne & Maarja Lõhmus (2014). *Representation of social actors in Finnish, Estonian, and Russian dailies, 1905–2005*. *International Communication Gazette* 76: 8, 661–681.
- Kunelius, Risto (2003). *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. 5.–7. painos. Helsinki: WSOY.
- Leeuwen, Theo van (2008). *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Luukka, Minna-Riitta & Raija Markkanen (1997). Impersonalization as a Form of Hedging. Teoksessa: Minna-Riitta Luukka ja Hartmut Schröder (toim.). *Hedging and Discourse. Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*. New York: Walter de Gruyter. 168–187.
- Machin, David & Andrea Mayr (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis. A Multimodal Introduction*. Lontoo: SAGE Publications.
- McQuail, Denis (2013). *Journalism and Society*. Lontoo: SAGE Publications.
- Media Audit Finland (2014). KMT syksy 2013/kevät 2014: lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet [online]. [Lainattu 17.10.2014]. Saatavilla: <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2014/04/KMT-s13-k14-lukijamaarat-ja-kokonaisuustavoittavuus.pdf>
- Mencher, Melvin (1987/1977). *News Reporting and Writing*. Dubuque, Iowa: Brown. 4. painos.
- Mills, Sara (2004/1997). *Discourse. The New Critical Idiom*. Lontoo: Routledge. 2. painos.
- Palmer, Jerry (1998). News Production. News Values. Teoksessa: Adam Briggs & Paul Cobley (toim.). *The Media. An Introduction*. Harlow: Longman. 377–391.
- Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pulkkinen, Hannu (2008). *Uutisten arkkitehtuuri. Sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Rasti, Alireza & Rahman Sahragard (2012). *Actor analysis and action delegitimation of the participants involved in Iran's nuclear power contention. A case study of The Economist*. *Discourse & Society* 23: 6, 729-748.
- Richardson, John E. (2007). *Analysing Newspapers. An Approach from Critical Discourse Analysis*. Hampshire: Palgrave MacMillan.
- Ryan, Michael (2001). *Journalistic Ethics, Objectivity, Existential Journalism, Standpoint Epistemology, and Public Journalism*. *Journal of Mass Media Ethics* 16: 1, 3-22.
- Schudson, Michael (1995). *The Power of News*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Seppänen, Janne & Esa Väliverronen (2012). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Sihvonen, Tanja (2006). Representaatio/simulaatio. Esityksestä toimintaan ja takaisin. Teoksessa: Seija Ridell, Pasi Väliäho ja Tanja Sihvonen (toim.). *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino. 129-152.
- Suomi.fi (2014). Valtion hallintojärjestelmä [online]. [Lainattu 7.12.2014]. Saatavilla: http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/valtio_ja_kunnat/valtion_hallintojarjestelma/index.html
- Teubert, Wolfgang (2010). *Meaning, Discourse and Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Therborn, Göran (1980). *The Ideology of Power and the Power of Ideology*. Lontoo: Verso Editions.
- TVO (2014). Voimalaitokset: OL3 [online]. [Lainattu 17.10.2014]. Saatavilla: <http://www.tvo.fi/OL3>
- Valtioneuvosto (2014). Hallituksen toiminta: Periaatepäätökset: Lisätietoa [online]. [Lainattu 20.1.2015]. Saatavilla: <http://valtioneuvosto.fi/periaatepaatokset>
- Weiss, Gilbert & Ruth Wodak (2003). Introduction. Teoksessa: Gilbert Weiss & Ruth Wodak (toim.). *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity*. Lontoo: Palgrave MacMillan. 1-34.
- Werlich, Egon (1976). *A Text Grammar of English*. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Widdowson, H. G. (2004). *Text, Context and Pretext. Critical Issues in Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Wooffitt, Robin (2005). *Conversation Analysis and Discourse Analysis. A Comparative and Critical Introduction*. Lontoo: SAGE Publications.

Yle (2011a). Saksa sulkee kaikki ydinvoimalansa vuoteen 2022 mennessä [online]. [Lainattu 14.10.2014]. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/saksa_sulkee_kaikki_ydinvoimalansa_vuoteen_2022_menessa/5368386

Yle (2011b). Sveitsi luopuu ydinvoimaloistaan [online]. [Lainattu 16.10.2014]. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/sveitsi_luopuu_ydinvoimaloistaan/5365590

LIITTEET

Liite 1. Tutkimusaineisto (A) Helsingin Sanomista

Aineisto-koodi	Uutisen otsikko	Julkaistu	Kirjoittaja(t)	Palsta
A1	Teollisuuden Voima: Olkiluodon nelosreaktorilla on laaja yhteiskunnallinen tuki	4.9.2014	Heikki Arola	Talous
A2	Työmarkkinajärjestöt tyrmäävät TVO-päätöksen – "Täysin vastuutonta"	15.9.2014	Paavo Teittinen	Talous
A3	Teollisuuden Voima rauhallinen ydinvoimaluvan epäamisestä – Fennovoimalle vihreää valoa	15.9.2014	Petri Sajari, Olli Pohjanpalo, Samuli Laita	Talous
A4	Ydinvoimapäätökset herättävät voimalapaikkakunnilla kiitosta ja närää	15.9.2014	STT, HS	Talous
A5	Ville Niinistö kommentoi rajusti Fennovoiman Venäjäriskiä – vihreät uhkaavat jättää hallituksen	15.9.2014	Heikki Arola, Samuli Laita, Juha-Pekka Raeste	Politiikka
A6	Antti Rinne veisi Olkiluodon hakemuksen eduskuntaan	15.9.2014	Jyrki Iivonen	Talous
A7	Vihreiden vaikuttajat: Hallituksesta pakko lähteä	16.9.2014	Anna-Liina Kauhanen, Juha Roppola	Talous
A8	Stubb torjuu TVO:n luvan uudelleen harkinnan	16.9.2014	STT	Politiikka
A9	Vapaavuori: Fennovoiman lupa voinee edetä yksinkin	17.9.2014	STT	Politiikka
A10	Haglund: Fennovoiman voimalan estäminen olisi kova viesti Venäjälle	17.9.2014	Juhani Saarinen	Politiikka
A11	Pekkarinen Ylellä: Ydinvoimayhteistyö Venäjän kanssa "hyttysten surinaa"	17.9.2014	Ville Eloranta	Politiikka
A12	Suomalainen Rosatom-johtaja korostaa, että Kreml ei ohjaile	18.9.2014	Juha Roppola	Talous

A13	Ydinvoiman kannattajat eduskunnassa niskan päällä	18.9.2014	Anna-Liina Kauhanen, Jaana Savolainen	Talous
A14	Fennovoiman periaatepäätös hyväksyttiin, vihreät jättää hallituksen	18.9.2014	Minna Nalbantoglu	Politiikka
A15	Eduskunta huolestui venäläisestä ydinpolttoaineesta	18.9.2014	Olli Pohjanpalo	Politiikka
A16	TVO lobbaa muuttaakseen ydinvoimapäätöksen	18.9.2014	Heikki Arola	Politiikka
A17	Eduskunta haluaa puhua TVO:n hakemuksesta	20.9.2014	Olli Pohjanpalo	Kotimaa
A18	Rinne Ylellä: Fennovoiman ydinjätteisiin löytyy ratkaisu	20.9.2014	STT	Politiikka
A19	Sdp:n Backman kannattaa "jonkinlaista lisääikää" TVO:lle	24.9.2014	Martta Nieminen	Politiikka
A20	Hallitus asettui ydinvoimapäätöksessään TVO:ta vastaan	25.9.2014	Petri Sajari	Politiikka
A21	Rinne: TVO:sta tehtiin tyhmä päätös	25.9.2014	Martta Nieminen	Politiikka
A22	Metsäyhtiö UPM arvostelee hallitusta TVO-päätöksestä	25.9.2014	HS	Talous
A23	Metalliliitto arvostelee TVO-päätöstä: Hallitus ei kannata vastuuta yrityksistä	25.9.2014	HS	Talous
A24	Pekkarinen vaatii lisäselvitystä Fennovoiman reaktorista	29.9.2014	STT	Politiikka
A25	Ydinenergiasopimus eduskuntaan loppuvuodesta	29.9.2014	Olli Pohjanpalo	Politiikka

Liite 2. Tutkimusaineisto (B) Kalevasta

Aineisto-koodi	Uutisen otsikko	Julkaistu	Kirjoittaja(t)	Palsta
B1	Päättäjien kesken jako kahtia	9.9.2014	Kari Sankkala	Oulu
B2	Voimayhtiö SF:n puheenjohtaja: Omistajien hankkiminen ollut hidasta	9.9.2014	STT	Talous
B3	Rinne Ylellä: Fennovoiman omistuksesta reilusti yli puolet oltava suomalaista	9.9.2014	Kaleva	Talous
B4	Vapaavuori: Fennovoimalla oltava 60 prosentin suomalaisomistus	15.9.2014	Kaleva, STT	Talous
B5	Sipilä pitää ydinvoimaesitystä perusteltuna ja järkevänä	15.9.2014	STT	Talous
B6	Pyhäjoella tyytyväisyyttä ja tyrmistystä	15.9.2014	STT	Talous
B7	Professori: Ydinvoimapäätöksessä näkyy suhde Venäjään	15.9.2014	STT	Talous
B8	Haglund ja Räsänen uskovat Fennovoima-esityksen läpimenoon	15.9.2014	STT	Talous
B9	Komissio ei puutu Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen	16.9.2014	STT, Kaleva	Talous
B10	Hanhikiven Sähkö Oy syntymässä	17.9.2014	Timo Myllykoski	Kaleva
B11	Niinistö FT:lle: Fennovoimaluvassa suomettumisen tuntua	17.9.2014	STT	Kotimaa
B12	Kauppalehti: TVO:n leiristä ei lähdetä Fennovoimaan	17.9.2014	Kaleva	Talous
B13	Niinistö: Jos molemmat ydinluvut pöydälle, vihreät odottavat	17.9.2014	STT	Talous
B14	Stubb ihmettelee Niinistön puheita – ”Suomettuminen on herkkä asia”	18.9.2014	STT	Kotimaa
B15	Keskustanuoret tyrmää Fennovoiman täydennysluvan	18.9.2014	Kaleva	Kotimaa
B16	Venäläisreaktori hyväksyttiin – Vihreät lähtee kävelemään	18.9.2014	STT, Kaleva	Kotimaa

B17	Pro Hanhikivi harkitsee Fennovoima-käsittelyn viemistä oikeuteen	18.9.2014	STT	Kotimaa
B18	Eduskunnassa kiisteltiin Fennovoima-hankkeen vaikutuksista	18.9.2014	STT	Kotimaa
B19	Niinistö: Fennovoiman luvan läpimeno eduskunnassa ei ole varmaa	18.9.2014	STT, Kaleva	Kotimaa
B20	Kurvinen: Torstai oli Pohjois-Suomelle toivoa täynnä	18.9.2014	Kaleva	Pohjois-Suomi
B21	Havator haluaa näyttää esimerkkiä osallistumalla Pyhäjoen ydinvoimalaan	27.9.2014	Erkki Hujanen	Talous
B22	Rosatom: Vanhat suunnitelmat ja yhteistyö normaalia toimintaa	27.9.2014	STT	Talous
B23	Professori kummastelee Rosatomien vanhoja papereita, STUKille ei ongelmaa	27.9.2014	STT	Talous
B24	Stuk: Ydinlaitossuunnitelmien muuttuminen normaalia	29.9.2014	STT	Talous
B25	Vapaavuoren toiminnasta Fennovoima-asiassa viisi kantelua	29.9.2014	STT	Talous

Liite 3. Perustelut ydinvoiman puolesta ja vastaan tutkimusaineistossa (A)

	Perustelu	Aineistokoodi
Perustelut puolesta	Ydinvoima kasvattaa Suomen omavaraisuutta sähköntuotannossa	A2, A3, A15
	Ydinvoima luo talouskasvua	A2, A3, A22
	Ydinvoima edesauttaa päästötavoitteissa pysymistä	A2
	Ydinvoima parantaa tulevaisuuden näkymiä	A2, A6
	Ydinvoiman rakentaminen pitää sähkön hinnan kohtuullisena	A2
	Ydinvoiman rakentaminen elävöittää yritystoimintaa	A2
	Ydinvoiman rakentaminen lisää investointeja teollisuuden aloille	A3, A23
	Ydinvoima parantaa työllisyyttä	A3, A16, A22
	Olkiluodon ydinvoimalahanke parantaa Satakunnan taloutta	A4
	Olkiluodon ydinvoimalahanke parantaa Satakunnan työllisyyttä	A4
	Ydinvoima takaa Suomelle vakaan energiantuotannon	A6
	Fennovoiman ydinvoimalahanke edistää Suomen ulkopoliittisia välejä Venäjän kanssa	A10
	Hallitus on linjannut lisäydinvoiman rakentamisesta	A11
	Energiantuotannon pitää olla monipuolista	A15
	Ydinvoiman rakentaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista	A22
	Olkiluodon ydinvoimalahanke tukee Suomen kilpailukykyä	A22
	Ydinvoimaa on tuettava, jotta ydinvoimaa rakentavat yritykset eivät menetä investointejaan	A23
	Ydinvoimalupien myöntäminen parantaisi suomalaisten yritysten luottamusta päättäjiin	A23
	Ydinvoimalupien myöntäminen parantaisi ulkomaisten yritysten luottamusta suomalaiseen yritysilmapiiriin	A23
Perustelut vastaan	Fennovoiman ydinvoimalahankkeessa on mukana venäläinen Rosatom	A3, A5, A13
	Fennovoiman ydinvoimalahanke lisää Suomen riippuvuutta Venäjästä	A5, A15
	Ydinvoiman varaan ei voida rakentaa kestäväää energiatulevaisuutta	A5
	Ydinvoiman sijaan tulisi panostaa uusiutuviin energiamuotoihin	A5, A13, A15

	Fennovoiman ydinvoimalahanke näyttää huonolta muiden EU-maiden ja länsimaiden silmissä	A10, A11
	Fennovoiman ydinvoimalahanke on huono	A10
	Fennovoiman ydinvoimalahanke kustannetaan suurelta osin verovaroin	A15
	Ydinjätteiden loppusijoituspaikasta ei ole varmuutta	A18

Liite 4. Perustelut ydinvoiman puolesta ja vastaan tutkimusaineistossa (B)

	Perustelu	Aineistokoodi
Perustelut puolesta	Epäselvyydet omistajuusasioissa on mahdollista ratkaista	B5, B6
	Jätteen loppusijoituspaikka on ratkaistavissa	B5
	Ydinvoiman rakentaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista	B7
	Ydinvoima lisää Suomen energiaomavaraisuutta	B18
	EU:n komissio ei näe ongelmaa Fennovoiman ydinvoimahankkeessa	B9
	Venäläisten ydinvoimayhtiöiden tulevaisuus näyttää vakaalta	B9
	Rosatomilla on hankkeita myös Turkissa ja Unkarissa	B9
	Fennovoiman ydinvoimalahankkeella on realistinen tuki	B10
	Fennovoiman ydinvoimalahankkeen riskit karotitetaan perusteellisesti	B10
	Ydinvoiman rakentaminen Olkiluotoon on kustannustehokasta, koska siellä on valmis infrastruktuuri	B12
	Ydinvoimahankkeella on alueellisesti suuri merkitys Pohjois-Suomelle	B15
	Ydinvoima parantaa työllisyyttä	B20
	Ydinvoiman myötä suomalainen yritystoiminta elävöityy	B20
	Ydinvoima tuo lisäedellytyksiä investoinneille	B20
	Ydinvoima vaikuttaa positiivisesti vientiteollisuuteen	B21
	Ydinvoima lisää kansainvälisiä investointeja ja mahdollisuuksia	B21
	Fennovoiman suunnitelmaa ehditään täydentää ennen rakentamisen aloittamista	B23
Perustelut vastaan	Fennovoiman ydinvoimalahankkeen omistus on osittain venäläistä, eikä suomalaisomistus ole vielä selvillä	B3, B6, B15, B17, B18
	Venäjä on epäluotettava yhteistyökumppani (Ukrainan kriisi)	B4, B7
	Fennovoiman hanke on muuttunut alkuperäisestä suunnitelmasta laitostoimittajan osalta	B4
	Suomalaisen yhteiskunnan kokonaisetä kärsii	B18
	TVO:n hankkeessa on epävarma aikataulu	B4, B18
	Periaatepäätös tehdään kiirehtien	B6

Fennovoiman hanke on keinotekoinen, koska se on huteralla pohjalla	B6, B15, B23, B25
Päätös Fennovoiman hankkeesta syntyy Venäjän paineen alla ja Suomi kärsii jälleen suometumisesta	B7, B11
Yhdysvallat on jäädyttänyt tutkimusyhteistyön Rosatomin kanssa	B9
Fennovoiman hanke lisää Suomen riippuvuutta Venäjästä (rakentaminen, ydinpolttoaine, huolto)	B11, B15, B18
Venäjä saa Fennovoiman hankkeen myötä halua- maansa vaikutusvaltaa länteen ja EU:hun	B11
Vihreät lähtee periaatepäätöksen myötä hallitukses- ta, mikä vaikeuttaa poliittista päätöksentekoa	B11
Ydinjätteelle ei ole löytynyt loppusijoituspaikkaa	B15
Fennovoiman hankkeen liiketaloudellisesta kannat- tavuudesta ei ole varmuutta	B15
Fennovoiman hankkeen sijaan tulisi sijoittaa pääomaa alueellisiin energiahankkeisiin	B15
Ydinvoiman lisärakentaminen jarruttaa vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämistä	B15, B18
Periaatepäätös tehtiin vanhojen suunnitelmien pe- rusteella	B23

Liite 5. Sosiaaliset toimijat tutkimusaineistossa (A)

Toimijaluokka	Organisaatio	Sosiaalinen asema	Sosiaalinen toimija	Aineistokoodi
Poliittiset tahot	Kokoomus	elinkeino- ministeri	Jan Vapaavuori	A2, A3, A4, A5, A6, A9, A10, A13, A15, A16, A19, A21, A25
	Keskusta	puheenjohta- ja	Juha Sipilä	A3, A7, A13, A15
	Vihreät	puheenjohta- ja	Ville Niinistö	A5, A10, A11, A13, A14
	Sdp	puheenjohta- ja	Antti Rinne	A6, A8, A13, A14, A18, A19, A20, A21
	Vihreät	kansanedus- taja	Osmo Soininvaara	A7
	Vihreät	europarla- mentaarikko	Heidi Hautala	A7
	Vihreät	kansanedus- taja	Anni Sinnemäki	A7
	Vihreät	kansanedus- taja	Oras Tynkkynen	A7
	Vihreät	kaupungin- valtuutettu	Jukka Relander	A7
	Kokoomus	pääministeri	Alexander Stubb	A8, A13, A14, A15, A19
	Sdp	eduskunta- ryhmän pu- heenjohtaja	Jouni Backman	A9, A11, A19
	Rkp	puolustus- ministeri	Carl Haglund	A10
	Kokoomus	kansanedus- taja	Pertti Salolainen	A11
	Rkp	kansanedus- taja	Mats Nylund	A13
	Kokoomus	kansanedus- taja	Markku Eestilä	A13
	Kokoomus	kansanedus- taja	Sampsa Kataja	A13
	Kokoomus	kansanedus- taja	Kari Tolvanen	A13

	Perussuomalaiset	kansanedustaja	Pirkko Ruohonen-Lerner	A13
	Perussuomalaiset	kansanedustaja	Timo Soini	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Sirkka-Liisa Anttila	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Elsi Katainen	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Juha Rehula	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Kimmo Tiilikainen	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Seppo Kääriäinen	A13
	Keskusta	kansanedustaja	Antti Kaikkonen	A13
	Sdp	kansanedustaja	Anneli Kinnunen	A13
	Kristillisdemokraatit	kansanedustaja	Sari Palm	A13
	Vihreät	kehitysministeri	Pekka Haavisto	A14
	Vihreät	eduskuntaryhmän puheenjohtaja	Outi Alanko-Kahiluoto	A15
	Kokoomus	kansanedustaja	Pia Kauma	A15
	Vasemmistoliitto	puheenjohtaja	Paavo Arhinmäki	A15
	Sdp	eduskunnan puhemies	Eero Heinäluoma	A17, A18
	Sdp	opetus- ja viestintäministeri	Krista Kiuru	A20, A21
	Spd	työministeri	Lauri Ihalainen	A20, A21
	Sdp	kulttuuri- ja asuntoministeri	Pia Viitanen	A21
Voittoa tavoittelevat organisaatiot	Teollisuuden Voima	johtaja	Janne Mokka	A1
	Teollisuuden Voima	toimitusjohtaja	Jarmo Tanhua	A3

	Voimaosake-yhtiö SF	toimitus-johtaja	Elina Engman	A3, A10
	Pohjolan Voima	toimitus-johtaja	Lauri Virkkunen	A16
	Metsäyhtiö UPM	talous- ja rahoitus-johtaja	Tapio Korpeinen	A22
	Rosatom	toimitus-johtaja	Sergei Kirijenko	A25
Järjestöt ja yhdistykset	Greenpeace	maaajohtaja	Sini Harkki	A3
	Pro Hanhikivi	varapuheen-johtaja	Hanna Halmeenpää	A4
	Metalliliitto	puheen-johtaja	Riku Aalto	A23
Akateemiset yhteisöt ja tutkimuslaitokset	Eduskunta-tutkimuksen keskus	tutkija	Erkka Railo	A7
	Turun kauppa-korkeakoulu	professori	Kari Liuhto	A10
Viranomaiset	Talousvalio-kunta	puheen-johtaja	Mauri Pekkarinen	A11, A24
	Säteilyturva-keskus	entinen pääjohtaja	Jukka Laaksonen	A12
	Työ- ja elin-keinoministe-riö	teollisuus-neuvos	Herkko Plit	A25
Kunnat ja maakunnat	Eurajoki	kunnan-johtaja	Harri Hiitiö	A4
	Satakunta	maakunta-johtaja	Pertti Rajala	A4
	Pyhäjoki	kunnan-johtaja	Matti Soronen	A4

Liite 6. Sosiaaliset toimijat tutkimusaineistossa (B)

Toimijaluokka	Organisaatio	Sosiaalinen asema	Sosiaalinen toimija	Aineistokoodi
Poliittiset tahot	Vasemmisto-liitto	kaupungin-valtuutettu	Mikko Raudaskoski	B1
	Sdp	kaupungin-valtuutettu	Anne Snellman	B1
	Perussuomalaiset	kaupungin-valtuutettu	Vaili Jämsä-Uusitalo	B1
	Perussuomalaiset	kaupungin-valtuutettu	Juha Vuorio	B1
	Perussuomalaiset	kaupungin-valtuutettu	Sebastian Tynkkynen	B1
	Vasemmisto-liitto	kaupungin-valtuutettu	Mauno Murtoniemi	B1
	Vihreät	kaupungin-valtuutettu	Mikko Viitanen	B1
	Vihreät	kaupungin-valtuutettu	Henna Sarkkinen	B1
	Vihreät	kaupungin-valtuutettu	Veikko Ervasti	B1
	Sdp	puheenjohtaja, valtiovarainministeri	Antti Rinne	B3, B14, B16
	Kokoomus	elinkeino-ministeri	Jan Vapaavuori	B2, B3, B4, B6, B12, B16, B18, B23, B25
	Keskusta	puheenjohtaja	Juha Sipilä	B5, B15
	Rkp	puolustus-ministeri	Carl Haglund	B8
	Kristillisdemokraatit	sisäministeri	Päivi Räsänen	B8
	Euroopan komissio	energia-komissaari	Günther Oettinger	B9
	Euroopan komissio	energia-komissaarin tiedottaja	Marlene Holzner	B9
	Vihreät	puheenjohtaja, ympäristö-ministeri	Ville Niinistö	B11, B13, B14, B16, B19, B25

	Spd	eduskunta-ryhmän puheenjohtaja	Jouni Backman	B12, B14
	Kokoomus	puheenjohtaja, pääministeri	Alexander Stubb	B14
	Keskustanuoret	puheenjohtaja	Teppo Säkkinen	B15
	Vihreät	eduskunta-ryhmän puheenjohtaja	Outi Alanko-Kahiluoto	B18
	Kokoomus	kansanedustaja	Esko Kurvinen	B20
	Keskusta	europarlamentaarikko	Olli Rehn	B25
Voittoa tavoittelevat organisaatiot	Voimaosa-kehtiö SF	hallituksen puheenjohtaja	Pertti Laukkanen	B1
	Teollisuuden voima	toimitusjohtaja	Jarmo Tanhua	B7
	Pohjolan voima	toimitusjohtaja	Lauri Virkkunen	B12
	Havator Group	toimitusjohtaja	Jussi Yli-Niemi	B21
	Havator Group	suuromistaja, konserni-johtaja	Erkki Hanhiova	B21
	Rosatom	johtaja	Jukka Laaksonen	B22
Järjestöt ja yhdistykset	Pro Hanhikivi	varapuheenjohtaja	Hanna Halmeenpää	B6
Akateemiset yhteisöt ja tutkimuslaitokset	Aalto yliopisto	professori	Peter Lund	B7
	Itä-Suomen yliopisto	emeritusprofessori	Teuvo Pohjolainen	B23
Viranomaiset	Säteilyturvakeskus	johtaja	Hannu Koponen	B23
Kunnat ja maakunnat	Pyhäjoen kunta	kunnanjohtaja	Matti Soronen	B6, B10